

VADJA KEELNÄITEID

PAUL ARISTE

MIT EINEM REFERAT:

WOTISCHE SPRACHPROBEN

TARTU 1941

Eessõna.

Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamatus 1933 (Tartu 1935), lk. 1—85, on allakirjutanu avaldanud kogukese vadja keelenäiteid “Wotische Sprachproben“. Toodud keelenäited olid kirja pandud vadjalaselt Grigori (Kigoria) Kuzminilt 1932. aastal. Sama keelejuhiga on allakirjutanu kokku puutunud ka hiljemini keelejuhi praeguses elukohas Eesti-Ingeris Kallivere külas. Kuzminiga vadja keelest kõneldes on allakirjutanu muu ainekustiku hulgas pannud paberile ka mõne teksti, mis avaldatakse käesolevas kogus. Ühe pikema teksti on kirjutanud Kuzmin ise. Keelejuht on autorile saatnud ka terve rea vadjakeelseid kirju, mille sisu on aga praegu sedavõrd isiklik, et nende avaldamine peab tulevikule edasi lükatama. Et Kuzminil ei ole kuigi palju võimalusi vadja keelt kõnelda, siis on tunda, et tema keeleoskus taandub, kuigi taandumine ei ole just väga kiire. Ainukesed isikud, kellega keelejuht on võinud viimasel ajal vadja keeles juttu ajada, on olnud Pavo (Paul) Tsvetkov, Dimitri Tsvetkovi vend, kes suri mõne aasta eest, ja Daarja Lehti. Nagu Kuzmin kinnitab, on ta nende kahe vadjalasega kokku puutudes tarvitanud ikka emakeelt. Vadja keelt on omavahel tõesti rääkinud Kuzmin ja Lehti, kui nende ridade kirjutaja on sattunud pealt kuulama. Kuzmini keeles esile tungiv uuem võõras mõju on peamiselt leksikaalne. Nimelt suureneb üha eesti laensõnade hulk. Kui keelejuht ei tea või ei mäleta vastavat vadja sõna, võtab ta harilikult tarvitusele ikka eesti sõna, palju harvemini vene või ingeri oma. Toodud tekstid suudavad kõigest hoolimata pakkuda huvitavaid lisandeid vadja keele sõnavara, häälikuteloo, morfoloogia ja süntaksi valgustamiseks. Igatahes ei ole Kuzmini keel praegugi vadja seisukohalt vaadates mannetum kui suur osa nende vadjalaste keelest, keda on võinud kasutada J. J. Lensu oma tekste kirja pannes (vt. Материалы по говорам води. Западнофинский сборник, lk. 201—305).

Kuzmini päritolu ja isiku kohta on toodud vajalised andmed mainitud Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamatus, millele siinkohal on viidatud.

Teine vadjalane, kellelt tuuakse tekste, on Daarja Lehti, endise nimega Logonov. Praegu asub Lehti samuti Eesti-Ingeris Vanakülas, mis on Kallivere naaberküla. *dārā* on sündinud Jõepära külas (*jegeperällä*) 1870. aastail. Tema isa *levo* (*leöntti*) *oleksei poika* oli põline Jõepära küla vadjalane ning Tsvetkovite isa vend. Vendade perekonnanimi oli Maršitsov. Kui teise venna pojad läksid kooli, võtsid nad omale uueks perekonnanimeks Tsvetkov. Daarja ema oli ingerlane Soikkolast, kuid sellest hoolimata valitses majas vadja keel. Ainult vadja laule ei ole Daarja õppinud, sest laulud õpetas tütrele harilikult ikka ema ja Daarja ema vadja laule ei osanud. Teatavasti on Daarja tuntud ingeri rahvalaulik, kelle repertuaari on kirja pandud, plaadistatud ja esitatud Muusika Muuseumi ettevõttele. Keelejuht on peale Jõepära elanud Soikkolas ja Kattila suures vadja külas. Üle 30 aasta on ta olnud Vanakülas mehel. Daarja mees on rahvuselt ingerlane, kuid kurtumm. Daarja ise ütleb oma abielu kohta soikkolamurdelises improvisatsioonis, et ta on tulnud

*vanakülä vanhoin varoiina,
ja päälle mükälle mehelle,
ja huulume uroine,
ja melettömälle mehelle.*

Daarja peab ennast ka ise vadjalaseks. Kui 1923. aastal allakirjutanu kohtas teda esimene kord Tallinnas sealse muuseumi rahvamuusika ja mängude esitamisel, vastas Daarja küsimusele, kas ta on ingerlane: *mie enen vana vadjalain*. Kindlasti on see teadvus, et ollakse väheseid olemasolevaid vadjalasi, aidanud kaasa, et vadja keel ei ole ununenud täiesti, vaid seda püütakse aina meelde tuletada. Samasugust olukorda võib mõnel määral märgata ka Kuzmini juures.

Jõepäral oli Daarja Tsvetkovite üleaedne. Sellepärast võiks arvata, et tema keeleusus on täpselt sama, mida tunneme Dimitri Tsvetkovi kirjapanekutest. Et Daarja on elanud mõned aastad Kattilal, on muidugi mõjunud kaasa, et tema keeles võib kohata selle teise vadja murde jooni, seda kõigepealt ehk just sõnavaras. Daarjal ei ole järgsilpide pikkade vokaalide lühenemine, reduktsioon ja lõppkadu nõnda üldine nagu see on Tsvetkovil. Ka need vähesed märkmed, mis allakirjutanu on teinud P. Tsvetkovilt, ei osuta nõnda üldist reduktsiooni ja lõppkadu, nagu tunneme tema venvalt. Niihästi Daarja kui ka P. Tsvetkovi keeleusususes saame

vahet teha redutseeritud *v*, *p* ja *a* vahel, mida ei leia üldiselt D. Tsvetkovi keelest. Siiski võib Daarjalgi olla *a* seal, kus ootaks *v*-d või *p*-d. Kõige suurem vahe D. Tsvetkovi ja Daarja keeleuususe vahel on sõnavaras. Daarjalt on pandud kirja vadja sõnu, mis Tsvetkovil ei esine. Teiseks on Daarja keeles rohkem ingeri sõnu kui Tsvetkovil, kuid see tõik ei taha ühtlasi öelda, et Daarja keel oleks individuaalselt enam ingeristunud kui teistel Jõepära vadjalastel. Selles külas on ingeri mõju olnud vadja keelele üldiselt väga suur. Peaaegu kõik tüüpilised ingeripärasused, mida võib kohata Daarjal, leiduvad siiski ka Tsvetkovil. Daarja keel tuleb lähemale analüüsile vastavates seletustes, mis lisatakse käesolevale tekstikogule.

Üks naljand on pandud kirja Pavo Tsvetkovilt.

Suurem osa tekste on kas folkloristliku või etnograafilise sisuga. Eriti vähe on trükist avaldatud andmeid vadja vanaaegsete uskumuste, tabade ja kommete kohta. Sellepärast suudavad lühikesedki tekstikatkendid pakkuda uut aineklikku sellelt alalt. Uut peaksid pakkuma ka põlluharimise, käsitöö ja muude külakonna tegevusalade kirjeldused.

Peale laulude ja pulmakirjelduste ka muud vadja vanavara sisaldavat aineklikku on seni ilmunud peamiselt järgmistes teostes ja kirjutistes. 1802. aastal on H. G. Porthan ajalehes Åbo Tidning nr. 65 avaldanud kirjutise "Nägot om Watländarenas seder", mis on ilmunud ka soome keeles Virittäjä 1906, lk. 1 jj-d: "Henrik Gabriel Porthanin vatjalaisharrastukset" ja saksa keeles "Einiges über die Sitten der Watländer" (Allgemeine Geographische Ephemeriden. Verfasset von einer Gesellschaft Gelehrten und herausgegeben von F. J. Bertuch und G. G. Reinhard. XII, Weimar 1803, lk. 688 jj-d). Virittäjä I (1883), lk. 144 jj-d on O. A. F. Mustoselt Jõepära jutte ja mõistatusi. Vadja pulmade kirjeldaja V. Alava ("Vatjalaisia häätapoja". Vähäisiä kirjelmiä XLII) on kirjutanud Iiliä kasest (Virittäjä 1901, lk. 62 jj-d) ja samas ajakirjas ka mõnest muust rahvausu nähtusest. Tähelepandav on veel S. Paulaharju vadjalasi puudutav peatükk teoses "Kuva tuolta toinen täältä kautta Suur-Suomen" (Helsinki 1919), lk. 98 jj-d. Ühteist leidub ka A. Ahlqvisti suures ainektekogus "Wotisk grammatik jemte språkprof och ordförteckning" (Acta Societatis Scientiarum Fennicae V 1, Helsingforsiae 1856), lk. 108 jj-d ning V. Salmise teoses "Tutkimus vatjalaisten runojen alkuperästä" (Suomi V 7, Helsinki 1929).

Tähtsaiks allikaiks on tekstikogud: J. Lensu "Материалы по говорам води" (Западнофинский сборник, lk. 201 jj-d, Ленинград 1930); L. Kettunen-L. Posti "Näytteitä vatjan kielestä" (Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LXIII, Helsinki 1932). Edasi on mainida D. Tsvetkov "Vadja sünni-, pulma- ja matusekombed" (Eesti Hõim 1932), A. Haavamäe "Vatjalaisia kuolemaan ja hautaamiseen liittyviä tapoja ja uskomuksia" (Virittäjä 1934, lk. 435 jj-d), E. Päss "About the Customs at Childbirth among the Ingers and the Votes" (Õpetatud Eesti Seltsi Toimetised XXX, lk. 538 jj-d) ja "Death, Burial and Life beyond the Grave with the Estonian Ingers and the Votes" (Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 1937, II, lk. 193 jj-d). Peale juba tsiteeritud "Wotische Sprachproben"ite on allakirjutanu avaldanud "Vadja rahva usundist" (Virittäjä 1932, lk. 127 jj-d).

Pummala.

Grigori Kuzmin.

1. *ker_vettula tšüläzä eli üps paikka, kuhè vieti verä¹. tšel mitä vaivatti, vai siz_eb_menessünnü živatta², siz_muvatti sinne vijä³ verä. vieti, tšen, tšel mikä eb_menessünnü, tšel lampād, siz_vei lampā pā da jalgaδ. sitä mis_n mäletä, mitä siel juoti. meil piχāāaz, siel_eli tšasovna⁴. sis_pappi piti molevenjä⁵. sis_siel_eliivat_kerājäd⁶. sis_kerājile jagetti lampā jalgaδ, pād i viilai.*

27. VII 1937.

2. *rüis nitämmä. vihgot_tiemmä sūred. nitämmä sirpikā. sirpil sereδ_on sereδ, revip_kevassi jārīnā¹, eb_leikkā üvassi. vaivāp_tšättä. ep_sā vettä sirpi pālļē palļua, pihūō süämmiē i sermī välislē. vetat_sis sūrğē pihūō. nüd_algamma panna vihkoi tšin. vetat_pihūōkā sitğē jagūō pihūōsğē i paned_vihgūō tšin. nüt_kuhilas² pitās_kantšümmev vīz_vinhua. seizob_näteli aikā peiloā. siz_veittās³ rīga. ahtās parsī. sis_pannaš rīga lämpimā. lämmittās kaus lämmikkua. siz_ahos_kuivab, i teize.*

1. Kõrvõttula külas oli üks paik, kuhu viidi ohvrit. Kel mis häda oli (= vaevas), või siis ei menestunud kariloomad, siis lubati sinna viia ohvrit. Viidi, kes, kel mis ei menestunud, kel lambad, siis viis lamba pea ja jalad. Seda ma ei mäleta, mis seal õeldi. Meil Pihlaalas, seal oli kabel. Siis preester pidas palvust. Siis seal olid kerjajad. Siis kerjajale jagati lamba jalad, pead ja villu.

2. Rukist niidame. Vihud teeme suured. Niidame sirbiga. Sirbil hambad on suured (= sõredad), rebib kõvasti juurtega, ei lõika hästi. Vaevab kätt. Ei saa võtta sirbi peale palju, peo sisse ja sõrmede vahele. Võtad siis suure peo. Nüüd algame panema vihke kinni. Võtad peoga sideme jao peosse ja paned vihu kinni. Nüüd kuhilas peetakse kakskümmend viis vihu. Seisab nädal aega põlul. Siis veetakse rehte. Ahetakse parsile. Siis pannakse rehi küdema (= lämbima). Kõetakse kaks kütti. Siis ahe kuivab, ja teisel hom-

uomnikkua tappās, iestā radduas jārtsūsijē. siz magottās vihgot kuominā mā.ļē raittīsē⁴ radvad radvoikā ūhtļēsijē. ķēm raittiā menep kuominā mā.ļē. sis kuransēķēkā neikataš sitēēt kattši. siz vettās primoziat⁵ tsātļē i neisaš tappamā. tapamma nellā, vļittā, kūtta vuorua. mennās raittiā mūd. iestā tappās radvad, sis tūved. sis tsāntās ūmpār teizēt puo.ļēp i tās tappās. siz neizemma puissamā i sitomā kuvo.ļē. sis ko n vihgot ķeik, sis tappās vīmizessi pe.itat. i sis senļēkā pūptšiās kuominā mā i neisaš viskamā akanois rūtsļēd vällä. tšel.ļelivad mašinā, siz vizgattī mašinākā. a tšel be.ļu, siz viskaš tsājļēkā. elivad i gruožatid⁶. gruožatikā gruožattī⁶, ku eli ūvā tuli.

teugon. teukoi tappamīn on, tappās tsāzi i pe.ļgettās opezikā. pannaš vihgot kuominā mā.ļē, niku kagrad vai ezrad, pannaš püssū, ķēm vihkuā rinnā, tehās kruga⁷. i siz ajās opezēt pālļē. miez on tšenspaikkaz. ajab opezī. opezēd on tein teizē ānnāš tšin. siz vāhān aikā ajās. siz vettās pālt e.ļtsī vāhā vāhāpās. siz be.ļē nī sūr pe.ļgetuz. kerkiāp gruožata. gruožataš iestā aruā gruožatikā. sis tein kert tsasteikā⁸. i sis pannaš vārttsisijē.

mikul pekstakse (= tapetakse), enne lūuakse (vastu) pinki. Siis laotakse vihud rehealla lademesse ladvad latvadega ūhte. Kolm ladet läheb rehealla. Siis noaga lōigatakse sidemed katki. Siis vōetakse koodid kätte ja hakatakse (= tōustakse) peksma (=tapma). Peksame neli, viis, kuus korda (= vooru). Minnakse ladet mōōda. Enne pekstakse ladvad, siis tūved. Siis kāānatakse ūmber teised pooled ja jälle pekstakse. Siis hakkame puistama ja siduma kuppu. Siis, kui on vihud kōik (pekstud), siis pekstakse viimaseks sasid. Ja siis pärast seda (= sellega) pūhitakse rehealune ja hakatakse tuulama (= viskama) aganatest rukkeid välja. Kel olid masinad, siis tuulati masinaga. Aga kel polnud, siis tuulas käega. Olid sarjadki. Sarjaga sarjati, kui oli hea tuul.

Tōuviljad. Tōuvilja peksmine on, pekstakse kätēga (= käsi) ja sōtkutatakse hobustega. Pannakse vihud rehealla maha, nagu kaerad vōi odrad, pannakse pūsti, kolm vihku rinnu, tehakse ring. Ja siis aetakse hobused peale. Mees on keskpaigas. Ajab hobuseid. Hobused on teineteisel sabast (= hānnast) kinni. Siis vähe aega aetakse. Siis vōetakse pealt ōlgi vähe vähemaks. Siis pole nii suur pahmas. Jōuab sarjaga tuulata. Tuulatakse esiteks harva sarjaga. Siis teine kord tihedaga. Ja siis pannakse kotti.

rüis ahtās nellä partta kerraz. jēka parrgē pālīē pannaš viinko. parsi parrez, on välli, nī etti viinko ep_tēku läpi. üps isup_parsi. tein annab_vihkoi. ahtās ahjūõssā. siz_on ahjūõ pāl_pienet_parred. juo.aaš rikkaparred. sinne pannaš mitä jāb_mā.ēgē, karissūd_rütsjēd, peatad. sis_pannaš rīga lämpimā. teugot_tuož ahtās parsi.ēgē. ahtās, on kahet_parred. ühed_on aī, teized_on kerkeapa. alumisi.ēgē pannaš ladvad_üljēz, a ülemisillē pannaš ladvad_a.az. ku on kevassi märjad_vihgod, siz_ahtās kais kertā. lämmittās lämmikko. sis_kuivap_teizēgē uomnikkūõssā. siz_iaskegās riugut_parsi.it mā.ēgē. ahtās uuvessā. sis_kuivab_üvässi.

juo.itī löüqtšā⁹. eli painettu katagaš varo i tohoz_eli pantu ümpäri varua. senjēkā löühzätti viskoissa. siz_löüqtšā löüqtšās põllü villās vällä. viskoizlapja eli pūs tentü, leppäpūs vai nīnipūs, servād_väheziē kerkeapa, etti villā kestāis süämmez. rutška¹⁰ eli tuož, kuš pitā tsājīkē tšīn. siz_eli suur lapja. kušutti kobrissi. senjēkā ajetti villā kokūõsēgē. tuož_lepās vai nīnipūs. — kazgēgē ehzad_vetetti. sis_tenti met.aa¹¹. pantī varsi perā.

rīgā tappamīn. tu.ep_sütsüzü rīgā tappamizēgē aika. meil.ē elivat_pe.aaod_ahtad, ühes puo.ē meni, ühel piho.ī viskaz. tagās

Rukist ahetakse neii part korraga. Iga parre peale pannakse vihk. Pars parres, on vahet, nii et vihk ei kuku läbi. Üks istub parsil. Teine annab vihke. Ahetakse ahjuni. Siis on ahju peal väikesed parred. Öeldakse sasiparred. Sinna pannakse, mis jääb maha, mahalangenud rukkid, sasid. Siis pannakse rehi küdema. Tõuvili ka ahetakse parsile. Ahetakse, on kahed parred. Ühed on all, teised on kõrgemal. Alumistele pannakse ladvad üles, aga ülemistele pannakse ladvad alla. Kui on kõvasti märjad vihud, siis ahetakse kaks korda. Kõetakse kütt. Siis kuivab teise hommikuni. Siis lastakse latid parsilt maha. Ahetakse uuesti. Siis kuivab hästi.

Õeldi lehvik. Oli painutatud kadakast võru ja toht oli pandud ümber võru. Sellega lehvitati tuulamistest. Siis lehvik lehvitas tolmu viljast välja. Viskelabidas oli puust tehtud, lepuuust või niinepuust, servad vähekesse kõrgemad, et vili püsiks (= kestaks) sees. Käepide oli ka, kust pidada käega kinni. Siis oli suur labidas. Kutsuti kobrīks. Sellega aeti vilja kokku. Ka lepast või niinepuust. Kase oksad võeti. Siis tehti luud. Pandi vars taha (= pärra).

Rehepeksmine. Tuleb sügisel rehepeksmise aeg. Meil olid põllud kitsad (= ahtad). Ühelt poolt läks, ühe peoga viskas. Tagasi tuli,

tuli, viskaz_vassā. eliši peato tšülvettü. juolī sargad. kahtšümme sarkā eli ühel mehel. puol virstā eli üks sarka pittšā. elivat pienet sargad. näit juolī leuto. üks leutto. leutto eli tšümme kahtšümme silt pittšā. kem peatua eli. üks eli rütsi a. tein eli sis teugü a. kalmaz eli pärhüön a.¹² pärhüönle tenti süššüzün rüiz. kapusat¹³ tenti süöttüsje. tšünnettī süššüzün. leikattī ehzađ_rāgađ, katagađ, pajud. sis pantī kuolē. siz veitettī tševāl kapusa māle. pantī pelemā. sitā juolī tšütettü süöttüsje tentü kapussa. brükvad¹⁴ elivat tuož. üptjēsje tenti kapussoikā. lūkad¹⁵ elivat koton. akkunna tarāsje tenti.

kem kaš vihkua eli kuhilāl pā, rütsje¹⁶ kuhilāl. teukovillāl pietti vīzikkoi kuhilāl. kaš vihkua pantī vassatussā. teizet kaš pantī ettseis vassā. i viddež vihko pāvihgoš. sitā kušuttī vīzikoš.

on rütsje lesemed, ežrā lesemed i kagrā lesemed. iezepe mülüz_javetti keik keha. eb_müllü mitäid_jakannu, etti tuli esimein sortti¹⁷ vai tein sortti. koton siglākā siglottī. mikā meni siglassa läpi, ne elivad_javod. mikā jäi siglā pālje, ne elivad lesemed.

7. VIII 1938.

viskas vastu. Oligi põld külvatud. Õeldi sarad. Kakskümmend sarga oli ühel mehel. Pool versta oli üks sarg pikk. Olid väikesed sarad. Neid õeldi leuto. Üks leutto. leutto oli kümme kakskümmend silda pikk. Kolm põldu oli. Üks oli rukki all. Teine oli siis tõu all. Kolmas oli kesa all. Kesale tehti sügisel rukis. Kapsad tehti sööti. Künti sügisel. Lõigati oksad, raod, kadakad, pajud. Siis pandi kuppu. Siis veeti kevadel kapsamaale. Pandi põlema. Seda õeldi köetud sööti tehtud kapsas. Kaalikad olid ka. Ühte tehti kapsastega. Sibulad olid kodu. Õues aeda tehti.

Kolm kaks vihu oli kuhilal pea, rukki kuhilal. Tõuviljasid peeti viisikkuhilates. Kaks vihu pandi vastastikku. Teised kaks pandi otsadest vastu. Ja viies vihk peavihuks. Seda kutsuti viisikuks.

On rukki kliid, odra kliid ja kaera kliid. Enne veskis jahvatati kõik korraga. Ei veski midagi jaganud, et tuli esimene sort või teine sort. Kodu sõelaga sõeluti. Mis läks sõelast läbi, need olid jahud. Mis jäi sõela peale, need olid kliid.

3. *uhmares survetti kaivā siemeni pettselikā. sūrimoi ep survettu. sūrimat tehti müllüz¹. kaivā siemenis survetti, tehti kaakkunoi². tehti semmoizet kakud. kuutsutti kaakkunoiš.*

7. VIII 1938.

4. *setameheš kui menti, siz augeteti¹. sis tšen meni setamehessi, tsülā ettsas kummarteli keamea puolē. sis senjēkā proššaitti².*

7. VIII 1938.

5. *neizemma riht tešsemā. tehti iestā fundamentti¹ pāsi-tšivessā, kaikiš² vai savvēkē. siz neisti savvamā rihtā. savvetti rihi ümmärkeizēkē nurkākā. i savvetti koirā kagā i puhaz nurkka. šipa³ vai tappi⁴ on süämmez. siz on jo savvettu ni kaukālē, etti piäp panna mātitsad⁵, irred minjē pāl on lašši. nüt sis tulevat kūrītsad⁶. nüd ruotiumoitān riukuikā, panen pajū vittsoikā tšin ümpär kūrittsā. ni tšasteissi, ühlē riugū pāl seizon, tein riuku tšensisāriiūsē, keamas pevvē keha, pevi silmā keha. siz on ruotiumoitettu. nüt sis sāv neissa kattamā. eštši räsāz, räsā riugud, katēriugud vessās, pannaš jēka rāu⁷ pālē vittsoikā tšin. sis tuleb jo räsās katetussi. sis pannaš vajotuhset pālē, etti tuli eb repissi räsā arjā. vot, nüd on räsās pāl.*

3. Uhmris suruti kanepi seemneid petkliga. Tange (= suurmaid) ei surutud. Tangud tehti veskis. Kanepi seemnetest suruti, tehti kamakäkke. Tehti niisugused kakud. Kutsuti kamakäkkideks.

4. Sõjameheks kui mindi, siis itketi. Siis, kes läks sõjameheks, küla otsas kummardles kolmele poole. Siis sellega jättis jumalaga.

5. Hakkame maja (= reht) tegema. Tehti enne vundament paekivist, lubjast või saviga. Siis hakati maja raiuma. Raiuti maja ümmarguse nurgaga. Ja raiuti koera kaela ja puhas nurk. Tapp on sees. Siis on juba raiutud nii kaugele, et peab panema talad, palgid, mille peal on lagi. Nüüd siis tulevad sarikad. Nüüd roovin roovlattidega, panen pajuviitstega kinni ümber sarika. Nii tihedasti, ühe lati peal seisan, teine latt (on) kesksääreluuni, kolmas põlve kohal, põlvede silma kohal. Siis on roovitud. Nüüd siis saab hakata katma. Õlgkatus, katuselatid, kattelatid vestatakse, pannakse iga (õlgede) rea peale viitstega kinni. Siis saab juba katus kaetuks. Siis pannakse varesjalad (= vajutused) peale, et tuul ei rebiks katuse harja. Vaat, nüüd on katus peal.

iezepti elivad musad ahjod, savvu-rihed. nüd on truba⁸-rihed. savvurihil elivad akkunat piened. rihez ahjõo iezä ebe⁹ lau lautä. eli ladä sūr pāsi. ahjõo nauuz eli iezepti. pietti kanat siel tavve¹⁰. tulivat sittuzivat keik sielä täünnä. ajetti tās tagāz ahjõo nauuē. vanaš eli kaks riht. tšehspaikkaz eli rihenneüz. ühez rihez elettī tavve¹¹, teizes suve¹². tšülmāz rihes pietti tavve¹³ ugrišad¹⁴, kapusad, māmuna¹⁵. tšel be¹⁶ ratiš, pietti javod, keik villā¹⁷.

sauna eli. sauna¹⁸ eli saunneüz ja sauna. saunaz elivat tšerihsed, tšerištšived, piened munaštšived, piened munakod. lava eli. lavozil¹⁹ tšülvetti. viskazin löülüä²⁰ tšerihšilijē. löülü vizgatti koitškā²¹.

7. VIII 1938.

6. koirā nānnā. vanad inijēhmized juttelivad: elā narrā koirā. prāvitetti¹ suoja leivākā. mutiseti i se pala leipā annetti koirale süvā. i sis prāviuz.

7. VIII 1938.

7. jēgeperā miez jutteli: pigepi, pigepi, kigoriā, menemmā tarjēsē¹, päivā jo menep tšups.

7. VIII 1938.

Enne olid mustad ahjud, suitsutared. Nüüd on korstnaga majad. Suitsutaredel olid aknad väikesed. Majas ahju ees ei olnud lauda. Oli lai suur paas. Ahjualune oli enamalt. Peeti kanad seal talvel. Tulid sittusid kõik põrand täis. Aeti taas tagasi ahju alla. Vanast oli kaks kambrit. Kesksaigas oli seenine. Ühes kambris elati talvel, teises suvel. Külmas tares peeti talvel kurke, kapsaid, kartuleid. Kel polnud aita, peeti jahud, kõik viljad.

Saun oli. Saunal oli saunaesik ja saun. Saunas oli keris, kerisekivid, väikesed munakivid, väikesed munakud. Lava oli. Laval viheldi. Viskasin leili kerisele. Leili visati kopsikuga.

6. Odraiva (= koeranisa). Vanad inimesed ütlesid: ära narri koera. Raviti (= praavitati) sooja leivaga. Muljuti ja see pala leiba anti koerale süüa. Ja siis paranes (= praavis).

7. Jõepära mees ütles: kiiremini, kiiremini, Kigoria, lähme tarre. Päev juba läheb supsti.

8. on elnud mokomaisi elemusi, etti lehmä evvez¹ vai maka_исе_л makāв i konna imeb lehmā nānnās pīmā. tämä siz eläptši evvez vai siz maka_исе_л, kuza lehmäd makāvan. sis ko nähäs sitä konnā, sis tappās vällä. on nähtü, ko tapettu, etti pīmā on elnu täl süämmez. ize sūr niku tšinnaz.

30. VII 1939.

9. kanā_лikkajv ko sätī tšin, siz lüöti nagoikā värjäsje tšin. a sitä vot en tã, minje peräs. en nāhnud, etti on pettü.

30. VII 1939.

10. mikä lehmä ebe_л joxsud, siz johzutap keikgē suvgē ärtšikā. sis pannaš vana tšenšä tällje sarvisgē. sis perennain juttgēv: ko si_л be_л äpiät, nī mie panen tšennā sarvisgē. siz injehmized nätševad, mitä sie tšüdī¹.

30. VII 1939.

11. juotī nīvisi¹, ko menti tšerikkūösē, vaddā_лized vai venälāized, venäi vieraza². siz ügskert vuvveš tšäüti ispoveda³ i prištasti⁴. iestā ispovedoitetti⁵, sis prištastitetti⁶. prištasti_лgē mennez ep süötü. sünti eli süvvä.

30. VII 1939.

8. On olnud niisuguseid olemusi, et lehm taras või magamiskohal magab ja konn imeb lehma nisast piima. Tema siis elabki taras või magamiskohal, kus lehmäd magavad. Siis kui nähakse seda konna, siis tapetakse ära. On nähtud, kui tapetud, et piim on olnud tal sees. Ise suur nagu kinnas.

9. Kanakull (= kanalõikaja) kui saadi kätte (= kinni), siis löödi naeltega väravasse kinni. Aga seda, vaat, ei tea, mispärast. Olen näinud, et on peetud.

10. Mis lehm ei ole tiineks saanud (= jooksnud), siis jooksutab kõige suve härgadega. Siis pannakse vana pastel talle sarvi. Siis perenaine ütleb: kui sul pole häbi, nii mina panen pastla sarvi. Siis inimesed näevad, mis sa tembutad.

11. Õeldi niiviisi, kui mindi kirikusse, vadjalased või vene-lased, vene usus. Siis üks kord aastas käidi pihil ja armulaua-l. Esi-teks pihiti, siis võeti armulauale. Armulauale minnes ei söödud. Patt oli süüa.

12. *tšedrād, voki.āğē nüöri pālļē elā jātā. sis_paha tšedrātā. ep_sā nittie.*

30. VII 1939.

13. *kuņņeņēd_menemā, pappi tuleb_vassā. sis_parap_tšiertī tagās_kotjō. ā pappi meneb_ēmā tiet. siz_bē.ā_ēnneņ vai tšāstī¹. tein injēhmīn tāt_jutjē.ā, etti naize.āokas_tuleb_vassā, sis_parap elā mene, kuņņeņē gli menemīs.*

30. VII 1939.

14. *ko repo ūli tie meneb, siz_mitāid_levvād.*

30. VII 1939.

15. *ko tševāl tšako kukub, trehvad¹uomniz_varā² menemā sūömättā kuj.ā.ğē. kū.ā.ğēt_tšako kukub. siz_juo.ā.ā.ā: tšako petti. viel en ē.ā sūōnnūd. — bē.ā.ā.ūd_mitāit paskā. vaijēs_sitā juo.ātī, etti tšako petti. pāzgoš tuož juo.ātī, ko nait_pāskua lentāmāz, siz_lennāt_ķeikķē vuvvōğē ize. ko paika.ā.ā.isub, siz_ē.ā.ēd_izejši paika.ā³.*

30. VII 1939.

16. *sitā juo.ātī, ko erava tuleb_metsās tšūlāsļē, sis_tāmā tāj_ēnnetuš. pē.ā.ā vai mitāid_mūta ēnnetuš.*

30. VII 1939.

12. Ketrad, vokile nööri peale ära jāta. Siis paha kedrata. Ei saa niiti.

13. Kuhugi hakkad minema, preester tuleb vastu. Siis parem keera tagasi koju. Las preester läheb oma teed. Siis pole õnne. Teine inimene taas ütles, et naisterahvas tuleb vastu, siis parem ära mine, kuhu sul oli minemist.

14. Kui rebane üle tee läheb, siis midagi leiad.

15. Kui kevadel kägu kukub, trehvad hommiku vara minema söömata tänavale (= kujale). Kuuled, kägu kukub. Siis öeldakse: kägu pettis. Veel ei ole söönud. — Polnud midagi halba. Vaid seda öeldi, et kägu pettis. Pääsukesest ka öeldi, kui nägid pääsukest lendamas, siis lendad kõige aasta ise. Kui paigal istub, siis oled isegi paigal.

16. Seda öeldi, kui orav tuleb metsast külasse, siis ta ennustab (= teab) õnnetust. Põlemist või midagi muud õnnetust.

17. karssä iezepi prāvitetti, vanat staruxad¹ mutšivat suo.1ā pālļē. sis senļēkā prāviuzivat karssaš tšājed. siz autas senļē suo.1ā evvõššē va.1õššē, kuza tširļep mātānev.

30. VII 1939.

18. etti ko eli elmut seta, sis ko tšinnit pe.1õ pāl, sis tšivizi rissit neisi mā sūämmeš üllēz.

30. VII 1939.

19. vaddālaized irmuttivad ernei. tšihutti ernļē gūšā¹, i ernļēd ain on kevad. üps vana inļehmin juttēb neittsülļē: sie ernei ed irmuttannud, ko panit tšihumā. — neitsūt tšüzūv: kui neit piāb irmuttā siz? — tuo tšūlmā vettā kaivoš. vala pālļē, nī etti ernļēd neisevad vārizemā. sis pane ahjõššē tšihumā. siz ain lievāt pehmiēd. se eli irmuttamin.

30. VII 1939.

20. Чирётан ванойс вадя-
лаисета, миллизия чюлия يلي
вадялаиси. чюля нимед ыливад
Катилал сурыца я пеныца, пен
рудя, Пумала. каны чюляд пая-
тивад кеик юхел мурыл. чюляд
ыливад эб сурыд, кылмысчюменес

tširjotan vanois vaddālai-
sista¹, millizizā tšülizā eli vaddā-
laisi. tšülā nimed elivad kat-
tila.1 sūrettsa ja pienet-
tsa, pien rudā, pumala.
kane tšülād pajattivan keik ühel
murrē.1². tšülād elivad epsū-

17. Kärna ennemalt parandati, vanad eided lugesid soola peale. Siis sellega paranesid kärnas käed. Siis mattis selle soola tarasse sõnnikusse, kus kiiremini mädaneb.

18. Et kui oli olnud sõda, siis kui kündsid põllu peal, siis kivist riste tõusis maa seest üles.

19. Vadjalased hirmutasid herneid. Keetis herneputru, ja herved ikka on kõvad. Üks vana inimene ütleb miniale: sina herneid ei hirmutanud, kui panid keema. — Minia küsib: kuidas neid peab hirmutama siis? — Too külma vett kaevust. Vala peale, nii et herved hakkavad värisema. Siis pane ahju keema. Siis aina on pehmed. See oli hirmutamine.

20. Kirjutan vanust vadjalasist, millistes külades oli vadjalasi. Küla nimed olid Kattilal Suurõtsa ja Peenõtsa, Peen-Rudja, Pummala. Need külad kõnelesid kõik ühel murdel. Külad olid väike-

куй нелячюменеса талои. каны
 чюляд ыливад каттила мыйми
 юмтяр. чяюсивад мызаз тую.
 сиз сайвад хералт энямата я
 пуута. тётя тежти кыйк юхез,
 чюнети и вижкои вяитети. ых-
 дагон сиз хера анты четвертиле
 винаси. сиз ёти да лаулыти
 муитыси. нйку талкоиз ыти.
 кани эливад вадялайзыт каттила
 юмтяр чюлизя. куй сиз вел пая-
 тыти вадяси рохкыти по.та
 мину мйахетес, сиз комя эпин
 котон восил вистыщымт, сиз
 паятивад вел кыйк норыд и ва-
 над вадяси. сил айка комя ме-
 нин петьяри элямя, сиз ё туюн
 вувы такант кото, ё палё ыли
 мутуу. паятивад нор вячи ё
 веняси. ванад инехмизед пая-
 тивад вадя челтя, ни эти нор
 вячи выити ванад вадялайзыд.
 эн вый ёла, куй палё ыли вадя-
 лаиси сил айка, ыли тухата
 ван вяжени. тухат юхезя сама
 кахы.тышымыл вота ыли ё вадя

rep³, ke.meš tsümmeneš kui nellä-
 tsümmenñessä taloi. kang tsü-
 läd elivan kattilā meizā üm-
 pär.tšäüsiiväd meizas tüöl.sis-
 saivvad xerralt⁴ einämäta ja puita.
 tüötä tenti keik ühez, tsünnetti
 i viinkoi väitetti. entagon sis-
 xerra ante tšetvertialä⁵ vñassi.
 siz juoti da laulettti muiteštši⁶.
 niku talkoiz eiti. kani eliväd-
 vaddälaizet kattilā ümpär
 tsülizä. kui siz viel pajatetti
 vaddässi rohkempi puolta minä
 mälehtez, sis komie elin koton
 vuosī vīsteštšemt, sis pajatti-
 vad viel keik nuored i vanad
 vaddässi. sil aikā komie me-
 nin pietäri elämä, siz jo tu-
 lin vuvvę takant kotūō, jo pallo
 eli müttunnu. pajattivad nuor
 vätsi jo venäissi. vanad inñeh-
 mizet pajattivad vaddä tšieltä.
 ni etti nuor vätsi veitti vanad
 vaddälaizep. en vei juolla, kui
 pallo eli vaddälaisi siil aikā,
 eli tuhatta vai vähepi. tuhat

sed (= mittesuured). Kolmekümnest neljakümne taluni. Need külad olid Kattila mõisa ümber. Käisid mõisas tööl. Siis said härralt heinamaad ja puid. Tööd tehti kõik ühes, künti ja vihke veeti. Öhtul, siis härra andis (raha) tšetvertnoi viina jaoks. Siis joodi ja lauldi muidugi. Nagu talgul oldi. Nii elasid vadjalased Kattila ümber külades. Kuidas siis veel räägiti vadjä keeli rohkem kui pool enam (= rohkem poolt) minu mälestuses, siis, kui mina elasin kodu aastatel viisteistkümmend. Siis rääkisid veel kõik noored ja vanad vadjä keeli. Sel ajal, kui mina läksin Leningradi elama, siis juba tulin aasta pärast (= tagant) koju. Juba palju oli muutunud. Kõneles noor rahvas juba vene keeli. Vanad inimesed rääkisid vadjä keelt, nii et noor rahvas võitis vanad vadjalased. Ei või öelda, kui palju oli vadjalasi sel ajal, oli tuhat või vähem. 1912. aastal oli juba vadjä

чели вяжяну́д. ту́нту ко черико, сиз адя сюмез паятивад ё вен-
яиси. нор вячи сене перяси па-
яти эняи веняйси, эти чяюси
шкоулуза веняи челез, а ванад
шкоулуз эб чяну. ситя са мия
он ылы ылу́д котон. тухат
юхеса са́та юхесемелтыцымыл
вота ми ё ту́лин котонт вяля,
аятылын, эти нюд казыл айка
паятавад вел чел он вис чюмент
вота я ванапад.

Милизед ыливад вадялайсил
пыло рисат. ячед ыливад пуй-
зыд, пид тамизыд, ячее рами
ылы кахчины, минека яесети
пылолол. чюнети соркка адрака,
митя нити нитя чяси пял,
ко чюнин. мад ыливад кывад.
пялимен слоя ылы мусса маа,
сиз ылы сави и пыхяз ылы наси.
а вильяд казвивад ювяд. мута
пыло рисо́й былу́д, яче и адра.

ühezä⁷ satä kahenteššeme⁸ vuot-
ta eli jo vadđä tšieli vähännö.
tuntu ko tšerikkö, siz adđä
sümmes pajattivad jo venäis-
si. nuor vätši senle perässi pa-
jatti enäpi venäissi, etti tšäüsi
škouluza⁸ venäi tšielez, a va-
nad škouluz ep tšäünni. sit-
täsä mie en ele elut koton.
tuha⁷ ühesäsata ühesämelteštšem-
me⁸ vuotta mi(ε) jo tulín kotont
vällä. ajattelén, etti nüt ka-
ze⁸ aikä pajattavad viel tšeli
on vištšümment vuotta ja va-
napad.

millized elivad vadđalaisi⁷
pe⁸l⁹õõ rīsad. ätšjēd elivat pui-
zed, pīt tammized, ätšjē rāmi⁹ eli
ka⁸štšine, minjēkā äjesettī pe⁸l⁹õõ.
tšünnettī sorkka-adrākā, mitā piti
pitā tšäsi pāl, ko tšünnin. mad
elivad kevad. pālīmen sloja¹⁰
eli mussa mā, siz eli savvi i pe⁸-
jaz eli pāsi. a villät kazvivad
üväd. müta pe⁸l⁹õõ rīssoi be⁸-
lud, ätšjē¹¹ ja adra.

keel vähenenud. Tundus, kui kiriku (minna), siis aia sees kõnelesid juba vene keeli. Noor rahvas sellepärast kõneles enam vene keeli, et käis koolis vene keeles, aga vanad koolis ei käinud. Sestsaadik mina ei ole olnud kodu. 1919. aastal ma juba tulín kodunt välja. Mõtlen, et nüüd praegusel ajal kõnelevad veel, kel on viiskümmend aastat ja vanemad.

Millised olid vadjalastel põllutööriistad. Äkked olid puised, piid tammised, äkke raam oli kasest, millega äestati põllul. Künti harkadraga, mida pidi pidama käe peal, kui kündsin. Maad olid kõvad. Pealmine kiht oli must maa, siis oli savi ja põhjas oli paas. Aga viljad kasvasid head. Muid põlluriistu polnud, äke ja ader.

чирѣтан сину чюсумухселы,
 митя вадялайзыд севяд. аржын
 сети кануса рока я ызра суримойса
 ропа. юлека мамуный ыли панту
 ахёсы напак. каны сёмизед ыли
 вад ска пнявя, митя чихутыти
 омниз и сети и ыхтагон. а нятелиз
 кхеси пнявя пюхитети, кылмас
 пнявя я видес пнявя, сиз сети
 пняе, а лиха эб сётю. а сиз, ко
 тули сур пюхя, сиз пюхитети сеще
 нятели. сиз сёти тёржати речя
 я сурвоти канива семени ухмарыз
 печелика, кус сати семевыта,
 магуси ропалы я рокалы и гушталы
 пузыртыти. и канива семени
 корис тежти талкунной, митя
 лугыти кыйкыа макузанаеси,
 эти семяе кыйстоа сёд и сырмыд
 калид. ситя ванад вадялайзыд
 луживад сурьеси эркуси. вел
 тежти рючи явойса таичина и
 тежти пирага. микя ыли сизухсыи
 панту. сорьа сола. сети и читети,
 эти теин

tširjotan sinū tšūsümünhsele¹²,
 mitä vaddālaizet seivā. arken
 süöti kapusa rokkā ja ezrā sūri-
 moissa ruoppā. üljēkā māmunei
 eli pantu ahjūösē nāpākā. kang
 sūomized elivad jēka päivā,
 mitä tšihutetti uomniz i süöti i
 eñtagon. a nätelis kansi päivā
 pühitetti, kemaspäivā ja viđdes-
 päivā, sis süöti pīmās, a lihā
 ep süötü. a sis, kui tuli sūr
 pühā, sis pühitetti seitse näteli.
 sis süöti torkätti rettsā i sur-
 votti kañivā siemeni uhmares-
 pettselikā, kuš sātī siemiē veita,
 magussi ruopale ja rokalē i
 gūša.lē puzertetti. i kañivā sie-
 menī kuorīs tenti talkkunoi, mitä
 lugettī keikkēg makuzapassi, etti
 sūomās neistya süöd i sermet-
 kälid. sitā vanad vaddālaized
 luššivat sūressi erkussi. viel
 tenti rūtšī javoissa taiššina i
 tenti pīraga. mikā eli sizuhessi
 pantu? sorē suola. süöti i
 tšitetti, etti tein tänän pīragā

Kirjutan sinu küsimusele, mida vadjalased söid. Kui ei olnud paast (= argis), söödi kapsasuppi ja odratangudest putru. Koorega kartuleid oli pandud ahju napaga. Need söömised olid iga päev, mida keedeti hommikul ja söödi õhtulgi. Aga nädalas kaks päeva peeti paastu, kolmapäev ja reede. Siis söödi piimast, aga liha ei söödud. Aga siis, kui tuli suur paast, siis paastuti seitse nädalat. Siis söödi, hõõruti rõigast ja suruti kanepiseemneid uhmris petkliga, kust saadi seemnevõid, maoks pudrule ja supile ja pudrule pigistati. Ja kanepiseemnete koortest tehti kama, mida peeti (= loeti) kõige magusamaks, et söömast tõustes sööd (s. o. sööd pärast söögi lõpetamistki) ja sõrmed lakud. Seda vanad vadjalased pidasid suureks hõrguks. Veel tehti rukkijahudest taigen ja tehti pirukas. Mis oli sisuks pandud? Sõre sool. Söödi ja kiideti, et tegin täna pi-

тянян пирага лажна калае, а
кала мени пирагае вяля. живяѿ
вайтыз сомужьѿ лажнае, митя
ко лажна былу нанту пирага
сюме. вел чихутыти бруква и
авоти ахѣза и тежти ботвеня,
ыроты лужикака, валыты тари
няле и сѣти. вытыты ропалы
нале лужикака. тежти вел рючи
явоуса мяхья. чихутыти чугу-
никаз, нанти калина марѣи сѣме
и ситя ёлти мяхья.

lahnakaalas, a kala meni pīra-
gaš vällä. jäiväd vaiṭes suo-
munsed lahnaš, mitä, ko lahna
beḷlu pantu pīragā süämmiḷe.
viel tšihutetti brükva i avvotti
ahjoza i teuti botvenä¹³, ėrotti
luzikākā, valetti tāri päḷḷe i
süöti. vetetti ruopaleḷe päḷḷe lu-
zikākā. teuti viel rütsi javoissa
mänšä. tšihutetti tšugunikaz¹⁴,
panti kalinä¹⁵ marjoi süämmiḷe
i sitä juoti mänšä.

Jõepära.

Daarja Lehti.

1. ku ammas tokku¹ sūs vällä, ampā veti tsättē. siz viskaz üli pā ahjō päle, üli kurā pihā ja siz jutteli: siḷe sitta, miḷe rauta. siz nī keva kazvob üs ammas kui tammikanto.

28. VII 1937.

2. arpojō se on. mikä siḷ on, õ siḷ tuleš tulnud, vai on vēs tulnud, ja vai on māš tulnud. arpojō sis tēb vē ja siz lugeb vettē. a tämä siz lugeb, kui on mäsä tulnud, siz māha¹

ruka latikakalast, aga kala läks pirukast välja. Jäid vaid soomused latikast, mida (siis), kui latikat ei oldud pandud piruka sisse. Veel keedeti kaalikat ja hautati ahjus ja tehti pealsesuppi, hõõruti lusikaga, valati taari peale ja söödi. Võeti pudrule peale lusikaga. Tehti veel rukkijahudest mähka. Keedeti malmpajas, pandi lodjapuumarju sisse ja seda öeldi mähk.

1. Kui hammas kukkus suust välja, hamba võttis kätte. Siis viskas üle pea ahju peale, üle kura piha. Ja siis ütles: sulle sitt, mulle raud. Siis nii kõva kasvab uus hammas kui tammekand.

2. Arbuja see on. Mis sul on, on sul tulest tulnud, või on veest tulnud, ja või on maast tulnud. Arbuja siis teeb vee ja siis loeb vette. Aga tema siis loeb, kui on maast tulnud, siis maasse ohvrid,

*verhod*², a kui *tūlēš* *tulnud*, *sis* *tūlē* *verhod*. — enne *pantī* *kopekka sihe* *kehtā*, *kuš* *tuli*. *ku vēš* *tulnud*, *siz* *astā*³ *verhod* *vetē*.

28. VII 1937.

3. *domovikko*¹ on *talō*² *haldjalain*³. a *tämä* *tēp* *pahā*. *kui epeņē*⁴ *ebē* *tämä* *mēlt* *mū*, *sis* *tämä* *epežē* *sitākā* *rōjāv*. a *ku mēlt* *mū* on, *siz* *epeņē* on *puntān*.

28. VII 1937.

4. *estā* *eli* *urpopäivā*. *lahzēt* *tšäüvād* *urpomōz*. *siz* *lukevad*:

urpō *arpō*,
si *lē* *kana*,
mi *lē* *muna*.
*āstaš*¹ *antēssi*,
vīkoš *veļkā*.
rīgā *parred* *rikkāksi*,
kōminōš *kuningōz*².

a *sis* *kui* *enipäivā* *tuli*, *sis* *tuatī*³ *lahzēd* *sūre* *kampaņāka*⁴ *kerjāmā*. *siz* *ikā*⁴ *talōš* *ikā* *lahzēlē* *annētti* *brānnikad*⁵. *tšen* *eli*

aga kui tuulest tulnud, siis tuulde ohvrid. Enne pandi kopikas sinna kohta, kust tuli. Kui veest tulnud, siis lastakse ohvrid vette.

3. *domovikko* on maja haldjas. Aga tema teeb paha. Kui hobune ei ole tema meelt mööda, siis ta hobuse sitaga roojab. Aga kui meelt mööda on, siis hobune on puhtana.

4. Esiteks oli palmipuudepüha (= urbepäev). Lapsed käivad urvitamas. Siis loevad:

urpō *arpō*,
sulle *kana*,
mulle *muna*.
Aastaks *andeks*,
nädalaks *võlgu*,
reheparred *rikkaks*,
rehealusest *kuningas*.

Aga siis, kui lihavõtte tuli, siis tulid lapsed suure kambaga korjama. Siis igast majast igale lapsele anti präänikud. Kes oli risti-

riš. aaxsi, se anti munà. — vanad inemizet tulivat tšerikoš, neisi vad òkàmà.

28. VII 1937.

5. vihmakäre k on ohtogoñ¹, siz on vihmà. k on òmniko, siz on üvâ ilma.

28. VII 1937.

6. jürťšin eli naisi päivâ. enne jürťši naizet pühân tšäüti dümâmôz¹, kui pallo kopitammô ittüâ. ittüâ kopitatti matti² naizessô. kül ouduška tšeitâb meil olutta³. siz mü jürťšin jâm⁴ ja tantšim. sis tuli jürťši. menti siz naizet tšerikkô, i mehed. sis tšerik sai ettsâ. siz naizet tulivat kottô, lehmî laskamâ karjâ. mehed jäivät tšerikkô. mehet tulivat sis tšerikoš vällä, vettivad obrazat⁵ tšättè. ja sis tulivat progona. re⁶. pappi tuli parvez neddekâ. naized e. ti lasku lehmât progona. re. siz eli karjušši siellä. karjuš ja pappi ka⁷ menti ümpär karjâ. sis pappi. eli vesi siunattu⁸. sis tämä viskas karjâ pälè vett, siunas karjâ. sis karjušši vetti püssü ja laski⁹ karmet paukkôa (~ paukkua) karjâ päle. siz vetti kanâ munâ, ja siz viskaz üli kurâ piha karjâ päle. ku muna mēb rikki¹⁰, siz bē üvâ enni täl.

laps, see (= sellele) andis muna. — Vanad inimesed tulid kirikust, hakkasid puhkama.

5. Vikerkaar kui on õhtul, siis on vihma. Kui on hommikul, siis on hea ilm.

6. Jüripäeval oli naistepäev. Enne jürit naised paastu ajal käisid arvamas, kui palju kogume linnaseid. Linnaseid koguti matt naiselt. Küll Ouduška keedab meil õlut. Siis me jüripäeval joome ja tantsime. Siis tuli jüripäev. Läksid siis naised kirikusse, ja mehedki. Siis kirik sai otsa. Siis naised tulid koju lehma laskma karja. Mehed jäid kirikusse. Mehed tulid siis kirikust välja, võtsid pühased kätte. Ja siis tulid karjatänavale. Preester tuli koos nendega. Naised olid lasknud lehmad karjateele. Siis oli karjus seal. Karjus ja preester ka läksid ümber karja. Siis preestril oli vesi õnnistatud. Siis tema viskas karja peale vett, õnnistas karja. Siis karjus võttis püssi ja laskis kolm pauku karja peale. Siis võttis kanamuna, ja siis viskas üle kura piha karja peale. Kui muna läheb

a ku muna jāp₁tervēš, siz₂on keik karjō terve. mehed₃vēti tšerikkō keik snāmōnid¹¹, obrazad. a naižed₄laskivad⁹lehmāt₅kottō. siz₆naižed₇lāhsivād₈jūrṭšīā pitāmā, olut₉jāmā. siz₁₀naisl₁₁eli kotoñ herkut¹²tehtū. panivat₁₂keik lauvaaē, mikā eli. siz₁₃naisl₁₄eli üks puteli¹³vīnā, alakupulli. ku se pulli jūtī, siz₁₅ouduška tei oluttō. siz₁₆naižed₁₇jeivad₁₈i seivva. ja karjušši eli neḍḍekā parvez. karjuššiē tōžē annettī vīnā ja olutta, tšülā polkovnikkā¹⁴tarviz₁₉ūvās pittā. pühā jūrṭši on antannu, mū annam₂₀karjuššiē. pankā pā tālūn. kazs pāivā pitivād₂₁aina jūrṭšīā.

28. VII 1937.

7. illešī tšülās eli keamed₁virstā māta, siel₂eli sūr tšivi-kallo. siel₃eli sūr koivu¹. siel₄eli koivuz₅naizelājā. paro nimellin nain. laozā inemin pū laadvaz. karjušši nātši tātā, neis viskumā tšivikā. mikā tšivi viskaz, jāi pū tšülṭšē. sis₆tāmā kattso, eī tšived₇ai jāvāt₈pū tšülṭšē. tāmā siz₉vetti rōzgā. i sis₁₀pani tšivē rōzgā ettsā. sis₁₁viskas₁₂sinne puhe. ain tarkot₁₃sitā naissa. se rōska jāi sinne, epi sānud₁₄rōškā vällä. se rōškō jāi sinna ja oxtogoñ meni kottō ja bābuško²pajatab, etti siel₁₅on üks ime-aššā³. mie viskazin, viskazin tšivikā. tšived₁₆jāi-

rikki, siis pole hea õnn tal. Aga kui muna jääb terveks, siis on kõik kari terve. Mehed viisid kirikusse kõik lipud, pühased. Aga naised lasksid lehmaid koju. Siis naised läksid jüripäeva pidama, õlut jooma. Siis naistel oli kodu hõrgud tehtud. Panid kõik lauale, mis oli. Siis naisil oli üks pudel viina, algpudel. Kui see pudel joodi, siis Ouduška tõi õlut. Siis naised jõid ja sõid. Ja karjus oli nendega seltsis. Karjusele ka anti viina ja õlut, küla polkovnikut tarvis hästi pidada. Püha Jüri on andnud, meie anname karjusele. Pange pea täis. Kaks päeva pidasid ikka jüripäeva.

7. Illeši külast oli kolm versta maad. Seal oli suur kivikalju. Seal oli suur kõiv. Seal oli kõivus naisterahvas. Paro nimeline naine. Ilus inimene puu ladvas. Karjus nägi teda, hakkas loopima kividega. Mis kivi viskas, jäi puu külge. Siis tema vaatas (= katsus), et kivid aina jäävad puu külge. Tema siis võttis roosa. Ja siis pani kivi roosa otsa. Siis viskas sinna puusse. Aina sihtis seda naist. See roosk jäi sinna, ei saanud rooska ära. See roosk jäi sinna ja õhtul läks koju ja vanaemale ütleb, et seal on üks imeasi. Mina viskasin, viskasin

väd_ai pū tšülštšē tšīn. siz_vētin, panin rōzgā ettsā tšivē ja siz_viskōzin sene rōzgākā, joť sān tälle tšülštšē. rōska jäi sinna tāmākā. en sānu vällä. — bābuška² juttē_B: se tarš on mennā papi.ē pajattamō. tämä on epētettu, on tarkka. mēm kattsomā, mikā siel.ē on. — nī pajatti papi.ē. pappi juttē_B: se on mikā lep_tšudesa⁴. sis_pappi tšāi kattsomaz. pappi tšāhsī tehā tšaso-viņka⁵ sinna tšivikallo pāle. sis_siel.ē.iti mokomad māštšived. tämä kuhe jaagā pani, siel.ē.iti tšivē pāl merkid⁶. sis_pappi tšāhs tehā ku.ē on tarviz. siel.ē on kaivo. ilā-pātnittsa päivā⁷ pallo inemisi tšäüp_kattsomaz.

28. VII 1937.

8. *kalmō-haldjalain kattilaz_eli pummolištšā ja rā-nu.ē, kahē tšülä vāli.*

28. VII 1937.

9. *erneit tulla linnud_nokkimā¹. sis_tehā kummitus_sinna. sis_pannā keppi, mikā mārānā sepa pannā pāle.*

28. VII 1937.

10. *jānē päivā¹, jāniñ¹, keik kukat_kopitattī. sis_tenti vihta. sis_saunaštšülvēttī. sis_kui tšülvēttī, siz_menti kuja.ē*

kiviga. Kivid jäid aina puu külge kinni. Siis võtsin, panin roosa otsa kivi ja siis viskasin selle roosaga, et saan talle külge. Roosk jäi sinna temaga. Ei saanud ära. — Vanaema ütleb: seda tarvis on minna preestriale kõnelema. Tema on õpetatud, on tark. Lähme vaatama, mis seal on. — Nii kõneles preestriale. Preester ütleb: see on mingisugune ime. Siis preester käis vaatamas. Preester käskis teha kabelikese sinna kivikalju peale. Siis seal olid niisugused maakivid. Tema, kuhu jala pani, seal olid kivi peal märgid. Siis preester käskis teha, kuidas on tarvis. Seal on kaev. Eeliareede-päeval palju inimesi käib vaatamas.

8. Kalmu-haldjas Kattilas oli Pummala ja Raanula, kahe küla vahel.

9. Herneid tulevad linnud nokkima. Siis tehakse hirmutis (= kummitus) sinna. Siis pannakse kepp, mingi vilets rõivas pannakse peale.

10. Jaanipäev, jaanipäeval, kõik lilled korjati. Siis tehti viht. Siis saunas viheldi. Siis kui viheldi, siis mindi tänavale ja visati üle

ja vizgattì üli pã. ku jäi tüvi üle, sis_läsimã jãd. a ladvõ jäi üles, sis_kazvod. a ko tšüllellä jäi, sis_kõlep. se eli jãnì oxtogoñ¹. perält mentì tütöt_poigad_jãnì tu.ıt̃¹, tervatu.ıt̃ pitãmã.

28. VII 1937.

11. rahvas_pajattavat_tševäjäl¹: papī lehmã lähsi laivoi_mü. papī.ıı_on paha pīka. ep_katso lehmì perile. lehmäd_rãgovat_sieł laivoi pãl. pojod_mennã a.az_orkua, rammat_kãtsad_ja.ıgãz. a.ıagò sarajã mēb_marikã makkãmã. meijē² pauluška rãgob_rãgov, ebē äppet meijē² marı.ıı.ı. mēb_a.ıagò sarajã makkãmã, üli pēsã, rammat_kãtsad_ja.ıgãz.

28. VII 1937.

12. eli neitoi kã¹. kaziko.ı_eli neita. davitka. tãmã teŕši rüŕšis sūrē hoŕkomeŕsã². tãmã jutteli: elã mē kottõ, fso-ravno³ kottõ et_pãze. makkã_meill_ütã⁴. — eb. mı.ıı_on ain tarvis_kottõ mennã. — mie sinnü ev_vēi tšeltã. vėid_mennã kottõ. — tãmã lähs kottõ tulemã. tuli, tuli pã mãz. jeuttsi⁵ sūrē mettsã. no mitã teh_nüd. neisi makkãmã sūrē pũ jũr.ı.ē. — ja õmnikoñ neizin üle, päiv_on ülel. ni katson: sūr kaneppi⁶. pe.ıto on ümpärl. voti⁷ hoŕkomettsã. tarviz_õmnikoñ takãz_

pea. Kui jäi tüvi üles, siis haigeks jääb. Aga latv jäi üles, siis kasvab. Aga kui küljeli jäi, siis sureb. See oli jaaniõhtul. Pärast läksid tüdrukud poisid jaanituld, tõrvatuld pidama.

11. Rahvas kõneleb kevadel: preestri lehm läks orast mööda. Preestril on paha tüdruk. Ei vaata lehmade järele. Lehmad karjuvad seal orase peal. Poisid lähevad alla orgu, katkised kaatsad jalas. Alago sarasse läheb Mariga magama. Meie Pauluška karjub, karjub, ei ole häbi meie Maril. Läheb Alago sarasse magama, üle põõsa, katkised kaatsad jalas.

12. Oli nõidu ka. Kazikos oli nõid. Davitka. Tema tegi rukist suure männimetsa (= hongametsa). Tema ütles: ära mine koju, ikkagi koju sa ei pääse. Maga meil ööd. — Ei. Mul on ikka tarvis koju minna. — Mina sind ei või keelata, võid minna koju. — Tema hakkas (= läks) koju tulema. Tuli pea maas. Jõudis suurde metsa. No mida teha nüüd. Heitis magama suure puu juurile. — Ja hommikul tõusin üles, päev on üleval. Nii vaatan: suur kanepipõld on ümber. Ongi männimets. Tarvis hommikul tagasi minna pead

mennä pohmoioittamā⁸. davitka eli soikkolain — petrō-vitš, mie si¹le pajatin, ett²elä mē. makkā meil. — a miu¹li eli mokomain, piti mennä kottō, sūrē hoŋkomettsä jeutsin⁵. ā ōmniko¹ neizen ülez, kaŋson hoŋkomettsä — kaneppi.

28. VII 1937.

13. ku vana isä kōli, pesti, panti lavezele. e¹ki¹ panti lavezele. ja sis²panti vana isä pālē. ke¹med²ūt pētti laveze¹. sis²tallē tehti ruhipū. sis²ku tšerikkō neisti vēmā, sis²panti tätä ruhipūsē. sis²vēti tšerikkō. sis²pappi lau¹otti. sis²vēti ka¹moile. sie¹l panti autā. sis²panti livā pālē ja sie¹le² e¹ti kufjoiv² ja pīrgav, ja kakud e¹ti. sis²pominoitatti³ sie¹l. ko¹li pēnet²tüterlahzed⁴ ja pojov, sis²emā augetteli:

lahzed²jätid²minū kag¹ā;
kui mie neizen näitä kasvattamā,
kui mie näitä neizen neŋettamā,
kui mie näitä neizen sättamā?
ku¹be¹le i¹ma¹ia izüttā,
tšen neizeb²la¹žs¹le tetä näüttämā,

parandama. Davitka oli soikkolane. — Petroovitš, ma sulle rääkisin, et ära mine. Maga meil. — Aga minul oli nii(sugune), pidi minema koju, suurde männimetsa jõudsin. Aga hommikul tõusen üles, vaatan männimetsa — kanep.

13. Kui vana isa suri (= kooles), pesti, pandi lautsile. Ōlgi pandi lautsile. Ja siis pandi vana isa peale. Kolm ööd peeti lautsil. Siis talle tehti puusärk. Siis, kui kirikusse hakati viima, siis pandi ta puusärki. Siis viidi kirikusse. Siis preester mattis (= laulatas). Siis viidi surnuaiale (= kalmuile). Seal pandi hauda. Siis pandi liiva peale. Ja seal olid kutjad ja pirukad, ja saiad (= kakud) olid. Siis peeti peiesid seal. Kui olid väikesed tütarlapsed ja poisid, siis ema itkes:

Lapsed jätsid minu kaela;
kuidas ma hakkan neid kasvatama,
kuidas ma neid hakkan tõstatama,
kuidas ma neid hakkan saatma?
Kui pole maailmal isakest,
kes hakkab lapsile teed näitama,

tšen neizeb ehjoi oikāmā⁷,
 tšen neizeb aysì aitimā.
 vėlko neisevad māmā kunte. emā⁶,
 kui mie neizen, māmā, sāttōmā.
 kui neizeb māmā lähettāmā?
 siz eb neize tšülā kunte. emā,
 kui neisevad māmā kunte. emā.
 māmā vajotab voivazē vattsā,
 ja keik tū. ep tū. ehe⁷,
 ep kaikua tšülā naisl. iē.
 tšülā naizeb antavat tšülmäd melev,
 rahvaz rautõze süämē.
 oi miu kallid ahzukeizeb,
 kune. ikā māmā.
 e. iettō māmā. ita makson⁸ a. ita süntünnēb⁹.
 māmā sūtāp¹⁰ sūssa sūpa. iazēb,
 māmā päiväd melettä, üd unetta.

28. VII 1937.

kes hakkab ohje õiendama,
 kes hakkab lapsi korraldama.
 Kas veel hakkavad ema kuulama,
 kui mina hakkan, ema, saatma,
 kui hakkab ema lähetama?
 Siis ei hakka küla kuulama,
 kui hakkavad ema kuulama.
 Ema vajutab haige (= vaevase) vatsa,
 ja kõik puhub tuulde,
 ei kaebet küla naistele.
 Küla naised annavad külmad meeled,
 rahvas raudse südame.
 Oh, minu kallid lapsukesed,
 kuulake ema.
 Olete emalt maksa alt sündinud.
 Ema söödab suust suupalakesed,
 ema päevad meeleta, ööd uneta.

14. lähtē haaliaain. sitä ain pajatetti: näe, haaliaain tsäüp_pessimā lähtez. täl_on piššād_iužsed. ain pezeb_emi iužsi. a ize lugettēv. mūta tolkkua ep_sānu, ain māmōili¹. iužsed_eti kažtē pōiē kagā temmattu.

28. VII 1937.

15. jēu.uñ¹ eiget_tōti rihēsē. ja siz_eli jēu.uñ (~ jou.uñ)¹. nahzet_saiwat_pe.mata².

28. VII 1937.

16. vesiristä¹. severt eli. vesiristä ätton² menti tšerikkō. siäl vesi siunatti. sis_sitā vettä tōti putelika kottō. ja sis_tenti me.mōkā³ akkuna.mie nellä rissid. uži.mie tōš_tenti nellä rissid. mūt juttua ebe.mu siäl. vesiristä ontogoñ pojat_teiivad_erneit ja uppā. tūtōt_teiivad_ievikkai. sis_seivāt_siäl. siz_vettivat_panivan_rätikā silmät_tšin. siz_menti kuja.mie. siz_vettivad_ümpäri pōrüttivād. siz_ize vetti ja.massa oporkā⁴ ja viskaz_üli kurā pihā. kuhbo.mie se oporka meni, sinneppō.mie siz_mehele mened.

28. VII 1937.

17. karja pahaš_tsäüp_karjuši. sis_karjušši važti¹ tätä, mikā on karja. karja ep_tsäü üväs. siš_tsülü bābuškōd_jutte-

14. Allika (= lähte, lätte) haldjas. Seda aina räägiti: näe, haldjas käib ennast pesemas allikas. Tal on pikad juuksed. Aina peseb oma juukseid. Aga ise itkeb. Muud tolku ei saanud, aina itkes. Juuksed olid kahele poole kaela tõmmatud.

15. Jõulus õled toodi tuppā. Ja siis olid jõulud. Lapsed said mängida.

16. Kolmekuningapäev (= veeristed). Seevõrd oli. Kolmekuningalaupäeva õhtul mindi kirikusse. Seal vesi õnnistati. Siis seda vett toodi pudeliga koju. Ja siis tehti kriidiga aknale neli risti. Ustele ka tehti neli risti. Muud juttu polnud seal. Kolmekuningapäeva õhtul poisid tõid herneid ja ube. Tüdrukud tõid jõhvikaid. Siis sõid seal. Siis võtsid panid rätiga silmad kinni. Siis mindi tänavale. Siis võtsid, ümber keerutasid (= pööritasid). Siis ise võttis jalast kota ja viskas üle kura piha. Kuhupoole see kott läks, sinna-poole siis mehele lähed.

17. Kari pahasti käib karjusel. Siis karjus vahtis seda, mis on karjal. Kari ei käi hästi. Siis küla vanaemad ütlesid: mine nõiale.

livad: mē neḏḏō. — meni neḏḏō. ja sis-tämä tšāhs vaḡtī. — ko sād, mitä progona. it levvād, sis-pe.ḡeta. — tämä sai. siäl. eli keike.ḡaiš pantu pikkara.ḡe vakkā. tämä pe.ḡetti vällä. se vanamōr², mikā karjā pi.ḡas, tšāvi ai progona. it itkemaz. siz-vāḡši saivad-aruō, etti tämä tū on. tšāüb-itkemaz. je ge.ḡe per.āl eli tōž-neita. teḡši pahā. ikā tšülāz.ḡe etī emad-vai.ḡvōz.ḡe.

29. VII 1937.

18. ku nāed, et vīḡkur tueḡ, siz-mārān kuras-talle viskā vassā. — siz-mē soi.ḡa sanniko.ḡe. mitä sie tueḡ-koerut¹ teḡsemā. — ḡeḡ-nitt.ḡm.ḡz. tueḡ-vīḡkurō, viskāp-keik kui.ḡad-māḡā². tšen kurisab, sitā ajetā vīḡkurannō. tāllā rauhā³ bē mittā. perält surmā on vīḡkurannō.

29. VII 1937.

19. ūvḡ vōvḡ oḡtogoñ ūlā kaḡstei:ššümmeḡ tuntī eli. sis-tōtī .ḡaufassō kukko rihēsē. sis-pantī kagrā kaḡs kokkua ettē, sis-kummaš kokoš kukko tšīrepā nokkāb. — minū kokoš ennepā nokkāb. siz-mie ennepā mehele mēn. — kukko vāntūiz-ja sittu minū kokō pālā. ja mie jāinḡši vanaš tūtōš. minū kokoš, ko ennepā nokkaz, mie mehele mēn, teḡn juttēb. voḡ, mikā kukko tāhez.

— Lāks nōiale. Ja siis tema käskis valvata. — Kui saad, mida karjatānavalt leiad, siis põleta. — Tema sai. Seal oli kõiksugust pandud väikese peergudest korvi sisse. Tema põletas ära. See vanamoor, kes karja rikkus, käis aina karjatānaval nutmas. Siis rahvas sai aru, et tema töö on. Käib nutmas. Jõepäral oli ka nōid. Tegi paha. Igas külas olid omad viletsad.

18. Kui nāed, et tuulispask tuleb, siis vilets nuga talle viska vastu. — Siis mine soil rabasse. Mis sa tuled koerust tegema. — Oled niitmas. Tuleb tuulispask, viskab kõik kuhilad maha. Kes poob, seda aetakse tuulispasana. Tal rahu pole mitte. Pärast surma on tuulispasaks.

19. Uueaasta õhtul öösi kell 12 oli. Siis toodi laudast kukk tuppā. Siis pandi kaera kaks hunnikut ette. Siis kummast hunnikust kukk rutem nokib. Minu hunnikust enne nokib. Siis mina enne mehele lähen. — Kukk keeras enese ümber (= väändus) ja sittus minu hunniku peale. Ja mina jäingi vanaks tüdrukuks. Minu hunnikust, kui enne nokkis, mina mehele lähen, teine ütleb. Vaat, mida

eť kukko sittu minü kokò päle, selles¹ mie poigä leütsin². — menti kuza nellä tē hārā³. sis_kūleiti, kuspōlō koirā haukub. sis_siält košonaizet_tuulā. — tütöd_neitomusi tetšivād. üvve jēu.ü ontogonna neisivat_tütöd_makkāmā, ja panivat_speili⁴ ja grēbani⁵ pānālā. sis_tāmā juttēb: suzo'nnai, narāzo'nnai⁶, tuē mi.ā pād_arjāmā. — ženix⁷ se tuli ülä arjāmā. menikkā.ā tuli, a menikkā.ā ep_tuulud. tšen vanaš tütōš jäi, sell_ep_tuulud. sel meni ü dārom⁸. — a poigad_neisivad_makkāmā. sis_panivad_eikā jaakāsē sukā. siz_nōrik tuli tempāmā sukkā jaagassō vällä. tšen neis naimā, sel tuli nōrik, tempas_sukā jaagaš vällä. a tšen eb_neissud_naimā, sell_ep_temmattu sukkā vällä.

29. VII 1937.

20. strašno näтели¹, siz_bābuškad_ain tšerikkoz_ikā eati. jegeperäl.eli emaš_tšüläš_tšerikko. a strašno pātnittsa², siz_eati kaugā, kokò päivn eati tšerikkoz. siz_oxtogoñ tuati kottō. siz_mūt_süvä evād_annettu ku hapō kapustoi³. leipā semperāš eb_annettu, eť se on sūmätöim_päivä⁴. a mened_bābuškat_tšed_jumalā pitivād, elivat_keamet_päivä sūmättä. esime-

kukk tähendas. Et kukk sittus minu hunniku peale, sellepärast (= sellest) ma poja leidsin. — Mindi, kus neli tee haru. Siis kuulati, kuspool koer haugub. Siis sealt kosilased tulevad. — Tüdrukud nõidumisi tegid. Uueaasta (= uue jõulu) õhtul heitsid tüdrukud magama, ja panid peegli ja kammi pea alla. Siis tema ütleb: määratud, ehitud, tule mul pead harjama. — Peigmees siis tuli öösi harjama. Mõningal tuli, aga mõningal ei tulnud. Kes vanatüdrukuks jäi, sellele ei tulnud. Sel läks öö asjata. — Aga poisid heitsid magama. Siis panid paremasse jalga suka. Siis pruut tuli tõmbama sukka jalast ära. Kes hakkas naist võtma (= naima), sel tuli pruut, tõmbas suka jalast ära. Aga kes ei hakanud naist võtma, sellel ei tõmmatud sukka ära.

20. Suurnädal, siis vanaemad aina olid igaüks kirikus. Jõepäral oli omas külas kirik. Aga suurreede, siis olid kaua, kogu päeva olid kirikus. Siis õhtul tulid koju. Siis muud süüa ei andnud, kui hapukapsaid. Leiba sellepärast ei antud, et see on söögita (= söömatu) päev. Aga mõned vanaemad, kes pidid (lugu) jumalast, olid

zel enipäivä, ku vaš xristoš voskreš⁵ eli, siz nāmät seiväd. eli mokoml bābuskoita.

29. VII 1937.

21. tuli on dovariš üvā. piäp kattua perilē, onks ahjo vahva. ahjo, k on rikki, sis perenain on sūtälain. tuli tuli, rihi läns peiemā. perenain on vārā. perenaize tšäes tuli. a ahjo eli takant leuši. i vēt i¹ sē neis peiemā. sē eli pereme vārüz, mihs peremez ep parata.

29. VII 1937.

22. pelliukupäiv, sis tütöd laugetti, soikkola tšelel laugetti. sis koko näteli vain ikä oxtogon tšäiväd laugetmaz. tšela eli šubō¹ pāl, tšel kauztana². ikä ämarikko tšäim laugetmaz. sis sūr liukupäivä tuli. siz menti tšerikkō nored i vanad. sis tšerikoš tuati, sis sūti muršinā, vanad neisti hōkāmā³. a nored menti keik üqtē kokkō. nūt tarz epen⁴ kattua. sis saivat kaks evesq⁴. nūd mennā liukumā vēräsē tšüläsē. mēm vaik līv tšüläsē esimeizeš. mēm futkui t kattomā. vähänaikā tanštiti siel, ja laugetti. — emm tänne tulla makkamā. meila on menemis teise tšüläsē. issuzimma epeze päle ja lauozimma,

kolm päeva söömata. Esimesel lihavõttepühal, kui vast „Kristus on ülestõusnud“ oli, siis nemad sõid. Oli niisuguseid vanaemasid.

21. Tuli on seltsimees hea. Peab järele vaatama, kas ahi on kõva. Ahi kui on rikkis, siis perenaine on süüdlane. Tuli tuli, maja läks põlema. Perenaine ei ole õige (= on väär). Perenaise käest tuli. Aga ahi oli tagant lõhki. Ja vaat, see hakkaski põlema. See oli peremehe süü (= väärus), miks peremees ei paranda.

22. Väike vastlapäev, siis tüdrukud laulsid, soikkola keelel laulsid. Siis kogu nädal vaid iga õhtu käisid laulmas. Kel oli kasukas peal, kel kaftan. Iga ämariku (ajal) käisime laulmas. Siis suur vastlapäev tuli. Siis läksid kirikusse noored ja vanad. Siis kirikust tuldi, siis söödi hommikueine. Vanad heitsid puhkama. Aga noored läksid kõik ühte kokku. Nüüd tarvis hobune vaadata. Siis said kaks hobust. Nüüd lähevad liugu laskma (= liuguma) võõrasse külasse. Läheme kas või Liivkülasse esimeseks. Läheme futkusid vaatama. Vähe aega tantsiti seal, ja lauldi. — Meie ei tulnud siia magama. Meie peame minema (= meie on minemist) teise külasse. Istusime

menimmp laukasuule kattsomä. menemmp laukä latikkoi kattsomä, mitä latikat p. latizevad. menimmp lallalle rihèsè. tehti täs tanttsu esimeizeš. siz laulommaq. — mitä meil täl laulä, kottò tariz mennä. lähzimmq kottò. tulimmq emä tšüläsè. meniṁ voľo naize. siz mü lauliṁ siel, ja tanṭsim. se eli se liukupäivä. sis poigad ja tütöḃ, ko lähsiväḃ vällä, sis keikkilä piti proššaittä. vanad ämmäd ain pajattivad: se on proššamei vetšer⁵. sis seitse nätelä enipäivässä poigad ja tütöḃ eivät tšäünüd kuzaid. ku tšerikoš tulivat pühännä, kohe⁶ seiväḃ ja hõkazivad.

29. VII 1937.

23. ku tikka tagop seinäz, jō.iti, tšennit siṯ pereš kõ.æg.

29. VII 1937.

24. kabriōsè ko menimmp tšerikkò, iṯšäpäivä tšüläs läpi menimmp. mārāpäivän tšäüti kabrio z. inemizet tetšiväḃ aupauseḃ: eikò ku tšire, ai menen tšerikkò. eli jak tšippō vai tšäsi vai silmäḃ, siz aupaus tehti. menti mārāt appē tšūsümä. siäl.eli päsimmäšši. siäl.eli mārā obraza mäez. siṯ joysi lähevesi obraza nanta. siz eli tehti sūr brūda¹. sis siell inemizet pessiziväḃ. ja sis panivat sinna veržon². ko li jaka, sis

hobusele peale ja laulsime, läksime Laugasuu le vaatama. Läheme Lauga latikaid vaatama, mis latikad lobisevad. Läksime Lallale tuppä. Tehti taas tantsu esiteks. Siis laulame. — Mis me siin laulame (= mida meil siin laulda), koju tarvis minna. Läksime koju, tulime oma külasse. Läksime Vofo naisele. Siis meie laulsime seal, ja tantsime. See oli see vastlapäev. Siis poisid ja tüdrukud, kui läksid välja, siis pidid kõikidega jumalaga jätma. Vanad eided aina rääkisid: see on jumalagajātu-õhtu. Siis seitse nädalat lihavõtteni poisid ja tüdrukud ei käinud kusagil. Kui kirikust tulid paastu ajal, kohe sõid ja puhkasid.

23. Kui toonesapp taob seinas, öeldi, keegi siit perest sureb.

24. Kapriosse kui läksime kirikusse, Igapäeva külast läbi läksime. Maarjapäeval käidi Kaprios. Inimesed tegid lubadused: olgu kui kiire, ikka lähen kirikusse. Oli jalg haige või käsi või silmad, siis tehti lubadus. Mindi Maarjalt abi küsima. Seal oli paasmägi. Seal oli Maarja kuju mäes. Siit jooksis allikavesi kuju alt. Siis oli tehtud suur tiik. Siis seal inimesed pesid endid. Ja siis panid sinna ohvri-

sukat_panti, ko tsäed_enti, sis_panti a.reizēv. a ko eli kag.ia, sis_panti rissi kag.assa. siäl.eli üqs mēz. selle annettī, sē eli vaḡti. eli pāl vaiva, sis_pani rāti sinna. siz_mitā sai verḡod, mūti vällä. sis_pētti sūr molbeḡa³, ett_inemizet_sātās_tervēs. inemizet_saivat_tervēs.enne ettsizivād_inemized_ain jumalaš appē. nūd_ettsivād_ain doḡtori⁴_mū. mie ēn vīštšūmmet_seiṡsē vōt kazvonud, elānūd iama.aa, bē ku.aa, eṡ nōri. inemisil. on pime sōlikod⁵. enne sūti veḡkaleipā ja inemized_enti tervēd. teo.⁶ tsäüti, akanleipā sūti. ja vāṡsi eli niku tammikanto terve. a poi-kōzet_ḡu.akkuvōt⁷ seiṡseteīššūmmēd_vōttō iama kättsoit, piṡsāt_tšiutot_ko naisi tšiutot_pālā. voti vāṡsi eli vahva.

29. VII 1937.

25. Luupainajō. inemin ep_pāznū unēš laḡti. ke.ameṡ_sūd-gad_makaz_ūht voimā¹. se tuli päivās. mēvāt_päivā tsättē makkāmā.

29. VII 1937.

26. ai sie niku noittsijō. senaasku on mokomain. tširo-senā ep_taxtonnud jutē.aa, siz_jutteli: ai sie noittsijō.

29. VII 1937.

annid. Kui oli jalg, siis sukad pandi. Kui käed olid, siis pandi kindad. Aga kui oli kael, siis pandi rist kaelast. Seal oli üks mees. Sellele anti, see oli vaht. Oli peal viga (= vaev), siis pani rāti sinna. Siis, mis sai ohvriannid, müüdi ära. Siis peeti suur palvus, et inimesed saaksid terveks. Inimesed said terveks. Enne otsisid inimesed aina jumalast abi. Nüüd otsivad ikka tohtritpidi (= mööda). Mina olen 57 aastat kasvanud, elanud maailmal, pole kuulnud, et nooril inimesil on pimesoolikad. Enne söödi vōhaleiba ja inimesed olid terved. Teol käidi, aganaleiba söödi. Ja rahvas oli nagu tamme-kand terve. Aga poisikesed hulkusid 17 aastat ilma kaatsateta, pikad särgid, nagu naiste särgid, seljas. Vaat, rahvas oli tugev.

25. Luupainaja. Inimene ei pääsenud unest lahti. Kolm ööpäeva magas ühtesoodu. See tuli päikesest. Lähevad päeva kätte magama.

26. Ai sina, nagu noittsijō. Kōnekäänd on niisugune. Vandumissōna (= kirumissōna) ei tahtnud öelda, siis ütles: ai sina noittsijō.

27. ütē kaiṽō pantì pihòkà sō.ia. a siz_vesi puhasub.

29. VII 1937.

28. pärnäspāl pētti nastassiapäivā¹. se eli sūr pühā nāil. olutt_eli ikā taloš_tšeitettü i vlnā tōtu. ätton_eli pappi tsasona.õ. õmniko.õ takaz_ēlivat_tšerikkoz. mentì tšerikkò õmniko.õ. annetti jarmo dādälē² tšättē. vana.ē nastassiā.ē jarmo dādā pani sis_sinne tšünttelì. sis_tu.iti tšerikoš vällä. sis_süti ja jüti koton ikā taloz.

29. VII 1937.

29. pedro eli. tšerikkoz_ē.iti oxtogoñ ja õmniko.õ. ikā taloz_eli olut tšeitettü. õmniko.õ tšerikoš tu.iti, süti, jüti. tütot_poigad_menti gulättamā¹. tšenšüläz_eli sūr si.ita. si.ia.õ tanšitti ja lau.ettì. se eli pitunežta².

29. VII 1937.

30. nuri. ke.imed_märännüi vižtä vetetä, sittēp. ja sis_pannā üntē ja ühesä kertä ottši¹. ŗugeb_bābuška. siz_ain se.āmāp sittēp_üntē keik. sis_pāp_tsäelē päle. sāp_tsäsi terveš.

29. VII 1937.

27. Uude kaevu pandi peoga soola. Aga siis vesi puhastub.

28. Pärnaspääl peeti anastaasiapäeva. See oli suur püha neil. Õlut oli igas talus keedetud ja viina toodud. Eelõhtul oli preester kabelil. Hommikul taas olid kirikus. Mindi kirikusse hommikul. Anti Jarmo-onule kätte. Vanale Anastaasiale Jarmo-onu pani siis sinna küünla. Siis tuldi kirikust välja. Siis söödi ja joodi kodu igas talus.

29. Peetripäev oli. Kirikus oldi õhtul ja hommikul. Igas talus oli õlut keedetud. Hommikul kirikust tuldi, söödi, joodi. Tüdrukud, poisid läksid lõbutsema. Keskkülas oli suur sild. Sillal tantsiti ja lauldi. See oli peoõhtu.

30. Nari. Kolm viletsat vihta võetakse, sidemed. Ja siis panakse ühte ja üheksa korda issameie loeb vanaema. Siis ikka sõlmab sidemed ühte kõik. Siis paneb käele peale. Saab käsi terveks.

31. *rūsu*¹. *rūzuuu* on *lukemizep*. *siäl* on *sinis paperi*² *tarviz*, *mussà viia*, *siz meätua*. *meätua tarvis* *kräppiõ kurasäkä* (~ *kurasäkä*) *viiaoi päle*. *siz bābuška* *ugeb vël viiaoi päle ottši, ühè kerrà*. *siz* *ugeb jumal üvā isä*. *kuivat küzē okksa*, *märkän mäntpū*, *siz va kazomā*, *vana takant vesomā*. *neišsūd mārā*, *pühä henki üli üheksän meren*, *kultakuppine käessä*. *kultakuppizez lusikka*, *marilē*, *tō tälle pallo terveit*.

29. VII 1937.

32. *kui mato pani*, *sis tarvis sōs vettä muttā*. *muakā üvās ērua*. *sis pajū kōrta vettä*. *pajū kōrēkä tarvis kevaš panna tšīn*, *et maõð mürkkü*¹ *eb meneiz etez*.

29. VII 1937.

33. *kui paisēd eltī*, *pesti obrazad*. *sis pesti keik krampid*¹ *uhzeata*. *i aas pesti, vannitetti*². *vetetti aas jalkois tšīn*. *pā eli alla*. *siz vanatti se vesi keik üli pā tälle*. *bābuškad ain poš-koroivad*³ *maḡsī*.

29. VII 1937.

34. *oxtogoñ issumaš tšäüti*. *lehtsinain eli*. *siäl tšäüti*.

31. Roos. Roosil on lugemised. Seal on sinist paberit tarvis, musta villa, siis kriiti. Kriiti tarvis kraapida noaga villade peale. Siis vanaema loeb veel villade peale issameie, ühe korra. Siis loeb: Jumal hea isa. Kuivanud kuuse oks, märg männipuu, siis vaid kasvama, vana tagant võsuma. Neitsi Maarja, püha vaim üle üheksa mere, kuldkopake käes, kuldkopakeses lusikas. Marile, too talle palju tervisi.

32. Kui uss nõelas, siis tarvis soost võtta muda. Mudaga hästi hõõruda. Siis pajukoort võtta. Pajukoorega tarvis kõvasti panna kinni, et ussi mürk ei läheks edasi.

33. Kui paised olid, pesti pühased. Siis pesti kõik krampid ukselt. Ja laps pesti, vannitati. Võeti laps jalgadest kinni. Pea oli all. Siis valati see vesi kõik üle pea talle. Vanaemad ikka toherdasid lapsi.

34. Õhtul istumas käidi. Leskaine oli. Seal käidi. Kedrati,

tšedrätti, verkkò kòtti, sukkà tehtì. tütòt teššiväð. pojod gar-
moškā¹ pillittiväð². tšen mitä tumsi³, se sitä pajatti.

29. VII 1937.

35. meila_eli siäll_ügs vana dēduška¹. tšen essi epezē, se
üvā karvā ep_kantannud, kui vai dēduška nāšši, eē sie teid_üvā
epezē. naized_juttelivad: täl tarvis karvat_keritā² vällä ja
kurittā. se vana tereška, sel_on paha silmäne³. — sîn⁴ ta-
kañ on vana mēz. täl_on mokomō sena, ku juttēb, siz_ain tuēb_
ennetomūz. mie_lupān ment kertā, eē keik karvat_keritsen² ja
ven mātšivē päle. keik pōletan sinū karvad. sis_takaz_antib.
siz_bēle mittāit vikkā. tämä on paha inemin.

30. VII 1937.

36. kattilalal_ain juēti, eē kats, mēt_pummalittsā,
siäl vetap_kalmolain tšln. pajatētti, ett_eli naizerokkà kujullin¹.
i mēzerokkà kujullin¹. ment kertā meil piti mūhā² mennā sattamā.
em_mie nähni siäl tšettā. keik kalmolaised_makazivat_keik
rauhaza³. ei siäl beļlu hirt ei harakkā⁴.

30. VII 1937.

vörku kujuti, sukka tehti. Tüdrukud tegid. Poisid mängisid lõõts-
pilli. Kes mis teadis, see seda rääkis.

35. Meil oli seal üks vana vanaisa. Kes ostis hobuse, see head
karva ei kandnud, kui ainult vanaisa nägi, et sina töid hea hobuse.
Naised ütlesid: tal tarvis karvad ära pügada ja karistada. See vana
Tereška, sel on paha silm. — Siin taga on vana mees. Tal on nii-
sugune sõna, kui ütleb, siis aina tuleb õnnetus. Mina luban mitu
korda, et kõik karvad pöan ja viin maakivi peale. Kõik põletan sinu
karvad. Siis andub tagasi. Siis pole midagi viga. Tema on paha
inimene.

36. Kattilal ikka öeldi, et vaat, lähed Pummala, seal võtab
kalmuline kinni. Räägiti, et oli naisterahva kujuline, ja meesterahva
kujuline. Mitu korda meie pidime hilja minema saatma. Ei mina
näinud seal kedagi. Kõik kalmulised magasid kõik rahus. Ei seal
polnud hiirt ei harakat.

37. *ku tikkalintu tagop seinäz, siz medde pereš piäb lēmä*
kõnnēd. se einusab, etti kõnnēd lēb.

30. VII 1937.

38. *mussa katti meni üli tē. ebē üvā.*

30. VII 1937.

39. *jānis¹ tāz mēb. ebē üvā. se kososilmä² lensi³ üli tē.*
nūt tšērā aizat kottō. siz eb mahza mennä. siz mēt turhā⁴
senē tē.

30. VII 1937.

40. *tēin nain tuēb vassā. siz efsi silmāb. siz mittāid*
ain tuēp pahā.

30. VII 1937.

41. *ukō nōti. ukko ampu. ukō nōti sātī tšättē. vəkā bā-*
buška^{nē}, jogorkā bābuška^{nē}. tämä keik rahzet prāvitab. nōti
on ümmärkaine niku stokanā¹ pehja. mie näin, ko jogorkā
bābuška naxsī pesi. saunas pesi. vetti rahzē ja koiš tšīn, siz
vali üli pā vē.

30. VII 1937.

37. Kui rähnlinde taob seinas, siis meie perest peab saama surnuid. See ennustab, et saab surnuid.

38. Must kass läks üle tee. Ei ole hea.

30. Jänes taas läheb. Ei ole hea. See kõõrdsilm lendas üle tee. Nüüd keera aisad koju. Siis ei maksa minna. Siis lähed asjata selle tee(konna).

40. Teine naine tuleb vastu. Siis otsi silmad (s. o. siis mine minema). Siis midagi ikka tuleb paha.

41. Pikse kuul. Pikne ambus. Pikse kuul saadi kätte. Viige vanaemale, Jogorka vanaemale. Tema kõik lapsed teeb terveks. Kuul on ümmargune nagu klaasi põhi. Mina nägin, kui Jogorka vanaema lapsi pesi. Saunas pesi. Võttis lapse jalgadest kinni. Siis valas üle pea vee.

42. vihmā kārē vēi vētab. se vētab_jegēs vettā i järveš vētab. ōmniko_l ko_on, sis_peutā tā_B¹. a oxtogo_n, siz_on vih-massi. a ko jegē pāle katso_B, jegeza on keik tē_D, keik tēt_tu_lā jēkkē, siz_on vihma plattsiz². a vihmā sā_B, ja vēz_on sūret_pu_llo_D, siz_on pittšp vihma.

30. VII 1937.

43. ūvve_l kū_l tarš¹ mettsā isuttā. a vana_l kū_l, ko tahod_nittūdā puhassā, etteb_vezot_kazvois sis_tarvis_kū pehja_l, kōs² taivās_kū louwvā³. ko riht ehitetā, pannā sammēl, sis_sel pāl¹ on tarš¹ tsiskō mās vällä sammēlit (~ sammōlit). siz_ebē tsirp_pua eb_outikkā.

30. VII 1937.

44. ku ēt_paha laysi, sinnua juma_l nūt_torub¹. päivāl, ko juma_l jürizē_B. mē nurkkā, risti² juma_la_lē. siz_juma_l ođdāp_sinnua.

30. VII 1937.

45. rūtšēt_tarviz_lata vällä. tänäpä on ūvā luma. tuēp_päivūkkāin¹. sis_kuivatab. sis_karizeb_maha. siz_ep_χōli² rīgā vlijā³. sis_pe_llo_l veip_tappā.

30. VII 1937.

42. Vikerkaar (= vihmakaar) vett võtab: see võtab jõest vett ja järvest võtab. Hommikul kui on, siis põuda ennustab (= teab). Aga õhtul, siis on vihmaks. Aga kui jõe peale vaatab, jões on kõik teed, kõik teed tulevad jõkke, siis on vihm platsis. Aga vihma sajab, ja vees on suured mullid, siis on pikk vihm.

43. Uuel kuul tarvis metsa istutada. Aga vanal kuul, kui tahad niitu puhastada, et võsud ei kasvaks, siis tarvis kuu põhjal, kui taevas kuu luuakse. Kui maja ehitatakse, pannakse samblaid, siis sel päeval on tarvis kiskuda maast üles samblaid. Siis ei ole kirpu ega lutikat.

44. Kui oled paha laps, sind jumal nüüd tõreleb. Päeval, kui jumal müristab, mine nurka, löö risti ette jumalale (ehk palu jumalat). Siis jumal hoiab sind.

45. Rukkid tarvis ära koristada. Täna on hea ilm. — Tuleb päike. Siis kuivatab, siis variseb maha. Siis ei ole tarvis rehte viia. Siis põllul võib peksa (= tappa).

46. eli keame vellessē. elivät keame vellessē üvassi. eväd rījellē¹. eli neil nagriz mettsā tsūlvettū. ain varkāt tsäüti nagriz vargassamaz. tuli kottō vanep velje ja pajatab: mitä, tarvit neis vahtimōš tsäütä². tuli vanepō kerta mennä. vanep meni oxtogoñ vahti. tuli varkād, ja tätä lūti³ kevässi. tämä ömniko⁴ tuep kottō ja on lätinud ümpyr pātā keik rāti.

sis tuli tšensimein. meni oxtogoñ vahti. tās tulivad varkād. tās tälle annetti saunā. tās tuli kottō. tās pā mässättü tšin.

a nōrepā velliä, sitä kutsutti i van duraššok⁵. — mitä sie tuhkesgloi⁶! kül⁶ sie sāt saunā tōž! — tälle eväd jutetu, eē sāp saunā. no ā tämä veti rakkopilli ja veti vasarā ja pik-karaizē pōlkū⁷. tämä teši tule sinne. ize issās pakole ja akkē lävitellä⁸, pillittä⁸ rakkopilliä. tuli varkād. — parep on pilli künema ko nagriš vargassā. — a siäl künelivad ja leivät tanttsua. — parep on pilli künē ko nagriš vargassā. — oi veikkon⁹, epeta minnuu lävittämä⁸. — näütä, veikkon, sermiä. — oi ko si paksut sermed. pā nūt pakol. mie teränän sermed. sis sie sād lävitellä. — se pani pakol sermed. tämä ko pani vasarā

46. Olid kolmekesi vennad (= veljed). Elasid kolmekesi vennad hästi. Ei rielnud. Oli neil naeris metsa külvatud. Aina vargad käisid naeris varastamas. Tuli koju vanem vend ja kõneleb: mis, tarvis hakata vahtimas käima. — Tuli vanema kord minna. Vanem läks öhtul vahti. Tulid vargad, ja teda löödi kõvasti. Tema hommi-kul tuleb koju ja on seadnud ümber pea kõik rāti.

Siis tuli keskmine. Läks öhtul vahti. Taas tulid vargad. Taas talle anti sauna. Taas tuli koju. Taas pea mässitud kinni.

Aga nooremat venda, seda kutsuti Ivan lollike. — Mida sina, tuhasõeluja! küll sa saad sauna ka! — Temale nad ei öelnud, et saab sauna. No aga tema võttis torupilli ja võttis vasara ja väikese paku. Tema tegi tule sinna. Ise istus pakule ja hakkas (= algas) mängima, puhuma torupilli. Tulevad vargad. — Parep on pilli kuulata kui naerist varastada. — Aga seal kuulasid ja löid tantsu. — Parep on pilli kuulata kui naerist varastada, — Oi, mu veljeke, õpeta mind mängima. — Näita, mu veljeke, sõrmi. — Oi, kuidas sul on paksud sõrmed. Pane nüüd pakule. Ma teritan sõrmed. Siis sa saad mängida. — See pani pakule sõrmed. Tema kui pani vasaraga

sermi mü. *tämä sermet* sühu¹⁰. ja lähs mettsä menemä. jätti epezed i vankkuri. *tämä vetti pillid i emat kapinat* tsättè. a tält üqt nagriš ev vargasettu. i sis *tämä* tei epezè kottò. pani emä rattisè.

ja õmnikoõl menivät kattsomä. tunkisegloil bealu üqtä nagriš vargasettu. vanep velle davar¹¹ tsüsümä. — e ni üvä, mē minū eš. mie n läsiwä. — mēn ni mēn. — *tämä oxtogoñ vetti tās emä muzikā*¹² ja *tās lähsi. tešši tervaskantò* tu.ē. ja ize issūs põlkū pālē. lävittelep tās. ja tueb epen. vargas tās tueb. pani epezè puhē¹⁰ tšin. pari eveš ez. pani epezè üväs puhē tšin. ize tuli tu.ē jūrē¹³. — parep pilliä künē. ko nagriš vargassä. — lei tanttsua ni, et ja agat plakksivad vā. — näütäk¹⁴, epeta minnua pillittämä. — näütäk tsäsī. — a ko siulu on sermet paksud. sermed niku karū tsäed. ja nedde sermikā ep sā pillittä. pak¹⁴ pako.ē. mie üvässi teränän. sis sinuš tuep pillimez. — *tämä ko pani pako.ē, tämä pani vasarākā sermi* mü. *sermet suhē*¹⁰ ja *mettsä tās lähsi. ep täl bealu epezi žaliä*¹⁵, ev vankkuri. a tunkisegloi issūs pālē ja tās tuli kottò. pani epezè rattisè tās.

sõrmi mööda, tema sõrmed suhu. Ja läks metsa minema. Jättis hobused ja vankrid. Tema võttis pillid ja oma asjad kätte. Aga temalt ühte naerist ei varastatud. Ja siis tema tõi hobuse koju. Pani oma aita.

Ja hommikul läksid vaatama. Tuhasõelujal polnud ühte naerist varastatud. Vanem vend kohe paluma (= küsima). — Ole nii hea, mine minu eest. Mina olen haige. — Lähen, siis lähen. — Tema õhtul võttis taas oma muusika ja taas läks. Tegi tõrvaskändu tule. Ja ise istus paku peale. Mängib taas. Ja tuleb hobune. Varas taas tuleb. Pani hobuse puu külge kinni. Paar hobuseid ees. Pani hobuse hästi puu külge kinni. — Ise tuli tule juurde. — Parem pilli kuulata kui naerist varastada. — Lõi tantsu nii, et jalad plaksusid vaid. — Näita ometi, õpeta mind pilli mängima. — Näita ometi, käsi. — Aga kuidas sul on sõrmed paksud. Sõrmed nagu karu käed. Ja nende sõrmedega ei saa mängida. Pane ometi pakule. Ma hästi teritan. Siis sinust tuleb pillimees. — Tema kui pani pakule, tema pani vasaraga sõrmi mööda. Sõrmed suhu ja metsa taas läks. Ei tal olnud hobusest kahju ei vankrist. Aga tuhasõeluja istus peale ja taas tuli koju. Pani hobuse aita taas.

tuli päivä. mei tšehsimein velle kattsomä. ebē üqtp nagriš vargasettu. i pajatab vanepa.ŕe vellelè: kats, ko medde tunkiseg-
ioi on tark. ebē üqt nagriš vargasettu. — vanep juttēB: siē
tšüzü tätä üssi vahti. tämä tuli kottò ja tšüzüp siz: e.ŕe nī üvā
veikko. mie e.ŕen läsiwä. mē minū ēš vahti. — tämä oxtogoñ
tāz vetti emat karjā neuvoob¹⁶, i meni. tēši tās tervaskantò
tule. i ize issūs põlkū pāle ja lävittēv vā emā rakkopilliä.
vähänaikā tuēb vargas tās ke.amed ēvēs ēz. ja sis tuli tämä
tüvè: tere¹⁷, veikko. — meni pani üvāssi epezet tšīn. tuli tämä
tüvè. — parep on pilli künē.ŕa ko nagriš vargassā. — künteli. —
epet minnua, veikko, lävittēlēmā. — näütäk, veikko, sermiä. —
oi ku si.ŕa on paksut sermed. pāk tāhe põlkülle. mie vähäze
teränän. — a ko pani põlkülle. pani vasara.ŕ pālē. ja sermet
suhē ja lähs. itse¹⁸ kiljub: ba.ŕa.ŕa, ba.ŕa.ŕa. tämä isub vähän-
aikā põlkūl. korjaz¹⁹ emad muzikad i põlkū. issūs rattā.ŕe ja
tās tuli kottò. tās pani epezē rattisē ja meni kottò. sei ja neis
makkāmā.

vanep ja tšehsimein mentī kattsomä nagrišsō. tarviz nagriš
vällä reppiä. tšēn tǎp ko pallo tämä pa.ŕkkā tahob. a parep

Tuli päev. Läks keskmine vend vaatama. Ei ole ühte naerist
varastatud. Ja kõneleb vanemale vennale: vaat, kuidas meie tuha-
sõeluja on tark. Ei ole ühte naerist varastatud. — Vanem ütleb:
sina palu teda öösiks vahti. Tema tuli koju ja palub siis: ole nii hea
veljeke. Mina olen haige. Mine minu eest vahti. Tema õhtul taas
võttis oma karjanõud, ja läks. Tegi taas tõrvaskändu tule. Ja ise
istus paku peale ja puhub ainult oma torupilli. Vähe aega, tuleb
varas taas kolm hobust ees. Ja siis tuli tema juurde: tere, veli. —
Läks, pani hästi hobused kinni. Tuli tema juurde. — Parep on
pilli kuulata kui naerist varastada. — Kuulas. — Õpeta mind, veli,
mängima. — Näita ometi, veli, sõrmi. — Oi, kuidas sul on paksud
sõrmed. Pane ometi siia pakule. Ma vähekesse teritan. — Aga kui
pani pakule, pani vasaraga peale. Ja sõrmed suhu ja läks. Ise kiljub:
ba.ŕa.ŕa, ba.ŕa.ŕa. Tema istub vähe aega pakul. Korjas oma muusi-
kad ja paku. Istus vankrile ja taas tuli koju. Taas pani hobuse aita
ja läks koju. Sõi ja heitis magama.

Vanem ja keskmine läksid vaatama naerist. Tarvis naeris välja
kiskuda (= rebida). Kes teab, kui palju tema palka tahab. Aga

revim vällä. on õietõ. revim vällä ja mēm kottõ. siz on tä-
mäs õietõ. siz neisivad rattī nessamā. kaheit vanepet i tšehsi-
meizelt nessivad. a nõrepa i siz eli keik sittā rattī ümpär pallo.
täma pajatab: tuukā minū rattīs nessamā. — a ko sie rattīs nessad,
ko sittā pallo. — mie pān lavvad ja nessegā miu rattīsē. — pani.
ühes nurkas nesettī. ja siäl epezē vankkurid menivad ühtē, trä-
lizevad. — mitä, veikko, siäl on? — a vot, iatkā sitad vällä.
sis sättõ. vetettī abit²⁰ tšättē. i rattī ümpär ratiš keik vällä.
ja tämä tešši rattī uhzē avē. ja siz antē²¹ vanepaie velletē ühe
epezē. tšehsimeizelē antē kaxs evēš ja enelē jätti keamev. — vot
tuhkisegoi jäitši tarkõssi. a nē kah vellesed jätvät tuhmassi.
vana it ämmält kuulnud, parolt. eli luuga tšulās.

30. VII 1937.

47. elivad mēz i naine¹. elivad vähā pallo parvez. ja sis
süntü näilē tüttö. siz vetti se nainā¹ kõli vällä. mēz vetti
tütõkkäizeit² pāt ettsimā. sis sai sūrē tõi pās. sīt tešši tšeri-
tšennad, tõi nahgās, ja siz lähsi naiš ettsimā. tuli tüttö vassā. —
ja, kuē sie mēz mēv? — mēn naissõ kozzomā. — a vot veta
minnua! — a vot ko mēp kase tšeritšentš ja iakā, siz vetan. —

parem kisume välja. On hooletu. Kisume välja ja läheme koju. Siis
on sellest hooletu. Siis hakkasid aita tõstma. Kahelt vanemalt ja
keskmiselt tõstsid. Aga nooremal siis oli kõik sitta aida ümber palju.
Tema kõneleb: tulge minu aita tõstma. — Aga kuidas sa aita tõs-
tad, kui sitta palju. — Ma panen lauad ja tõstke minu aita. — Pani.
Ühest nurgast tõseti. Ja seal hobusevankrid läksid ühte, tärisevad.
— Mis, veli, sul on? — Aga vaat, koristage sitad ära. Siis saate.
Võeti labidas kätte. Koristati aida ümber kõik ära. Ja tema tegi
aida ukse lahti. Ja siis andis vanemale vennale ühe hobuse. Kes-
misele andis kaks hobust ja enesele jättis kolm. — Vaat, tuhasõe-
luja saigi targaks. Aga need kaks venda jäid rumalaks.

Vanalt vanaemalt (= ämmalt) kuulnud, Parolt. Oli Luuga
külast.

47. Elasid mees ja naine. Elasid vähe, palju üheskoos (= par-
ves). Ja siis sündis neile tüdruk. Siis võttis see naine, suri ära. Mees
hakkas tüdrukukesel pead otsima. Siis sai suure tõi peast. Sellest
tegi pastlad, tõi nahast, ja siis läks naist otsima. Tuli tüdruk vastu.
— Ja, kuhu sina, mees lähed? — Lähem naist kosima. — Aga vaat,
võta minu! — Aga vaat, kui lähed see pastel jalga, siis võtan. —

tälä_eli ni sūr jaika, etteb_mennü sūr varvaz. tämä táz_lähsi paho_l mēlil. meni meni mettsä_mü. jārťši emi jaikoi. ja tuli táz_mehelē vassā. táz_mehelt tšüzüb: kuhe sie mēz_mēd? — tuli mi_l ennettomüz. nain¹ kōli vällä. tarš mennä nōrt nais ettsimā. — veta minnua. — jotko mēp_tseritsentš jaikā, siz_vetan. — jo meni pō_l jaikā sellē. tämä táz_lähsi. mēz_lähsi tēt_mü, tämä mettsä. táz_dava³ jaikoi takomā. meni meni mettsä_mü. mēz_mēp_tētā_mü. tämä mēb_mettsä_mü. tās_tuli mehelē vassā, ja táz_mehelē teretā⁴. mehelt tšüzüb: kuhe sie mēz_mēd? — naine¹ kōli ja nüd_jäin üpsinā. ja nüd_lähzin nais kožomā. — veta minnua. — no ko mēp_tseritsentš jaikā, vetan. — no neis mittamā. meni tseritsentš jaikā. no lähetti kottō tulēmā. tuuti kottō. elivād_vähānaikā. süntü sellē üve,ie nōriko_lie tüter⁵. a tämä vanā naizē tütärt⁵ ep_suvannud. sātab_üqtē kehtā, sātap_teisē kehtā. kuhe sātab, sis_tämä dūmāb_ett_enāpä kottō ep_tue. sis_pani tämä kaivō āre tšedrä⁶mā. tämä tšedräš_tšedrāz. vārťtān tokku kaivūō⁶. tämä joys kottō. — māma, miat vārťtān tokku kaivūō. — nüd_mē veta vällä kaivossō. — tämä meni kaivōš_vettamā vällä. üqs_vanamēz on siäl kaivoz. ja vanamel_l on lautta. lauttaq on üqs lehmā. vana-

Tal oli nii suur jalg, et ei läinud suur varvas. Tema taas läks pahal meelel. Läks läks metsa mööda. Raius oma jalgu. Ja tuli taas mehele vastu. Taas mehelt küsib: kuhu sa, mees, lähed? — Tuli mul õnnetus. Naine suri ära. Tarvis minna noort naist otsima. — Võta minu. — Kui läheb pastel jalga, siis võtan. — Juba läks pool jalga sellele. Tema taas läks. Mees läks teed mööda, tema metsa. Taas kohe jalgu taguma. Läks läks metsa mööda. Mees läheb teed mööda. Tema läheb metsa mööda. Taas tuli mehele vastu, ja taas meest teretab. Mehelt küsib: kuhu sa, mees, lähed? — Naine suri ja nüüd jäin üksinda. Ja nüüd läksin naist kosima. — Võta minu. — No, kui läheb pastel jalga, võtan. — No hakkas mõõtma. Läks pastel jalga. No läksid koju minema (= tulema). Tulid koju. Elasid vähe aega. Sündis sellele uuele noorikule tütar. Aga tema vana naise tütart ei armastanud. Saadab ühte kohta, saadab teise kohta. Kuhu saadab, siis tema mõtleb, et enam koju ei tule. Siis pani tema kaevu äärde ketrama. Tema ketras, ketras. Värten kukkus kaevu. Tema jooksis koju. — Ema, mul värten kukkus kaevu. — Nüüd mine võta välja kaevust. — Tema läks kaevust võtma välja. Üks vanamees on seal kaevus. Ja vanamehel on laut. Laudas on üks

mez juttēb: pā eināt_persē ette ja sitat_pā sū ette. — a tämä meni pani eināt_sū ette. a sitat_pani persē ette. vanamez_ante tälle vārttānā vällä ja pikkaraizē karpī ku.itā antē. ja tämä tuli kottō siält. pikkarain koira kuja.ī haukub⁷: kiu kau, meije⁸ ma ro tuep_kottō, ku.itakarppi kaina.10zā. kari⁹ on ēz, kari on takañ. — emāl viha täüñ. tütär tās_kottō tuli. tämä pani emā tūtprē tšedrämä. tämä tēdrāš_tšedräz. eb_vārttānā toku kaivūō. tämä sūttu. viskas. johzep kottō. — māmā, mi.ī vārttān tokku kaivūō. — mē vettamā vällä. — tämä meni vettamā vällä ja vanamēs_tāz isup_siäl. ja vanamel.1_on lautō, ja lautōz_on lehmā. ja vanamēs sätap_sitā tūtūā einī panemā. — pā sitat_sū ette ja eināt_persē ette. — tämä meni ja pani sitāvīsi¹⁰. sitad_e.itī sū ēz, a einād_e.itī persē ēz. antē tälle vārttānā ja pēnē karpī. pēnē karppi ep_pannut_ku.itā. pani sittä. tuep_kottō. koira haukub: kiu kau, meije ma rffō tuep_kottō, sittakarppi kaina.10z. sitta on ēz, sitta takañ. — a emā koukūkā koira - p.āts! — mitä sie haukud! ku.it_on karppi¹¹ kaina.10z. — sittakarppi kaina.10z. — koira: sitt_on ēz, sitt_on takañ. — tuli kottō. avattī karppi avē. kaštotā: sittä onēši täüñ. ma rffō jäi kōühässi¹². a se

lehm. Vanamees ütleb: pane heinad perse ette ja sitad pane suu ette. — Aga tema läks pani heinad suu ette. Aga sitad pani perse ette. Vanamees andis talle vārtna välja ja väikese karbi kulda andis. Ja tema tuli koju sealt. Väike koer tänaval haugub: kiu kau, meie Ma ro tuleb koju, kuldkaip kaenlas. Kari on ees, kari on taga. — Ema viha täis. Tütär taas koju tuli. Tema pani oma tütre ketrama. Tema ketras ketras. Ei vārtēn kuku kaevu. Tema vihastus. Viskas. Jookseb koju. — Ema, mul vārtēn kukkus kaevu. — Mine välja vōtma. — Tema läks välja vōtma ja vanamees taas istub seal. Ja vanamehel on laut ja laudas on lehm. Ja vanamees saadab selle tüdruku heinu panema. — Pane sitad suu ette ja heinad perse ette. — Tema läks ja pani sedaviisi. Sitad olid suu ees, aga heinad olid perse ees. Andis talle vārtna ja väikese karbi. Väikesesse karpi ei pannud kulda. Pani sitta. Tuleb koju. Koer haugub: kiu kau, meie Marffa tuleb koju, sittkaip kaenlas. Sitt on ees, sitt taga. — Aga ema kooguga koera, parts! — Mis sa haugud! Kuldkaip on kaenlas. — Sittkaip kaenlas. — Koer: sitt on ees, sitt on taga. — Tuli koju, avati kaip lahti. Vaadatakse: sitta ongi täis. Marffa jäi vaeseks

ma ro, sē sai rikkāssi. — minnua sūtettì, jūtettì, paraikoza elān marūòkà.

30. VII 1937.

48. elivat tās keimē vellesed. ja eli nāil ūgs sesar ja isā emā. ja ūgs vellī eli jūmari. isā eli sūr rikaz. tämä mitā sāb, tās vep kabakkā¹. ja siz vellet pajattēvat kahešsezzē, mitā nei-zeēm tešsemāsē. juttēvad izālē: anna tälle emā ezā tšättē. nā tämä teb mitā tahob. — tämä senē emā ezā keik jei. täll ebē enāp mittā. tämä tuli kottō outogon. pajateb izālē: isā, miā lähen miko nai tšudotvor tsākā² naivā essamā. — ko, kus sis tätā nāid? — ja nāin. an mi. nē nī pallo rahā, et sāb naivā essā. — no siz isā anti. tōtī, esettī, tōtī laiva mererantā. ja a. i-gegettī tätā prāvittā. prāvitettī naivā. tämä tuep kabakesse — köüh mēz vēt rikkāt mehel t vīsteššümmed rublā³. tämä, köüh mēs küli. vetī tätā mahā. rikkāt mehel tuli paha mēli, et vīsteššümmed rublā anti ja jāi mahsūmatta. ja tämä pakkas lūjād. nī kaugā vīijā ja ain lūvvā, kui mahā sāb. i van duraššok⁴ kašsob: mitā tū tettp? — ja siält vasattī: a köüh mēz vēt vīsteššümmed rublā vektā ja nūt tämä mahā vīijā ja lūvvā. sis on

(= kehvaks). Aga see Ma ro, see sai rikkaks. — Mind söödeti, joo-deti. Praegu elan Ma roga.

48. Olid kord taas kolmekesi vennad. Ja oli neil üks õde ja isa ema. Ja üks vend oli joomar. Isa oli suurriikas. Tema (joomarvend), mis saab, taas viib kõrtsi. Ja siis vennad räägivad kahekesi, mida hakkame tegema. Ütleavad isale: anna talle oma osa kätte. Las tema teeb, mis tahab. — Tema selle oma osa kõik jõi. Tal ei ole enam midagi. Tema tuli koju õhtul. Kõneleb isale: isa, mina lähen Mikolai imetegijaga laeva ostma. — Kuidas, kus sina teda nägid? — Ja nägin. Anna mulle nii palju raha, et saab laeva osta. — No siis isa andis. Toodi, osteti, toodi laev mereranda. Ja hakati teda parandama. Parandati laeva. Tema tuleb kõrtsist. — Vaene mees võttis rikkalt mehel 15 rubla. Tema, vaene mees, suri. Viidi teda maha. Rikkal mehel hakkas paha meel, et 15 rubla andis ja jäi maksmata. Ja tema palkas peksjad (= lööjad). Nii kaua viiakse ja ikka peks-takse, kuni maha saab. Ivan lollike vaatab: mis te teete? — Ja sealt vastati: aga vaene mees võttis 15 rubla võlgu ja nüüd teda maha viiakse ja pekstakse. Siis on makstud. — Jätke peksmine ja viige

ma^hsettu. — ü^lätka lü^min ja v^õka t^õerikk^õ. a^a pappi laul^atav^a. ja paⁿka ma^ha üv^äs. — tä^ma ma^hsi pa^pi^le i selle rikk^ale vⁱs-
te^õssü^mmed ru^bl^a. a^a ri^kas s^ab^a rau^ha. näⁱle ma^hsi k^a, t^õsed^a
ma^ha paⁿiv^õõ. ja sis^a tuli kott^õ. neⁱs tä^ma õ^mniko^a ü^lez, ja
siz: nüt tu^ka minⁿü s^attam^a, sese ja vev^e, is^a ja em^a. sis
tuli^vad ran^ta s^attam^a. ja sis^a tä^ma jutt^eb: nⁱ kau^ga seⁱska ran-
naz, kuniz^a mü lä^hem^a sei^lam^a. ja nⁱ kau^ga seⁱska kunis^a tormi^a
lä^heb mü^ta. — läⁿsi mere^le. ja mi^ko^lai t^õsudatvort^sa jut-
t^eb: sie nüt krapp^ü ma^õti^a. näⁱla^leli laⁱv^a p^äl pal^lo bot^õskⁱ.
keⁱk terv^a. terv^a keⁱk neⁱs t^õshum^a. ja neⁱsi tormi^a s^ür. ja tue^b
ü^he p^äka mato mere^õ. — a mi^ka se sⁱn sei^lab! — ja keⁱk kui
tuli^vad, paⁿivat p^ät sinⁿe bot^õsk^a ja jäⁱv^õõ sinⁿe. ja tormi^a jäi
vä^hep^ässi. siz mi^ko^lai t^õsudatvort^sa jutt^eb: nü^d la^ska
i^van ma^ha. ja v^õta nü^d neⁱkk^a keⁱk p^äd ma^õat v^äll^a. — a
p^äd mü^ttev^at ku^atakirpi^õss^asi^a. a siz mi^ko^lai t^õsudatvort^sa¹⁰
jutt^eb: nüt tue^p ka^he p^äka mato. nüt sie krapp^ü v^{el} ü^lep^ässi
ma^õti. a terv^at t^äz neⁱsivat t^õshuma. ja tue^p ka^he p^äka mato
t^äs s^ür^e torm^ek^a. — mi^ka se sⁱn mere^õ h^äül^üb^a¹¹! kü^l mü upo-
tam^õ. tuli^vad laⁱv^a. pissivat p^äd bot^õskⁱs^e. i sinⁿe jäⁱv^õõ.
jä s^a t^äz meⁿi mü^ta. mi^ko^lai t^õsudatvort^sa¹⁰ i^van du-

kirikusse. Las preester matab maha. Ja pange maha hästi. Tema maksis preestrile ja sellele rikkale 15 rubla. Las rikas saab rahu. Neile maksis ka, kes maha matsid. Ja siis tuli koju. Tõusis tema hommikul üles, ja siis: nüüd tulge mind saatma, õde ja vend, isa ja ema. Siis tulid randa saatma. Ja siis tema ütleb: nii kaua seiske rannas, kuni meie läheme purjetama. Ja nii kaua seiske, kuni torm läheb mööda. — Läks merele. Ja Mikolai imetegija ütleb: sina nüüd roni masti. Neil oli laeva peal palju tünne. Kõik tõrva. Tõrv kõik hakkas keema. Ja tõusis torm suur. Ja tuleb ühe peaga madu merest. — Aga mis see siin purjetab, — Ja kõik, kui tulid, panid pead sinna tünni ja jäid sinna. Ja torm jäi vähemaks. Siis Mikolai imetegija ütleb: nüüd laske Ivan alla. Ja võta nüüd lõika kõik pead maolt ära. — Aga pead muutusid kuldelliskivideks. Aga siis Mikolai ime-
tegija ütleb: nüüd tuleb kahe peaga madu. Nüüd sina roni veel kõrgemale masti. Aga tõrvad taas hakkasid keema. Ja tuleb kahe peaga madu taas suure tormiga. — Mis see siin meres heljub! Küll meie uputame. — Tulid laeva. Pistsid pead tünnidesse. Ja sinna jäid. Ja torm taas läks mööda. Mikolai ime-

ratšoka¹⁰ teg: nüt¹⁰ tās¹⁰ ņikkā¹⁰ pād¹⁰ vällä. — ja miko¹⁰ ai tšu-
datvor¹⁰ tsa¹⁰ juttē¹⁰: nüt¹⁰ krappū¹⁰ lipū¹⁰ ettsā. nüt¹⁰ tuep¹⁰ keamē¹⁰
pākā¹⁰ mato. nüt¹⁰ ko¹⁰ juma¹⁰ avita¹⁰, siz¹⁰ on¹⁰ meri¹⁰ puhaz. ja tās¹⁰
neisivōd¹⁰ botškis¹⁰ tervat¹⁰ tšehuma. ja jo tās¹⁰ sā¹⁰ tueb. ja tāmā¹⁰
krappus¹⁰ tās¹⁰ lipū¹⁰ ettsā. tulivat¹⁰ pissivāt¹⁰ pāt¹⁰ tās¹⁰ tervā, ja sā¹⁰
meni¹⁰ mūtā. ja tās¹⁰ ņikkas¹⁰ pād¹⁰ vällä. ja nüd¹⁰ on¹⁰ meri¹⁰ puhaz.
panivōd¹⁰ ņaivā¹⁰ täünnā¹⁰ ku¹⁰ takirpišā. ja jeutuvat¹⁰ sūrē¹⁰ linnā¹²
nāmā¹⁰. ja vēti¹⁰ kunikā¹⁰ ņe¹⁰ sēna, et¹⁰ mokomain¹⁰ ņaiva¹⁰ on¹⁰ tulnud¹⁰
linnā¹². ja ņaivā¹⁰ nasti¹³ on¹⁰ täünnā¹⁰ ku¹⁰ takirpišā. kunigōs¹⁰ tuli¹⁰
keamē¹⁰ tūttrēka¹⁰ kattsomā. ja keikke¹⁰ ņōrepā¹⁰ nāūtīs¹⁰ ja pa-
jata¹⁰ izāle: taris¹⁰ vēttā¹⁰ kotovāvūssi. — isā¹⁰ pajata¹⁰: kui¹⁰ tahod¹⁰, nī¹⁰
vēta¹⁰, ku¹⁰ tueb. — a tālā¹⁰ eli¹⁰ mēlez, et¹⁰ pāzēp¹⁰ kunikā¹⁰ kotovāvūssi.
kunigōs¹⁰ tšüzūb¹⁰: onko¹⁰ vēl¹⁰ meres¹⁰ sitā¹⁰ ku¹⁰ takirpišā? — a tāmā¹⁰
vassā¹⁰: oñ. — a sielt¹⁰ sis¹⁰ kūz¹⁰ mēs¹⁰ valitti¹⁰ dovarišoissi. a me-
hed¹⁰ ne¹⁰ pajattivōd¹⁰: mü¹⁰ ģmmō¹⁰ pallo¹⁰ aikā¹⁰ teninnē¹⁴ kunikā¹⁰ ūm-
pāri, a vāvūmēssi¹⁰ emmē¹⁰ sānēp. vohovēras¹⁰ tuli¹⁰ ja sai¹⁰ vāvūssi.
ja siz¹⁰ dūmātā¹⁰ kuvvē¹⁰ tšezze, et¹⁰ millin¹⁰ mēs¹⁰ sāp¹⁰ tāmā¹⁰ sihā, ku¹⁰
tāmā¹⁰ tapetā¹⁰ vällä. siz¹⁰ lövvettī¹⁵ ūpsi. — tapa¹⁰ mē, sis¹⁰ sūnni¹⁶
tueb. kurisa¹⁰ mē, tās¹⁰ sūnni¹⁰ on. a parep¹⁰ on¹⁰ nel¹⁰ ņautā. pāmō¹⁰ ņau-
toi¹⁰ pāle. nōrikā¹⁷ seom¹⁸ tšin, a ašbukika¹⁹ toukkām²⁰ merē.

tegija Ivan lollikesele: nüüd taas lõika pead ära. — Ja Mikolai ime-
tegija ütleb: nüüd roni lipu otsa. Nüüd tuleb kolme peaga madu.
Nüüd, kui jumal aitab, siis on meri puhas. Ja taas hakkasid tünni-
des tõrvad keema. Ja juba taas torm tuleb. Ja tema ronis taas lipu
otsa. Tulid pistsid pead taas tõrva, ja torm läks mööda. Ja taas lõi-
kas pead ära. Ja nüüd on meri puhas. Panid laeva täis kuldtelliskive.
Ja jõuavad suurde linna nemad. Ja viidi kuningale sõna, et niisu-
gune laev on tulnud linna. Ja laeva last on täis kuldtelliskivi. Kunin-
gas tuli kolme tütreaga vaatama. Ja kõige nooremale meeldis (Ivan)
ja ütleb isale: tarvis võtta koduväiks. — Isa ütleb: kui tahad, siis
võta, kui tuleb. — Aga tal oli hea meel, et pääseb kuningale kodu-
väiks. Kuningas küsib: kas on veel meres seda kuldtelliskivi? — Aga
tema vastab: on. — Aga sealt siis kuus meest valiti seltsilisteks.
Aga mehed need pajatasid: meie oleme palju aega teeninud kuninga
juures, aga väimeheks meie ei ole saanud. Võhivõõras tuli ja sai
väiks. Ja siis mõtlevad kuuekesi, et milline mees saab tema asemele,
kui tema tapetakse ära. Siis leiti üks. — Tapame, siis tuleb patt.
Kägistame, taas patt on. Aga parem on neli lauda. Paneme laudade-
peale. Nööridega seome kinni, aga pootshaagiga tõukame merre.

siz_bē sünni. *laiv meni kottõ. nõrikkõ vassä_b_veta. — ei tämä jäi vällä, ei vastu kottõ.*

a se mikä toukatti merè, se jeutu merè rantä. ja kühküläin²¹ nokib_da nokib. tešši nõrõd_lahti. a veti sive_nauta pros-vorä²². ja ante tälle suhë. ja sis_tämä täsi keik linnü tšeled. ante teizë kerrä. sis_tämä keik inimezë tšelet_täsi. siz_ante keimattema kerrä. sis_tämä neis ülez. sis_kühküläin pajatap_tälle. sie jevvõd_linnä. veta_ema skripka²³. — mie_n tunne lävitellp. — kül sis_skripka ize_laulab. sie vā sitä veitā. kül tämä ize_laulab. ja sis_kūatī ja veti tās_kunikāne_sena, eī mokoma mēz_linnaz. a tämä skripka_laulap_keik, mitä laivas_tenti, mitä tälle p_lanitti²⁴. ja kunikā tūttrēt_tulivat_kattsomā. ja keikkeg_nõrep kui näšši, juttēb: näe, nūd_on minu mēs_sin. — a nēd_vetetti tšīn ja pantī kokkā rippumā. jäsen päivāz_vetetā vällä. ja nämād_jäivät_sinne_ema i v ā n u š k ā k a pulmi pitāmā. miešši elin siäl pu_lmaz. pā igez²⁵ ja nenä rägāz²⁶.

6. VIII 1938.

49. *meil_eli siäl jēgeperāl tšerikõ takañ, kušutti jär-visõ. järvisõ ärez_ain tšävi naizrahvaz. piššād_iuxsed_eti*

Siis ei ole pattu. Laev läks koju. Pruut vastu ei võta. — Ei, tema jäi ära. Ei lastud koju.

Aga see, mis tõugati merre, see jõudis mere randa. Ja tuvike nokib ja nokib. Tegi nõörid lahti. Aga võttis tiiva alt armulaualeiva. Ja andis talle suhu. Ja siis tema teadis kõik linnukeeled. Andis teise korra. Siis tema kõik inimesekeeled teadis. Siis andis kolmanda korra. Siis tema tõusis üles. Siis tuvike pajatab talle: sina jõuad linna. Võta oma viiul. — Ma ei oska mängida. — Küll siis viiul ise laulab. Sina vaid seda vea. Küll tema ise laulab. Ja siis kuuldi ja viidi taas kuningale sõna, et niisugune mees linnas. Aga tema viiul laulab kõik, mis laevas tehti, mida temale plaanitseti. Ja kuninga tütreid tulid vaatama. Ja kõige noorem kui nägi, ütleb: näe, nüüd on minu mees siin. — Aga need võeti kinni ja pandi võlla rippuma. Liige päevas võetakse ära. Ja nemad jäid sinna oma Ivanuš-kaga pulmi pidama. Minagi olin seal pulmas. Pea higis ja nina tatis.

49. Meil oli seal Jõepäral kiriku taga, kutsuti Järvisoo. Järvisoo ääres ikka käis naisterahvas. Pikad juuksed olid ja pikk rüüd

ja piṭṣ rṛti pāl. ja ize jārve ārez ain itki¹. ja ain māmoili, ain augetteli. naized menti marjā jārvisoho. ja sis tāma aje vällä naized ain. — mitä tū minū marizikoš tulittō korjamā². korjattō minu marjad vällä. — naizet pajattevōd: eb annō meile marjoit korjatō. — ammōskarjō meni makauššile. tāma aje lampāt keik vällä sielt. ammōskarjušši juttēb: ka mi paha onni³. eb annō lampai magata. pā lampāt kuhe tahob. häülüb rṛti pällä. eb annō lampai rauha. se eli haatiaain. kuštutti, māi huakku⁴, metshaatiaain kuštutti.

6. VIII 1938.

50. v e n k e j ä r v i k u t s u t ā. siäl on mokom mätši. ja sinne mene palokkā vērāse. ja se kehtō on mokoma paha kehtō tšummē kertā tuēd ühele tervaskannole. mitä nüt tehä. tās tšiuutto pält vällä. murrippäi pannā pälē. sis pāzet tervōskannos etezi. ato¹ makkāt tervōskannō jūrez ütä. — mēz meni ühel ontogo. pani verkod jārve. omniko tāma sai pallo kaia. sāti tšulā inimezet tātā, et tāma sai pallo kaia. jōt joro sai pallo kaioi. ja pantī teized mehed verkod vettē. omniko menti verkkoit vettōmā. evād verkkoi tšättē sänēp. — annō verkod vällä, ē nī üvā. mü annam siile musā katī pā palokkā. — eb antarud

seljas. Ja ise järve ääres aina nuttis ja aina ematas, aina itkes. Naised läksid marjule Järvisohu. Ja siis tema ajas välja naised aina. — Mis teie minu marjamaalt tulite korjama. Korjate minu marjad ära. Naised rääkisid: ei lase meil marju korjata. Lambakari läks magamiskohale. Tema ajas lambad kõik ära sealt. Lambakarjus ütleb: vaat, mis paha önn. Ei lase lambail magada. Pane lambad kuhu tahes (= tahab). Höljub rüüd seljas. Ei anna lambaile rahu. See oli haldjas. Kutsuti, maal hulkus, metshaldjas kutsuti.

50. Vöhkõjärvi kutsutakse. Seal on niisugune mägi. Ja sinna mine pohlale. Ja see koht on niisugune paha koht. Kümme korda tuled ühele tõrvaskännule. Mis nüüd teha. Taas särk seljast ära. Nuripidi pannakse selga. Siis pääsed tõrvaskännust edasi. Aga muidu magad tõrvaskännu juures ööd. — Mees läks ühel õhtul. Pani võrgud järve. Hommikul tema sai palju kala. Said küla inimesed teada, et tema sai palju kala. Et Joro sai palju kalu. Ja panid teised mehed võrgud vette. Hommikul mindi võrke võtma. Ei saanud võrke kätte. — Anna võrgud välja, ole nii hea. Meie anname sulle musta kassi pea

verkkoi vällä. ja nī nēv verkon jäiväd. meni kaks nätelī, ku mentī verkkoi kattsomā. sis saivad vällä. se mokoma vesihaltia.ain.

6. VIII 1938.

51. ikā paikkaz on oma haltia.ain. meil.eli tsülāz üqs nain. nätsi, et haltia.ain meni üli tē. ja sīt eb mennü pallo aikā, peli seitsetei'ssümme taaō.

6. VIII 1938.

52. koko tsülā tsäüs . . . tsüsümāz üssi. a tšenṭši eb aassu tätā. a sis tuli üqs leiṭši naizikko. ja sis tämä aausi¹. tämä juttēb: mi. bē mittäit si. me üvā antā. mie enen nī köühā. sõjā mie annan, a süvā bē mittäid antā. leipā bē. — ja sis tämä õmniko. neis ülez. meni rattisē. siel.eli keik paikat täl leipā täüñ. tuli kottō: . . . kītoz². kuš se leipā tuli minū rattisē? minā³ köühq inimin⁴. ja . . . anti nī pallo leipā. mi mie senē keik . . . mahzan. ev.vei nī pallo . . . tsittā.

6. VIII 1938.

53. eli naizikko saunaz¹. a bābuška² länsi vällä: siunatko³ juma.ia. makkā juma.ākā sīn. mi. bē aikā sinükā. makkā sau-

palgaks. — Ei andnud võrke välja. Ja nii need võrgud jäid. Läks kaks nädalat, kui mindi võrke vaatama. Siis said välja. See niisugune vesihaldjas.

51. Igas paigas on oma haldjas. Meil oli külas üks naine. Nägi, et haldjas läks üle tee. Ja sellest ei läinud palju aega, põles 17 talu.

52. Kogu küla käis . . . palumas (= küsimas) oömaja (= ööks). Aga keegi ei lasknud teda. Aga siis tuli üks lesknaine. Ja siis tema laskis. Tema ütleb: mul pole midagi sulle head anda. Ma olen nii vaene. Sooja ma annan, aga süüa pole midagi anda. Leiba pole. — Ja siis tema hommikul tõusis üles. Läks aita. Seal olid kõik paigad tal leiba täis. Tuli koju: . . . tänu. Kust see leib tuli minu aita? Mina vaene inimene. Ja . . . andis nii palju leiba. Millega mina selle kõik . . . maksan. Ei oska (= või) nii palju . . . tänada.

53. Oli naine saunas (sünnitamas). Aga ämmamoor läks välja: õnnistagu jumal. Maga jumalaga siin. Mul ei ole aega sinuga.

nas sin. — ja tämä lähsi vällä. a kopisep туула naizikko saunā. ja lahs on tsäez. ja üvā intā⁴ annap saunanaizele. — ja mie elen mokom niku sie. mie elen pallo lahsi tappannud. a se siz bābuška lähsi vällä. — kui sie elēt sīs tappannud? — a kummaie tsērtännūd emā pällē⁴. a kummaie jāb rinna nalle. a sin on ämmä lähtennūd vällä. on tehnūd risi pälle. siunaunse on tehnūd lahzele pälle, ja emälle. — tämä p-sā mittaid.

6. VIII 1938.

54. j e g e p e r ä tšüläzä eli kūzimō. nain eli matrona. nämät kahešezze ain ritelivād. nain issuz ühe navezē pālē. mēz issus teizē navezē pālē. ja mēz juttēp: kase on minū navein. — a matrona juttēb: kase on minū navein. — a sie kūzimō veta tširveš tšättē ja mē tervavvaie. minū ammetti¹ ebē tervassī puhassā. sie puhase ja pane, lao ahjō. — a minū ammetti¹ on lehmika. sie tādēt naisi on ümpär ahjua ja ümpär lehmī. a sie öttēp naiš tervassī puhassamā. isud navezēi ku vana varez. üvā mi.štši elēiz ahjō pāl magatō, ku tšen teššeiz. a bē tšen tēb. tarviz ōmnikoā neissō varā ülez. — karsi pātā ja neisi ülez. ēt pōa humanaz². karzit pātā. ebē tšen tēb. a

Maga saunas siin. — Ja tema läks välja. Aga kobistab tulla naisterahvas sauna. Ja laps on käes. Ja head õhtut annab sünnitajale. — Ja mina olen niisugune nagu sina. Mina olen palju lapsi tapnud. Aga see siis ämmamoor läks välja. — Kuidas sa oled siis tapnud? — Aga kummuli käänanud ema peale. Aga kummuli jääb rinna alla. Aga siin on ämm läinud välja. On teinud risti peale. Õnnistuse on teinud lapsele peale, ja emale. — Tema ei saa midagi.

54. Jõepära külas oli Kuuzima. Naine oli Matrona. Nemad kahekesi aina riidlesid. Naine istus ühe pingi peale. Mees istus teise pingi peale. Ja mees ütleb: see on minu pink. — Aga Matrona ütleb: see on minu pink. — Aga sina, Kuuzima, võta kirves kätte ja mine tõrvaaugule (= -hauale). Minu amet ei ole tõrvaseid puhastada. Sina puhasta ja pane lao ahjo. Aga minu amet on lehmadega. Sa tead, et naistel on ahju ja lehmade ümber (tegemist). Aga sina ootad naist tõrvaskände puhastama. Istud pingil kui vana vares. Hea mulgi oleks ahju peal magada, kui keegi teeks. Aga pole, kes teeb. Tarvis hommikul tõusta vara üles. Kratsis pead ja tõusis üles. Oled poolpurjus. Kratsid pead. Ei ole kes teeb.

siä mikä. sie mēt_{tervaskantoi} kokit_{siel}, ja makkät_{tervas-}
kantoi jūrez³, part kikkilä. — miš sie tād, joī mie makkān? —
nahzet_{tšäüvāt} kattsomaz. tš i v i k k e j a z u j u v a d nahzed, ja
näštivād_{etti} isä makas part püssüz. — a sie matron, mat-
ron, mitä sie minūka ted! paneisid_{minū} pihl_ē puhē. enä katti,
pāt_{petli}⁴ kagā. a mie šotaki⁵ eien vana mēz. ed_{vei} min-
nua pannō. küll siä eieis üvā mēl, ku mie ampād_{irvilä}. elä
sinniz_{nī} kui mie en (~ mien). nepun mie kert vällä, küll sie
sis_{tappād} xāhuški⁶. — se küzim meni sis ja matrōna. se eli
neqde kaskō⁷.

6. VIII 1938.

55. siel_{eli} kotko tšülāz_{umpi-apaja}. tälle ain borana¹
tapetti. veti tälle pridana². tälle juteti: nā boranā pā. elä veta
lampaitō! iliässi veti. üks vei. teisi beänu kattsomaz.

6. VIII 1938.

56. pärnäspäle veti nastassia-päivān lampā viäoi ja
jakoī. se eli, santid¹ eti siel tšasonā jūrez. laulevad_{vā} siäl.
siz_{naized} veivāt_{tšasonā} keikkega, tšel mitä eli. antivat_{keik}
keräläisile². sis_{keräläized} laulevad, venäissi laulevad. ku-
tsutti venäi laulajad. sokkei³ eli ja rampoi eli. sis_{tšäüti} taloi

Aga sul mis. Sina lähed, tõrvaskände koogid seal, ja magad tõrvas-
kändude juures, habe (= pard) püsti. — Kust sa tead, et ma magan?
— Lapsed käivad vaatamas. Tšivikōjas ujuvad lapsed, ja nägid, et
isa magas habe püsti. — Aga sina, Matrona, Matrona, mis sina
minuga teed! Paneksid minu pihlapuusse. Ennäe kassi, paned sil-
muse kaela. Aga mina siiski olen vana mees. Ei või mind panna.
Küll sul oleks hea meel, kui mina hambad irevil. Ela seni, nii (kaua)
kui ma olen. Löpen ma kord ära, küll sul siis on ah ja oh. See Kuu-
zima läks siis ja Matroona. See oli nende lugu.

55. Seal oli Kotko külas umbabajas. Talle ikka oinas tapeti.
Viidi talle ohver. Talle öeldi: nah oina pea. Ära võta lambaid. Eelia-
päevaks viidi. Üks viis. Teisi polnud vaatamas.

56. Pärnäspääle viidi anastaasiapäeval lambavillu ja -jalgu.
See oli, sandid olid seal kabeli juures. Laulsid vaid seal. Siis naised
viisid kabelisse kõike, kel mis oli. Andsid kõik kerjajatele. Siis ker-
jajad laulsid, vene keeli laulsid. Kutsuti vene lauljad. Pimedaid oli

*mū. akku_nā nau.lettī siz. sis_perenain siz_vei, mitä eli ta.oz.
 vei näilē o.uttō ja pīrgā. nāmāt_tās_siz_menti teisē ta.ōsē.
 rātūā mū keik tsāūtī. sūtšüzūn on nastassiā.*

6. VIII 1938.

57. *šopo šopa sittä,
 elä virko mittä,
 varese.ē vaikegō,
 a kroni.ē kevat_tšippegō¹,
 a pāvo tervēs niku tammikanto.*

6. VIII 1938.

58. *koirā nännä. elit_pikkarain poika. narrizit_koirā. nüd_mēt_kottō. māma tēp_sōjā leipā. siz_ēikkā ke.ame.ēt leivältā
 ke.ame.ēt_tükküā¹ leipā. siz_aūtis silmä. siz_anna koirā.ē: nah_ēmad_vihat_si.ē. — ja siz_vēta happā² kōreſta. siz_vei silmä_nauz. siz_anna koirā.ē kälīä silmä. sīs_sāp_silmä tervēssi.*

6. VIII 1938.

59. *kui ūs kū sünnüb, siz_vanad_äijäd¹_juttelivāo: siunā
 juma.ūt kūt, ūves_kūs_perē leipā. — ke.ame.ēt kertā rissīä ette
 teſšivāo.*

6. VIII 1938.

ja jalutuid oli. Siis käidi majasidpidi. Ōues (= akna all) lauldi siis. Siis perenaine siis viis, mida oli majas. Viis neile ōlut ja pirukat. Nemad taas siis läksid teise majja. Rida mööda kõik käidi (läbi). Sügisel on anastaasiapäev.

57. *šopo šopa sitta,
 ära lausu midagi,
 varesele rasked,
 aga rongale kõvad valud,
 aga Paavo terveks nagu tammekänd.*

58. Koeranael. Olid väike poiss. Narritasid koera. Nüüd lähed koju. Ema teeb sooja leiba. Siis lõika kolmelt leivalt kolm tükki leiba. Siis pigista silma. Siis anna koerale. Näh oma vihad enesele (= sulle). — Ja siis võta haput koort. Siis võia silmaalune. Siis lase koeral lakkuda silma. Siis saab silm terveks.

59. Kui uus kuu sünnib, siis vanad taadid ütlesid: õnnista jumal uut kuud, uues kuus pere leiba. — Kolm korda risti ette tegid.

60. juma üvā isā. kuivõnt kuzē oksõ, mätand mäntpū.
üheksä, kaheksa, seitse ja küz, vīz ja nellä, koimeõ ja kaks. kuivõ
nīku kuzē oksõ. ja sā tervēks pāvo kui tammikanto.

6. VIII 1938.

61. ennevanāš tšāūtī a.uzēz. ja trenki¹ kaļļub: peņo-dādā, tšulā nāūb. — peņo-dādā: mikā on! pā tšainikkō². pā-zeṁ ko.likā pā nenāltā. siz_ēṁ jo kotonnō. — tulivad_mari. uttō³. — utto³ eli sūr tšivikko merez. — ja si.akaikā neis sūr tormi. tämä pajatōb: mi.ia_on a.uz_ūsi. a tšivi on vana. tei-zeḏ a.uzmehet_keik juma.ā pa.uvōd⁴. — jāi se tormi ja sā mahā. ja peņo-dād kaļļub: mi.ia_on a.uz_ūsi, tšivi vana. ep-tē mittāid. — a tormi aje kahē sūrē tšivē vālīsē a.uzē purussi. ūps mikā matrossi⁵ eli sitoz_maštī tšin. se jāi tervēssi. sis-tuati appi nāilē. opišikat⁶ tulivad_appī. ja saivōt_pō.ā kō.ūet siālt vāllā. siz_vas peņo-dād_neis uskomā, jott_on juma.ia. tšen pajatti juma.iaš, tämä jutteli: juma.ā da ruma.ā ūhe.iaizep. mie ku tēn, siz_mie sān. sie ēd_ūaiska, si.ī bē mittāid.

6. VIII 1938.

60. Jumal hea isa. Kuivanud kuuse oks, mädanud männipuu. Üheksa, kaheksa, seitse ja kuus, viis ja neli, kolm ja kaks. Kuiv nagu kuuse oks. Ja saa terveks Paavo kui tammekänd.

61. Ennevanast käidi laevas (= alusel). Ja sulane karjub: Peño-onu, küla paistab. Peño-onu: mis on! Pane teekann (üles). Pääseme Kolgapää ninalt. Siis oleme juba kodu. — Tulid Marikari juurde — kari oli suur kivik meres. — ja sel ajal tõusis suur torm. Tema ütleb: mul on alus uus. Aga kivi on vana. Teised aluseomani-
kud kõik jumalat paluvad. — Jäi see torm ja maru ära. Ja Peño-onu karjub: mul on alus uus, kivi vana. Ei tee midagi. — Aga torm ajas kahe kuure kivi vahele aluse puruks. Üks, kes madrus oli, sidus masti kinni. See jäi terveks. Siis tuldi appi neile. Piirivalvurid tulid appi. Ja said poolsurnud sealt ära. Siis vast Peño-onu hakkas uskuma, et on jumal. Kes rääkis jumalast, (sellele) tema ütles: jumal ja rumal on ühesugused. Ma kui teen, siis ma saan. Sina oled laisk, sul pole midagi.

62. jānez joysi jātā mū,
tiperteli tētā mū,
pissis pinorakkō,
pinō puikkō persē.

6. VIII 1938.

63. eli üps mēz. täl₁ eli sūr pere. tämä alati ain tširoz. tämä meni tšüntämä. epezēkā air₁ rīteleb. veta₁ seipā ja lūb₁ evessō. a poikōzēt tšāüvād izākā pe₁ 10. 1. tu₁ 1. 1. kottō. tāz₁ emälē kaivatā. emā tāz₁ juttēb: vana zu₁ 1. 1. 1. lāns inimiš₁ nagruttōmō. — tuli se epen vanassi. poikō johzep₁ teisē ta₁ 10. sē: levo₁ - dādā, tuē kattsomā. meil tahotā vana₁ 1. 1. ja žga₁ 1. 1. — evēs kušutti ja ška — ostofka² antā. — isā kaivo tervava jūrē sūrē avvā, kahē kataipehgo³ välisē. veti epen avvā jūrē. — levo₁ - dād, mitā nūt₁ tēmm? — mitā tälle mūt, tširvē hamara₁ 1. 1. pāsē, ja tämä tokub₁ autā. — a se isā meni kaukā₁ 1. 1. a poika piāp₁ tšin evēs. levo₁ - dād, ko pani tširvē hamarō₁ 1. 1. ja ška tokku autā. isā idgep₁ pajupehgo₁ takañ. siz₁ be₁ 1. 1. 1. žālī, ku anti seipākā. pantī tämä autā. üvās tupattī tšin. tu₁ 1. 1. kottō. poikō pajatōb₁ māmō₁ 1. 1. isā meni pajupehgo₁ tagā. mürizep₁ ku vana

62. Jānes jooksis jääd mööda,
kōpsis teed mööda,
pistis pinuprakku,
pinupind perse.

63. Oli üks mees. Tal oli suur pere. Tema alati ikka vandus (= kirus). Tema läks kündma. Hobusega ikka riidleb. Võtab teiba ja lööb hobust. Aga pojakesed käivad isaga põllul. Tulevad koju. Taas emale kaebavad. Ema taas ütleb: vana hull. Läks inimesi naerma ajama. Läks see hobune vanaks. Poeg jookseb teise talusse: Levo-onu tule vaatama. Meil tahetakse vanale Jaškale — hobust kutsuti Jaška — eru anda. — Isa kaevas tõrvaaugu (= tõrvahaua) juurde suure haua, kahe kadakapõõsa vahele. Viidi hobune haua juurde. — Levo-onu, mis nüüd teeme? — Mis talle muud, kirvesil-maga pähe, ja tema kukub hauda. — Aga see isa läks kaugele. Aga poeg peab kinni hobust. Levo-onu, kui pani kirvesil-maga, Jaška kukkus hauda. Isa nutab pajupõõsa taga. Siis polnud kahju, kui andis teibaga. Pandi ta hauda. Hästi topiti kinni. Tuldi koju. Poeg räägib emale: isa läks pajupõõsa taha. Mõmiseb kui vana karu seal. —

karu siäl. — emä juttēb: tällē piti hamarōā antā, ühelaiik ku jažga. — nā tämä e.iz. e.ud. avvōz. tōb nōrē epezē, tāz aagep tšärttšiä. — poikō juttēb: ei enepā neize. — tōti nōr epen. tälle enepā evād annettu tšättē. — sinū volid⁵ ja vettimed vällä vetettu. üvāl peremehel ja ška e.iz. ment vōt elännūd. a sie ajeđ emā kurkkumunāsē. — se eli se gärotšova⁶.

6. VIII 1938.

64. jēgeperā tšerikkua tahottī tehā mitrofonā rantā. a vana frouva¹ jutteli: kaseñ, ebe.iz. üvā tšülā kohtā². — sis tulivat kattsovad. sis saivat järvisō ārē. sīn on üvā tšeriko kohtō. sīn on üvā kaimō kohtō. sīn on austi³ līvikko, austi petäjikko⁴. on austi paikkō. siäl e.iti sūret tšīved. sis sūret tšīved aghgottī ja a.igetti tehā tšerikko.

6. VIII 1938.

65. tšäüvād naižed nittämāz ja pajattōvōd: tuep pühā. tariz mennā meisā nittämā. ebē aikō pühā pittā. — težjā¹ mit-täiv. menivād nittpmā. meisā. vēti näit sūrē pe.iz. pälē. naižed juttēvad: mitä jumal annab nüüd. nüüd on aaku tšäez. — nittivād nämād meunässā. tuli meizaš herra. pajatab naisi.iz:

Ema ütleb: talle pidi kirvesilmaga andma, samal ajal, kui Jaškale. Las ta oleks olnud hauas. Toob noore hobuse, taas hakkab kärkima. — Poeg ütleb: ei enam hakka. — Toodi noor hobune. Talle nad enam ei andnud kätte. — Sinu volid ja vōtmed on ära vōetud. Heal peremehel oleks Jaška mitu aastat elanud. Aga sina ajasid oma kõri-sõlme. — See oli Gärotšova.

64. Jõepära kirikut taheti teha Mitrofona randa. Aga vanaproua ütles: see ei ole hea külakoht. — Siis tulid vaatasid, siis said Järvisoo äärde. Siin on hea kirikukoht. Siin on hea kalmukoht. Siin on ilus liivik, ilus pedastik. On ilus paik. Seal olid suured kivid. Siis suured kivid lõhuti ja hakati tegema kirikut.

65. Käivad naised niitmas ja pajatavad: tuleb paast. Tarvis minna mõisa niitma. Pole aega paastu pidada. — Teha (pole) midagi. Läksid niitma. Mõisa. Viidi neid suure põllu peale. Naised ütlevad: mis jumal annab nüüd. Nüüd on algus käes. — Niitsid nad lõunani. Tuli mõisast härra. Ütleb naistele: lõpetate selle tüki. Siis

Lõpetatõ kazè tükü. sis teil on urokkõ² ettsõz. a siz nittägõ
 se tükkü, sis sättõ litkoi³. ühz nain juttõb: eika naized val-
 mib. kui kaugä sitä nittp. üks piho, tein kansi, i meil on peit
 ottsõz⁴. sätõ se tükkü valmõssi. lõpetettõ nittpmin. tulivad
 nämäd meizä akkunaie. ja sis tõtõ näilè viina. tõtõ näilè za-
 kuskä⁵. naized jeevõd. saivõd vešoiossi⁶. üks vana bābuška
 ja⁷ lauioh ja⁸ tantsib siäl. meizõs keik tulivat kattsomā. vana
 frouva piakutap⁹ seltsä: ai sie stārinkei¹⁰, stārinkei, što zapevā-
 ješ¹⁰. — tõtõ tein tsetvertnoi¹¹ viina. naizet pajattõvõd: üvā on
 eina. tarvis kottõ mennä. kēz mēd läpi halikā metsä. tēmm
 üvā lähõ¹². — lähemp. — aietttõ naized lauia. meizant lähsi-
 vād. tulivat kans virstā māta. siäl eli kirpišnoi¹³. siäl poi-
 gat tulivad garmõžgākā¹⁴ vassā. tās naisil jäi tulemata. nai-
 zet tās tantsu lūmā. jo tuli kirpišnois pimmiā. tejjā mittāid.
 a kottõ tariz mennä. lähettõ kottõ tulema. kus on vesilätikko.
 siäl tās tantsitā naized. — lūka jaakā mahā, niku pedrolis jātā
 mū. üh nais kutsutti darjažgassi. nagram ja pehtelem¹⁵,
 tsūdimmū¹⁶, neizem jumalā senā lukemā. tamā neis lukemā.
 meni sārē tervaskannõ pālē. — nātõ minnuu? — mēp tervas-
 kannõ seltsä moiošsa¹⁷. — tulivad nämäd etez. täl süän¹⁸ eb-

teil on ülesanne otsas. Aga siis niitke se tükk, siis saate liiku. Üks
 naine ütleb: olge naised valmis. Kui kaua seda niita. Üks peo, teine
 kaks, ja meil on põld otsas. Saadi see tükk valmis. Lõpetati niit-
 mine. Tulid nad mõisa õue. Ja siis toodi neile viina. Toodi neile
 sakuskat. Naised jõid. Said rõõmsaks. Üks vanaeit niihästi laulab
 kui tantsib seal. Mõisast kõik tulid vaatama. Vanaproua koputab
 selga: ai sina vanakene, vanakene, mis sa laulad! — Toodi teine
 tsetvertnoi viina. Naised ütlevad: hea on olla. Tarvis koju minna.
 Millal lähed läbi Halika metsa. Teeme hea mineku, lähme. — Hak-
 kasid naised laulma. Mõisast läksid. Tulid kaks versta maad. Seal
 oli savikoda. Seal poisid tulid lõõtspilliga vastu. Jälle naistel jäi
 (koju) tulemata. Naised taas tantsu lööma. Ja tuli savikoja pime
 (kätte). Teha (pole) midagi. Aga koju tarvis minna. Hakati koju
 tulema. Kus on veelomp, seal taas tantsivad naised. — Lööge jalga
 maha, nagu peetripäevast jääd mööda. Ühte naist kutsuti Darjaš-
 kaks. Naerame ja mängleme, teeme nalja, hakkame jumalasõna
 lugema. Tema hakkas lugema. Läks suure tõrvaskännu otsa (= peale).
 — Kas näed mind? — Läheb tõrvaskännu otsa (= selga)

anna rauhā. tǎz neizeb lukemā. tuli halikā mǎēs aiaz. neis lukemā. meni sūrē pajū pehkō. teizeb naizeb juttēvōd: hülkā¹⁹ se jumalā senā vǎllā. juma. iugep sünnissi. — peräsō nītül. on dabušnikka²⁰. dabušnikka trubitōb²¹. tämä eli leštšimēz. tämä meni senē dabušnikā tüvē. da neisi aauamā: sie trubitōb, ikāv²² on isoja, ikāv on emoja, a villo vihittüä keikkeg kevam-mōssi. — naizeb juttēvōd: hülkā sie nalā teštšemässp. — jeutuvad nāmāt kottō. pō. iūt eli. ōmniko. i neisivad ülez, teštšivāt kotoñ keik, mitä eli teštšemissp. menivād emā peatua nittāmā. tuli leunadaikō. elivat keimē tsälüsē. nē menivāt peatō ettsā. — no tulka tsälüt keik leunā. i. pajattōka, tšen ku kottō jeut-sim²³. — tämä juttēb: elka pajattōka mittāid. minnua vanames²⁴ kottō eb rassud. nī eli suttunud: sie tās siäl pelehtelid naisikā. sie ain emī tsirpuikā ēd ikā paikkaz. vana inemin, hülkā nē vǎllā jo. — mitä mie tēn, ku mi. i. i. on sātu tsirpud nahgā a. i. i. e. v. id ne ennē lähe vǎllā, ku pān kaks tsättp rintō. i. i. ²⁵. oi vanamez, vanamez, kül mie ükskert eron sinussō. kül sie idged vel minā perāz. eb lē sinu. i mārännüttp darjuškā.

6. VIII 1938.

tubli. — Tulid nad edasi. Tal süda ei anna rahu. Taas hakkab lugema. Tuli Halika mäest alla. Hakkas lugema. Läks suurde paju-põõsasse. Teised naised ütlevad: jäta see jumalasõna ära. Jumal peab (= loeb) patuks. — Peräsoo niidul on hobusekarjus. Hobusekarjus puhub pasunat. Tema oli leskmees. Tema läks selle hobusekarjuse juurde. Ja hakkas laulma: sina puhud pasunat, kahju on isadest, kahju on emadest, aga abikaasast kõige rohkem. — Naised ütlevad: jäta sa naljategemine. — Jõuavad nad koju. Pool ööd oli. Hommikul tõusid üles, tegid kodu kõik, mis oli tegemist. Läksid oma põldu niitma. Tuli lõunaaeg. Oli kolm nadu. Need läksid põllu otsa. — No tulge naod kõik lõunale. Kõnelge, kes kuidas koju jõudsime. — Tema ütleb: ärge kõnelge midagi. Mind vanamees koju ei lasknud. Nii oli vihane: sina taas seal mänglesid naistega. Sina aina oma kirpudega oled igas paigas. Vana inimene, jäta see ära juba. — Mis ma teen, kui mulle on saadud kirbud naha alla. Ei need enne lähe välja, kui panen kaks kätt rinnale. Oi vanamees, vanamees, küll ma ükskord lahkun sinust. Küll sa nutad veel minu järel. Ei ole sul viletsat Darjuškat.

66. sūr rūsā on zako.rūsā¹. sīn on esimein nē.u, tein nē.u, kaus nē.ua perätikko. sīn e.ia varod. esimein on nōkkavaro. teized e.ia ümmärkōizep varod. a sūrez rüzāz on ke.imep nē.ua, zako.rüzāzā. zako.rüzāl on sīved. takumeize nē.u. on nellā pag.ia. sis seizop keha.ia. a esimeizel on kahespō.ia pag.ia. sis seizob rattsumī. varo siotā tšīn. rüzā perā. perāzā on pag.ia, silmāt tšīn temmōttu. sis kui ka.ia on, siz avatā avē. ja siz aassā kaad venēsē.

siamū² merrad, nē on päreiš tentü. petājā³ päreiš ja petājā jūrīs on pletitettü⁴ ja koivū tohoš on pantu šuppu⁵. ja tovvī⁶ on tentü, punottu pajü vittsoiš. ku ūved merrat težjā, sis pannā likkōmā. rūiš neissä nittāmā, tovvī pannā vettē likkōmā. sis ku tuēp tormi, sis pannā tovvī jekkē.

tū.ia.ē.ati. merel tšäütī tū.ia.ē. stakanō⁷ eli pantu venē nukkā. ja tervē sissp eli tuli tentü. tuli eli venē nukkaz, stakanā pāl. siz meni, astraga⁸ eli tšäez. sis tāmā nätsi, kuz auts makaz. siz astragākā anti seltsā. sis sāfi pallo ka.ia.

lähēm nüd uistē.ig⁹. uistēkā lähettī. üks venē seusi. tein takan piti väkkäräs¹⁰ tšīn. väkkärā, kuz uistē simō eli tšīn.

66. Suur rüsa on sääsrüsa. Siin on esimene pujus (= neel), teine pujus, kaks pujust pärakuti. Siis on võrud. Esimene on lookvõru. Teised on ümmargused võrud. Aga suures rüsas on kolm neelu, sääsrüsas. Sääsrüsal on tiivad. Tagumisel pujusel on neli köit. Siis seisab kohal. Aga esimesel on kahel pool köied. Siis seisab viltu (külit). Võru seotakse kinni. Rüsa pära. Päras on köis, silmad kinni tõmmatud. Siis kui kala on, siis avatakse lahti. Ja siis lastakse kalad paati.

Silmumõrrad, need on peergudest tehtud. Pedajapeergudest ja pedajajuurtest on punutud. Ja kõivutohust on pandud sopp. Ja tõu on tehtud, punutud pajuviitsadest. Kui uued mõrrad tehakse, siis pannakse ligunema. Rukist hakatakse niitma, tõu pannakse vette ligunema. Siis kui tuleb torm, siis pannakse tõu jökke.

Toosel oldi. Merel käidi toosel. Rest oli pandud paadi ninasse. Ja tõrva sisse oli tuli tehtud. Tuli oli paadi ninas, resti peal. Siis läks, västar oli käes. Siis tema nägi, kus haug magas. Siis västraga andis selga. Siis saadi palju kalu.

Lähme nüüd landile. Landiga mindi. Üks paati sõudis. Teine taga pidas pillist kinni. Pill, kus landi nööri oli kinni.

jānōta¹¹ tehti sūr avanto¹¹. kuṣutti mai. siz_{eli} avan-
not¹¹ tentü rätüä mü merellē. sis_{kuṣ} masti nōttā, se eli laske-
mize avanto. siz_{eli} piṣād_{riuvud}¹². siz_{eli} piṣ nōra. sitā
nōra kutsutti tšöüsi. ja sis_{sitā} uitōtti tšöütt_{aukoṣ} teisē. kans-
ārain aṅko eli. senēkā ain uitetti etēz. nī kaugā ku maissō ülez.
sis_{se} tšöüsi neṣetti ülez. sis_{panti} tšöüsi vorottā¹³ ja neisti
ajamā ümpār. nī kaugā ajetti ku nōtta tuli liṣši. nōtā siṽet_{tu.iti}
ülez. sis_{panti} tšakuṣkat_{tšättē}. einā panti sūāmē. siz
neṣetti nōt ülez. rāsselit¹⁴ tu.iti ka.ia essamā. — mitā jovvoki?¹⁵
ūṽs kaḷḷub. — a tein lūp tšintād_{ūgtē}: minū eṣettu. ke.imas_{kaḷḷub}:
pallo jūrē? — mehed_{juttēvad}: putel_{liṭkoi}, siz_{on} ka-
lat_{sinū}. — neṣetti ka.ia_{ülez}. ke.imet_{koparā}, mokomad_{unnikod}¹⁶.
siz_{mehet} saivad_{liṭkoi}, sūrēd_{liṭkod}. a naizet_{kaḷḷuvad}:
mehet_{saivad} viṇā. naisi_{pu.ikkā}¹⁷. tōka vi_{puri}
riṅhelī¹⁸. — tōfi.

vēt_{ka.amehelē} puteli pīmā. sīs_{sāt} ka.iaitō. vēd_{vakā}
māmunitō, sād_{vakā} tääñ hēnoi¹⁹ ka.iaoi. ostoṣit²⁰ tantovad_{vihto}
vihto tōz, minēkā tšülpiṽād. saunā mennā vihta bē. ep_{sis}
tšülā naizet, vākā vihto.

6. VIII 1938.

Jäänoodal tehti suur avandus. Kutsuti mai. Siis olid avandused tehtud ridamisi merele. Siis kust lasti noota, se oli laskmisavandus. Siis olid pikad ridvad. Siis oli pikk nöör. Seda nööri kutsuti tšöüsi. Ja siis seda aeti, köit august teise. Kaheharuline hang oli. Sellega ikka aeti edasi. Nii kaua kui maist üles. Siis see köis tõsteti üles. Siis pandi köis pillile ja hakati ajama ümber. Nii kaua aeti, kui noot tuli ligi. Nooda tiivad tulid üles. Siis pandi labakindad kätte. Heina pandi sisse. Siis tõsteti noot üles. Kalaostjad tulid ka ostma. — Mis on? üks karjub. — Aga teine lööb kindad kokku (= ühte): minu ostetud. Kolmas karjub: palju juurde? — Mehed ütlevad: pudel liiku, siis on kalad sinu. — Tõsteti kalad üles. Kolm lasu, niisugused hunnikud. Siis mehed said liiku, suured liigud. Aga naised karjuvad: mehed said viina. Naistele saia. Tooge Viiburi kringleid. — Toodi.

Viid kalamehele pudeli piima. Siis saad kalu. Viid korvi kartuleid, saad korvitäis pisikesi kalu. Ülesostjad tahavad vihtu ka, millega vihtlevad. Sauna minna vihta pole. Ei siis, küla naised, viige vihtu.

67. üks koivu sār eli. ja siel. eli koivuz naizeläjp. ja karjušši vizgop tätä tšivəkä. ja mikä tšivē viskab, sēp toku mahä. se jāb ain koivū tšültsē. tūep kottō oxtogoñ. pajatab tšülä mehilē, mikä siel. on kumma nüv. — mie vizgon tšivē, ja tšivi jāp koivu tšültsē. ja vėtin rōzgā, panin rōzgā ettsä tšivē, ja viskazin koivū. tarkutin sitä naissō. ja rōzo jäi sinne. ja tšivi jäi sinne. ja karja tuli kottō. — ja pajatab mehilē. menka mehet sinne kattsomä. — kuē ķentä? — vot siē ķentä, kuz on paļļō tšivije. siel. on sār koivu. — ja mehed mentī kattsomä: se on üks tšudesä¹. ja mehet tu. itī sielt vällä. mentī papi. ē, pajatōttī. ja pappi pajatab, et tarvis tehä tšasona sihē ķentä. si. tehti sinne tšasona. si. siel. eli kaivo. si. siel. ē. itī mata. nat tšivēv. ja si. tämä jälled. ē. itī tšivē päļļ. ja vot tšājē sihad. ē. itī. ja si.z ilä-pātnittsō, ku tuli, si. rahvas ķeik mentī tšerikkō. mentī ķeik ettsimä appiä. ennē doxtori be. u. u. ķeik juma. nat eštitti appi. tsel. eli ja. ik tšippa, si. se tēz. upas, ett ilä-pātnittsa menen i. i. ē š. š. i, etti sās ja. ika tervēssj. teizē. ē. itī silmät tšippāv. — mēn i. i. ē š. š. i. sān silmät tervēssj. — sitä vīsi mentī sinne, ja pesti silmāv tämä jältsiz. . . . ķe. mes paikat pesi silmāv, jälle siha. i, i tšājē siha. i i kaivoz.

67. Üks kask suur oli. Ja seal oli kases naisterahvas. Ja karjus pillub teda kiviga. Ja mis kivi viskab, see ei kuku maha. See jääb ikka kase külge. Tuleb koju õhtul. Pajatab küla meestele, mis seal on ime nüüd. — Mina loobin kivi ja kivi jääb kase külge. Ja võtsin piitsa, panin piitsa otsa kivi, ja viskasin kase otsa (= kaskē). Sihtisin seda naist. Ja roosk jäi sinna. Ja kivi jäi sinna. Ja kari tuli koju. — Ja kõneleb meestele: minge mehed sinna vaatama. — Kuhu kohta? — Vaat, sinna kohta, kus on palju kive. Seal on suur kask. — Ja mehed läksid vaatama: see on üks ime. Ja mehed tulid sealt ära. Läksid papile, rääkisid. Ja papp pajatab, et tarvis teha kabel sinna kohta. Siis tehti sinna kabel. Siis seal oli kaev. Siis seal olid madalad kivid. Ja siis tema jäljed olid kivi peal. Ja vaat, käe kohad olid. Ja siis eeliareede, kui tuli, siis rahvas kõik läks kirikusse. Läksid kõik otsima abi. Enne arsti polnud. Kõik jumalalt otsisid abi. Kel oli jalg haige, siis see taas lubas, et eeliareedel lähen Illešši, et saaks jalg terveks. Teisel olid silmad haiged. — Lähen Illešši. Saan silmad terveks. — Sedaviisi mindi sinna ja pesti silmad tema jälgedes . . . Kolmes paigas pesi silmad, jälje

ikā paikkā vaivattāb. a tämä juttēb: vai juma*i* teššeis tervēši. mēn i*l*lešši. — meilt eli seišseššümmed virstā. — juma*i* va antais tervūttr. meneisin² vaik peavi*l*lā, va saisin tervūttr pās-tämmā³ i*l*lešši. — meni keamēt kertā peavi*l*lā ümpär tšerikō, ja sīs_pani tohuzē rātē a*l*le. ja peavi*l*lā meni tšasona*l*e ke*l*med virstā. sīs_tämä nauatetti molebe*n*ā. tämä sīs_neis_pe*l*vi*l*lā i idge*b*: pānitsa paraskovja⁴, anna mi*l*le tervūttr. mien⁵ tu*l*ut piššās madgassō. anna mi*l*le tervūttr. sinu*l*t mie tulin appi ettsimā. — siela_eli keike*l*laisi santti i sairai.

a kabrio*z*_eli mātši. mājēz_eli mā*r*ā kuva. sīs_sene kuvā a*l*t tuli vesi. sinne eli tehtü mokomain brūda. sīs_siel*t* tšäüti inehizet pessimāz. ja sīs_siel mikā eli, appi ešsitti. nai-ze*l* pād_vaiivatti, sīs_panti rätti sinne. kag*l*ā, sīs_panti rissi. ja*l*koi tšēl vaiivatti, se pani sukat sinne. tšēl tšäsi, se pani a*l*leze*l*.

29. VII 1939.

68. tammizikko eli, mokomain mākēht eli. no sīs_sinne avvetti, tšen pani enelē pag*l*ā kag*l*ā. sīs_sinne tammizikkō kōpetti. vettē uponnen panti sinne. ühes_kehtā, ku eli, sīs_sinne panti. koko prižoda¹ pani. a*l*t eli tehtü ümpär, etti epeze*l*

kohal, ja käe kohal ja kaevus. Igas kohas on häda (= iga paika vaevatab). Aga tema ütleb: vaid jumal teeks terveks. Lähen Illešši. — Meilt oli 70 versta. — Jumal vaid annaks tervist. Lähaksin kas või põlvili, saaksin vaid tervist päästma Illešši. — Läks kolm korda põlvili ümber kiriku, ja siis pani küünla rāti alla. Ja põlvili läks kabelile kolm versta. Siis tema laskis pidada palve. Tema siis tõusis põlvile ja nutab: reede Paraskovja, anna mulle tervist. Ma olen tulnud pika tee tagant. Anna mulle tervist. Sinult mina tulin abi otsima. Seal oli kõiksuguseid sante ja haigeid.

Aga Kaprios oli mägi. Mäes oli Maarja kuju. Siis selle kuju a*l*t tuli vesi. Sinna oli tehtud niisugune tiik. Siis seal käisid inimesed ennast pesemas. Ja siis seal, mis oli, abi otsiti. Naisel oli pea haige, siis pandi rätt sinna. Kael, siis pandi rist. Jalgu, kel vaevas, see pani sukad sinna. Kel käsi, see pani kindad.

68. Tammik oli, niisugune maakoht oli. No siis sinna maeti, kes pani enesele köie kaela, Siis sinna tammikusse kaevati. Vette uppunud pandi sinna. Ühte kohta, kui oli, sinna pandi. Kogu kihelkond pani. Aed oli tehtud ümber, et hobused ei läheks sinna peale.

eväd_mentās_sinne pālē. jēgeperāl eli tšerikkō, kaamed_ēti ja tammizikkō eli. tammizikkō pantì ūgs nain, tšen be.uu tšerikoš_tšäünüd_vistei:ššümməd_vōt. tämä eli paskoftsa². tämä ku kōli, sīs_poik_tēi tšerikkō. aje tšerikō uhzē ettē epezē. ize tuli papi.ē. pappi juttē_B: mie panen sevāt_pālē. a vot mie tšüzün. tšen on takaväljält, tämä tšüsü. — a se petr_andreitšēn nain kōli. — pappi juttē_B: tämä vīstei:ššümməd_vōt ep_tuntennud minnu, ep_ku tšerikkua. — poik vastas papi.ē: mie annan sūtō³. — pappi juttē_B sitā vīsī: tšäüt_tšäüd, i väsü_D. a vē sinne tammizikkō. pa mahā. — vei. — nüüd vēit sūuvēš³_tšäuvp. māmez⁴ on mēz.

29. VII 1939.

69. medde vana emä pajatti, et täl.eli sesare.aa_eli poika. enne kuristi¹, sis tämä itki sitä. — elisit_kō.aaüt_sivollisē surmā, elisin tu.aaud kaamo-avva.ē. a nüit_kue matettl. sohō rantā. — a tämä nätsi ungs_siz. — māmō, sie näjed_ištā² päiv minnua. — ku mie, poik, sinnua näjen? — a vot, kui tuli neizeb, ja vīžkurad_neisevad, sīs_sie minnua näjed. — kui mie näjen sinnua? — a ku einäd_ē.aa mēz. sīs_ku vīžkur vētab_einīd. sīs meit ajētā takand. herra ajab. sīs meil tarš_tširē einīt vēttā

Jõepäral oli kirik, kalmistu oli ja tammik oli. Tammikusse pandi üks naine, kes polnud kirikus käinud 15 aastat. Tema oli lahkusuline. Tema kui suri, siis poeg tõi kirikusse. Ajas kiriku ukse ette hobuse. Ise tuli preestri juurde. Preester ütleb: ma panen riided selga. Aga vaat, ma küsin, kes on Tagaväljalt, tema küsis. — Aga see Petr Andreivitsi naine suri. — Preester ütleb: tema 15 aastat ei tundnud mind ega kirikut. — Poeg vastas preestri: ma annan kohtusse. — Preester ütles sedaviisi: käid, käid ja väsid. Aga vii sinna tammikusse. Pane maha. — Viis. — Nüüd võid kohtus käia. Su ema on maas.

69. Meie vana ema rääkis, et tal oli, sõsaral oli poeg. Enne kägistas, siis ta nuttis seda (taga). — Oleksid surnud korralikku surma, oleksin tulnud kalmuhauale. Aga nüüd kuhu maeti? Sohu, randa. — Aga tema nägi unes siis. — Ema, sina näed iga päev mind. — Kuidas mina, poeg, sind näen? — Aga vaat, kui tuul tõuseb, ja tuulispasad tõusevad, siis sina mind näed. — Kuidas ma näen sind? — Aga kui heinad on maas. Siis kui tuulispask võtab heinu. Siis meid aetakse tagant. Härra ajab. Siis meil tarvis kiiresti heinu võtta

ja vɛjɑ. — ne ɛ:it̪i t̪u:ɲɛ ha:tiɑ:raizɛɐ. se ha:tiɑ:nain on moko-main, etti vɛb_ĩnemizɛ menemɑ. sielɑ_ɛli. t̪ut̪okkɪpin pikkarain hɑvɪz³. ja sitɑ ɛtsitti ikɑ paikkaz. evɑd_levvett̪u. s̪is_karjušši ɛli l̪õut̪änn̪u⁴. s̪õz_mätt̪ɑ pāl makaz. ja karjuš vetti illikkõtt̪p t̪š̪in. vei t̪š̪ulāsɛ. ja t̪ämä vai idgeɐ: ɲaz_mennɑ vällɑ. — ɛ sie kotoñ. si:ɲɛ annet̪ɑ ũs kleitti⁵ pālɛ. ja sɑd_vattsa t̪äũñ s̪ũvvɑ. — sai vattsa t̪äũñ s̪ũvvɑ. siz_neis pajattamɑ, kui t̪ämä sai s̪ũvvɑ. kui s̪ũt̪i, s̪iz_mās leivɑ-murud linnũ v̪is̪i, neit korjazi-vɑn ja sei-vɑn. metts̪az_ɛli ke:ɲmed_näteliɑ.

29. VII 1939.

70. meɔd̪d̪e d̪ɑd̪ɑ ɛli seaz. ũli ũhesamɑ r̪ik̪i¹ t̪š̪äũs. siz_ũɔs vanamez_ɛli pantu su:ɲkpotuškɑ² s̪üāmɛ. ũɔs tempas_katt̪ɛ pält vällɑ ja teĩn katsop_sielt vassɑ silmis̪ɛ. se ɛli n̪iku vana vaski m̪ikkũ:ɲ. sis_tütt̪õ issu rahajaššikɑ³ p̪ällp. ja t̪ämä idgeɐ: vettaka⁴ sittomɑ⁵ silmiɑ ja mittomɑ mill̪õniɑ. minnuɑ elka tap-poka⁴. — a m̪ũ tulimma riheš vällɑ. a ũɔs takas_t̪š̪änt̪uz ja ɲeikkas_t̪ut̪õl n̪änn̪ad_vällɑ. ja t̪ütt̪õ j̪ai itkema. — mitɑ sie n̪ut_t̪eit_t̪älle? — ɲeiksin⁶ n̪änn̪ad_vällɑ. — parep ɛleisit_p̪ɑ ɲeikan-nud_vällɑ kui sie n̪änn̪ad_ɲeiksid⁶. kuh̪ɛ n̪ũd_ĩnemin meɐ, ku n̪änn̪ad_on väll̪az.

30. VII 1939.

ja viia. — Need olid tuulehaldjad. See haldjas on niisugune, et viib inimese minema. Seal oli. Tüdrukuke väike kadus (= hävis). Ja seda otsiti igas paigas. Ei leitud. Siis karjus oli leidnud. Soos mätta peal magas. Ja karjus võttis tasakesti (= hiljakesti) kinni. Viis külasse. Ja tema vaid nutab: lase minna ära. — Ole sina kodu. Sulle antakse uus kleit selga. Ja saad kõhu täis süüa. — Sai kõhu täis süüa, siis hakkas rääkima, kuidas ta sai süüa. Kui söödi, siis maast leivaraasud linnu viisi, neid korjasid ja söid. Metsas oli ko'm nädalat.

70. Meie vanaisa oli sõjas. Üle üheksa riigi käis. Siis üks vanamees oli pandud sulgpadja sisse. Üks tõmbas kätte pealt ära ja teine vaatab sealt vastu silmadesse. See oli nagu vana Vaski Mii-kul. Siis tüdruk istus rahakasti peal. Ja tema nutab: võtke setu silma ja mitu miljonit. Mind ärge tapke. — Aga meie tulime toast välja. Aga üks tagasi käändus ja lõi kas tüdrukul rinnad ära. Ja tüdruk jäi nutma. — Mida sa nüüd tegid talle? — Lõikasin rinnad ära. — Parem oleksid pea lõiganud ära kui sa rinnad lõikasid. Kuhu nüüd inimene läheb, kui rinnad on ära.

71. kutsutti umpi-apaja. ku ilä prāznikka¹ tuli, sis tapetti boranoi ja vētī apajā. vizgattī sinne: nah, sū boranā päit, elä sū inemisi. kotko tsüläzä eli rigoī takan. ūps² kanššūmmed virstä eli je gēperält kotkòsē. — pikkarain aaxs meni, tämä tukehoitti sinne.

29. VII 1939.

72. tšedrad outogoñ, veta šnōrid¹ vällä i tē riš pālē. sīz vokki² on rauhaz. ize makkāb ja vokki makkāb.

29. VII 1939.

73. para eli. para ain kannap teisē talosē, mitä kuš sai. sai veitō, tei. prosto¹ jutēma, inemin elišī para. vargaz eli. vargasab rattīš, votⁱ² para.

29. VII 1939.

74. jānez mēb üli tē, siz on epä-üvä¹ enni. sīs toakkuu vähä on.

30. VII 1939.

75. kui orav on tsüläz, siz on vahiniko. siz ajetā tsüläs vällä.

30. VII 1939.

71. Kutsuti umbabajas. Kui eeliapidu tuli, siis tapeti oinas ja viidi abajasse. Visati sinna. Nah, söö oinapäid, ära söö inimesi. Kotko külas oli rehtede taga. Üks 20 versta oli Jõepäralt Kotkosse. — Väike laps läks, tema lämmatas sinna.

72. Ketrad õhtul, võta nöörid ära ja tee rist peale. Siis vokk on rahu. Ise magad ja vokk magab.

73. Kratt oli. Kratt aina kannab teise talusse, mida kust sai. Sai võid, tõi. Lihtsalt öelda, inimene oligi kratt. Varas oli. Varastab aidast, vaat ongi kratt.

74. Jänes läheb üle tee, siis on ebahea õnn. Siis tolku vähe on.

75. Kui orav on külas, siis on tulekahju. Siis aetakse külast välja (orav).

76. *tšako kukub. mi_en sūmättä. — kuš sie kuliD? kum-
maš pōlta? — eššä. — nūd_ēmad_jaagat_keik tšivēse ja kantō
säred. — a mie kalin eikegš pōlta. — a sie pu.amā pāzed. — kuregš
pōlta, sīs_kōlē¹ sēnumi².*

30. VII 1939.

77. *kui on karssa, mē mettsā, tō brāgātši kōrī. ja happā¹
kōrta on, sīs pā pēnē pattā. sīs_pā ahjō. az_vähā happenēb¹—
üvāssi. sīs_vēta vēddā üvās tšājed. sīs_paperikā pā üvās tšin.
sīs_neiz_makkāmā. sīs_sāvat_si.itō tšājet_tervēssi.*

30. VII 1939.

78. *ikā paikkaz_on vėl ema haatia.ain, vesihaatia.ain.*

30. VII 1939.

Pavo (Paavel) Paavilaa poik Tsvetkov.

1. *tšen_se tueb, tšintāt_tšäez, tširjaf_tšiuutto pāl, tšeritsen-
nād_jaagōz, tširves_persē pāl?*

18. VII 1936.

76. Kāgu kukub. Mina olen söömata. — Kust sina kuulsid? Kummalt poolt? — Eest. — Nüüd oma jalad kõik kivisse ja kandu lõhud. — Aga mina kuulsin paremalt poolt. — Aga sina pulma saad. — Pahemalt poolt, siis surmasõnumeid.

77. Kui on kärn, mine metsa, too türnpuu koori. Ja haput koort on, siis pane väikesesse potti. Siis pane ahju. Las vähe hapneb hästi. Siis võta võia hästi käed. Siis paberiga pane hästi kinni. Siis heida magama. Siis saavad sul käed terveks.

78. Igas paigas on veel oma haldjas, vesihaldjas.

1. Kes see tuleb, kindad käes, kirju särk seljas, pastlad jalas, kirves perse peal?



1. G. Kuzmin Kallivere turistekodus vadja käänd- ja pöördkondi selgitamas.
Foto V. Raud 1937.

Märkusi.

Pummala.

Märkuste esimene number osutab teksti, teine teksti vastavat kohta, mida on tarvis lähemalt selgitada.

1. 1. *vera* 'ohver' on tuntud ka eesti keeles samas tähenduses. Vaivara Kutru küla keelejuhilt on allakirjutanu 1937. aastal kirja pannud järgmised laused: *papile makksatti ehnevanast verro. tāmāle vieti kaiksuku süömäkrāmi, kaīno ja kanamunni. ūte kaiuo visatti vero, õpperaha visatti. seneperäst, sīs et ūwvve kaiuo vesi sāj olema ūvā. sie oli pahalaize vero.* — 2. *žīvatta* 'kariloom' < vene *животны* (Mikkola BWS). — 3. Ootuspärane vorm on Kuzminil *viđdā*. Käesolev kuju *vījā* on tekkinud eesti keele või ingeri murrete mõjul. Vt. ka Kettunen VKÄH 113. — 4. *tšasovna* 'kabel' < vene *часовня*. — 5. *molevenja* 'palve, palvetus' < vene *молитвенъ*. — 6. *keräjäd*-sõna sõnaalgulise *k* esinemise kohta vt. Kettunen VKÄH 17. — Ariste WS 57, 64; Kettunen-Posti NVK 97 jj.

2. 1. *jūrinā* on vadja keeles haruldane komitatiiv, vt. Kettunen VKÄH 87. — 2. *kuhi.az* on suurem kui harilik eesti hakk. Ta on umbes eesti haki ja kuhila vahepealne. — 3. Kuzminil esineb kõrvu *veittā* ja *väittā* 'vedama'. — 4. *raitti* 'lade' ~ soome Lönnerot SRS *raitti* 'täg, õppen plats emellan hus; gränd, gångstig l. väg gårdar emellan'. — 5. *primoz.ia* 'koot', Jõepära *pri-*

muuz.õ, Ahlqvist WGr 146 *primozla* 'släga'. — 6. *gruožatti* 'sari' ja *gruožata* 'sarjaga tuulama' < vene *зро́зом* ja *зро́зомить* id. — 7. *krüga* 'ring' < vene *кpуг*. — 8. *tšastei* 'tihe' < vene *густой*. — 9. Vadja *lööqtsä* 'lehvik' ja tema vastete kohta eestis ning sugukeeltes vt. Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat XI, lk. 148—159. — 10. *rutška* 'käepide' < vene *ручка*. — 11. *met.ia* 'luud' < vene *мет.я*. — 12. *pärñõ* 'sööt, kesa', Ahlqvist WGr

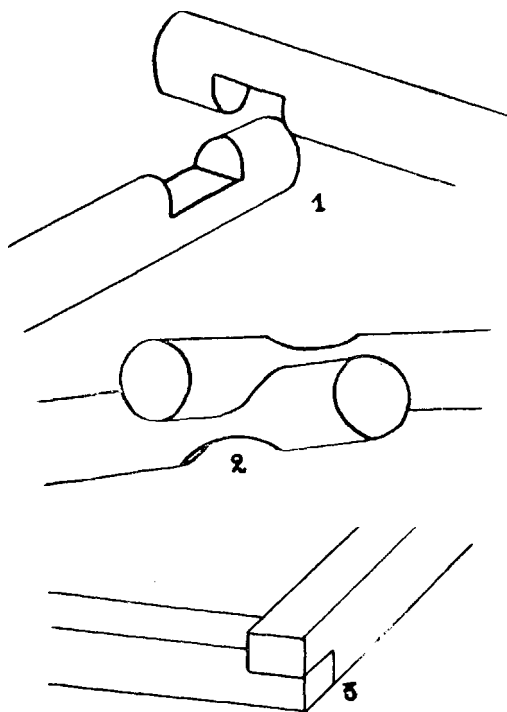


2. Kütise põletamine kapsamaaks. 1927. Riikliku Etnograafilise Muuseumi pildikogust.

143 *pärñas* 'trädesaker' < vene *пар, парня*. — 13. *kapussa* 'kapsas' on häälikuseaduslik vanem laen vene keelest < *капуста*, vt. Mikkola BWS 118. — 14. *brükva* 'kaalikas' < vene *брюква*. — 15. *uikka* 'sibul' < vene *лук*. — 16. Sõnast *rüiz* 'rukis' on Kuzminil genitiivid *rütši* ja *rütšje*. — 17. *sortti* on nähtavasti laen eesti keelest < *sort*. — Kapsamaa kütisepõletamist vt. joon. 2.

3. 1. *müllü* 'veski' on laensõna soome keelest < *mylly*. — 2. *kaikkuna* 'kamakäkk' < vene *молокно* (Mikkola BWS 170). See vana laen esineb samal keelejuhil ka kujul *taikkuna* (vt. tekst 20).

4. 1. Vadja verbi *lugetama* vastete kohta eestis ja muudes läänemere-soome keeltes vt. Ariste, Etümoloogilisi märkmeid I (ACUT B XLIX.₁), lk. 12 jj. — 2. *prošaittä* 'jumalaga jätma' < vene *прошамься*. Vene ühiskeeles ja enamais murdeis on *ш* häälduslik vaste *šš*, *š̄* või *šš*, *š̄*. Vadja keelde tulnud laenud osutavad samasugust hääldamist, vrd. *dovarišša* 'seltsimees' < *мосаруш*, *gūša* 'puder' < *гуша*.



3. Vadja majanurgad. 1. *koirā kagja*, 2. *ümmärkein nurkka*, 3. *puhaz_nurkka*.
G. Kuzmini puulõigete järgi joonistanud L. Ennosaar.

5. 1. *fundamentti* 'alusmüür' < vene *фундамент*. — 2. *kalkki* 'lubi' < soome *kalkki*. — 3. *šipa* 'tapp' < vene *шип* 'плоский брусек вставленный концами в смежные гнезда двух досок, брусьев, для сплочения их'. — 4. *tappi* on laen kas eestist või soomest: *tapp* gen. *tapi* 'Zapfen, zugehauenes Ende eines Balkens, das in einen Falz geht', soome *tappi* 'tapp, propp'. — 5. *mātišad* 'talad' < vene *матица* 'балка, брус поперек избы, на котором настлан накат, потолок'. — 6. *kūrišad* 'sarikad' <

vene *курица* 'тропила на крестьянских избах'. — 7. *rätü* 'rida, rivi' < vene *ряд*. — 8. *truba* 'korsten' < vene *труба*. — 9. *ugri-tsad* 'kurgid', vadja keeles olev vene laen eeldab lähtumist kujust *угреу*, mis esineb murdeti sõna *огуреу* kõrval. — 10. *lõülü* 'leil' on Kuzminil ingeripärane kuju. Ehtne vadja vorm on *leülü* (Kettunen VKÄH 136). — 11. *ko.itška* 'kopsik' < vene. — Vadjalaste ehitiste kohta vt. lähemalt Manninen SSRE 71 jj-d ja ЗФС 107 jj-d. Vt. ka jozn. 3 ja 4.



4. Vadja taluhoone Jarvigoistšüläs. 1927. Riikliku Etnograafilise Muuseumi pildikogust.

6. 1. *prāvittā* 'parandama, tervendama' < vene *править, поправлять*.

7. Lookene on Jõepära vadja murde pilkamiseks.

8. 1. *evvi*-sõna on raske eesti keelde täpselt tõlkida. Sellega tähistatakse nimelt taluhoonete-kompleksi vahel olevat õue ja viimase ääres asetsevaid majapidamishooneid. Vadja taluõuele on sarnased Setumaa ja Peipsi ääre ning vene külade omad. Vt. ka Manninen SSRE 70 vadja talu plaani, kus on näha *evvi* asend eluhoonete ja lautade vahel.

10. 1. *mitä sie tšüdi* 'mis sa tembutaä' < vene что ты чудишь, чудить 'страшничать, чудачить, дурить, проказить с умыслу, сумашествовать, сумасбродствовать'.

11. 1. *nīviši* on ehk laen eesti keelest < *nīviisi*. — 2. *viera* 'usk' < vene вера. — 3. *ispoveda* 'piht' < vene исповедь. — 4. *prištasti* 'armulaud' < vene причастие. — 5. *ispovedoittā* 'pihtima' < vene исповедывать. — 6. *prištastittā* 'armulauale võtma' < vene причастить.



5. G. Kuzmin Kallivere *kaimoi*. Foto V. Raud 1937.

13. 1. *tšästi* 'õnn' < vene счастье.

15. 1. *trehvad* on ilmsesti laen eesti keelest < *trehvad*, mis näib olevat keelejuhile viimasel ajal keeletarvitusse tunginud. — 2. *varā* kõrval esineb Kuzminil ka *varai*. — 3. Mõeldud on esimese pääsukese nägemist kevadel. — Ariste WS 62.

17. 1. *staruža* 'vanaeit' < vene старуха.

19. 1. *gūšā* 'putru' < vene гуща 'кашица из ячменя с горохом'.

20. 1. *Sõnas vadđaraisista* on sõnalõpuline *-sta* eesti keele või ingeri murde mõjul. Muudel juhtudel on Kuzminil elatiivi lõpus ikka *š ~ ś*. — 2. *murrē* on laen eesti keelest. Et sõna

ei ole keelejuhile olnud algselt omane, osutab seegi seik, et seda on valesti käänatud. — 3. *epsüreg* on tõlkelaen vene keelest < *небо.льице*. — 4. *zerra.it* 'härralt' on laen ingeri murretest. Ingeri murretest saadud laensõnades on Kuzminil tavaliselt tagavokaalseis sõnus sõnaalguline ja osalt ka sõnasisene *h* asendatud *ž*-ga. — 5. *tšetvertti* 'veerand pange (viinamõõt)' < vene *четверть*. — 6. *muiteštši* 'muidugi' näib siinkohal olevat tarvitatud eesti *muidugi* mõjul. — 7. Harilikult on keelejuhil *ühesä* 'üheksa'. — 8. *škou.lu* 'kool' on kontaminatsioon < soome *koulu* + vene *школа*. Samal kujul, nagu vadjas, esineb see sõna ka ingeri murretes. — 9. *rāmi* < eesti *raam*. — 10. *s.ioja* 'kiht' < vene *с.лой*. — 11. Kuzmin on ka muudel juhtudel tarvitanud nominatiivi *ätsšje*. — 12. *tšüsümüusele* näikse olevat sünenenud eesti *küsimus* või soome *kysymys* mõjul. — 13. *botveñä* 'pealsesupp' < vene *ботвинья* 'холодная похлебка на квасу из отварной ботвы, лука, огурцов, рыбы'. — 14. *tšugunikka* 'malmpada' < vene *чугун, чугунок* 'литой чугунный горшок для варки и других пужд, корчага'. — 15. *kalina* 'lodjapuu' < vene *калина*. — Kuzmini enese kirjapanekus on vadja keel suurema eesti keele mõju all kui vabalt kõneldes. Kirjutades püüab keelejuht nimelt leida kuidagi literaalsemat stiili, mis sunnib aga eesti keelele toetuma. Mõnes kirjas on taas erakordselt rohkesti vene sõnu ja lauseid. Kuzminist ning ka Jõepära keelejuhist Lehtist peab siiski möönma, et hoolimata pikaajalisest eemalolekust vadja alast on nad mõlemad suutnud säilitada vadja keelevaistu ning oskavad enamatel juhtudel vahet teha, missuguseid keelendeid võib pidada vadja omaks ja missuguseid peab arvama laenuks. Allakirjutanu on puutunud kokku veel paari teise Eestis asuva vadjalasega, kes ei ole aga suutnud eraldada üksteisest vadja, ingeri ja eesti elemente. Ainult küsitlustele vastates on nad võinud anda mõninga õige vastuse. D. Tsvetkovi vend Pavo Tsvetkov on olnud mõnda aega õpetajaks Salmi Ala-Uuksus ja segas sellepärast vadja keelt karjala keelega.



6. Jõepära küla. 1927. Riikliku Etnograafilise Muuseumi pildikogust.

Jõepära.

1. 1. *tokku* 'kukkus'. Kuzminil on *tekkua* 'kukkuma'. Tsvetkovil on ka *tokku* (Kettunen-Posti NVK 49). — Ariste WS 53.

2. 1. *māha* 'maasse' on Lehti isiklik ingeripärasus. Tsvetkovil on *mahā*. Vt. ka Kettunen VKÄH 84. — 2. *verhon* 'ohvrid' on ingeripärasus. Tsvetkovitel esineb *vero*. — 3. *lastā* on ingeripärasus. Tsvetkovil on *lassa*. Vt. Kettunen VKÄH 28. — Ariste WS 51.

3. 1. *domovikko* 'koduhooldaja' < vene *домовик*. — 2. *taio* 'maja' esineb ka Tsvetkovil. — 3. *hantiaain* 'hooldaja'. Tsvetkovil esineb *hantia(s)* 'русалка, леший'. — 4. *epeņe* 'hobune'; Tsvetkovil on *opein*, kuid Lensu ЗФС 282 *epeziņa*, 298 *epeze*. — Ariste WS 14, 47.

4. 1. *āstaš* 'aastaks' on Lehtil kas lühendunud vorm või eestipärasus. Tsvetkovil on *āstaik*, gen. *āstaiga*. — 2. Kogu lau-luke on ingeripärane. — 3. *tultī lahzeð* 'tulid lapsed' on vadjas väga tavaline vormi *tulivad lahzeð* kõrval. See vene keele mõjul are-

nenud kolmanda persooni tunnus esineb ka eesti keeles Vaivaras ja isegi Kuusalus: Pärispää *monet laäsa kivel kä* 'mõned lasevad kivil ka'. — 4. *kampañàka* 'hulgaga, kambaga' < vene *кампания*. — 5. *brännikad* 'präänikud' < *пряник*. Ka Tsvetkovil on *brännik* 'präänik'. Näeme siis siin samasugust helilise klusiili tarvita-mise ületaotlust, nagu sõnas *dovarišša*, *brüda* jne. — Ariste WS 70 jj.; Lensu 3ФC 273; Kettunen-Posti NVK 101.

5. 1. *ohtogoñ* 'õhtul'. Ka Tsvetkovil on see sõna o-line: *ohtego* 'õhtu', *ohtegoñ* 'õhtul'; samuti Lensul 3ФC 282, 299 *ohtagoša*. Mustonen Vir I 187 esineb *õhtoko*.

6. 1. *dūmāmōz* 'arvamas' < vene *думамъ*. — 2. *matti* 'matt' on vadja keeles arvatavasti eesti laen (< eesti *matt* < alam-saksa *matte*). — 3. *o.utta* 'õlut'; Tsvetkovil on *o.uld* 'õlu'. — 4. *juñ* 'joomes'; Tsvetkovil esineb ka *jūma*, *jūvve* 'jooma'. — 5. *obraza* 'pühane' < vene *образ*. — 6. *progona.ig* 'karjatänavale' < vene *прогон*. — 7. *ka*, *kā* ei ole Lehtil usutavasti laen eesti keelest, vaid kuluvorm sõnast *kāz*. Tsvetkovil esineb *kās*, *miā kās tahn* *lähtä teddeka mettsä* 'ma ka tahan teiega metsa minna'; Mustonen Vir I 151 ja *kaa tähti, tšen nätsü päivänõisula, nädje eessä meni*. — 8. *siunattu* 'õnnistatud'. See ingeri murretest saadud laen esineb mujalgi vadja keelealal (vt. Kettunen VKÄH 34). — 9. *laski* 'laskis'; Tsvetkovil ka *laski*. — 10. *rikki* 'rikki, katki', vt. Kettunen VKÄH 46. — 11. *snāmōnid* '(kiriku)lipud' < *знамя*, gen. *знамени*. — 12. *herkut* 'hõrgud'; ka Tsvetkovil *herkku* 'кусовая пища'. — 13. *puteli* 'pudel', Tsvetkov *puteli* ja Mustonen Vir I 147 *puteli* on arvatavasti laen eesti keelest (vt. ka Lensu 3ФC 263). — 14. *po.kovnikka* 'polkovnik' < vene *полковник*. — Ariste WS 73 jj-d., 71; Loorits „Das sog. Weiberfest bei den Russen und Setukesen in Estland“, ÕESA 1938, 259 jj-d.

7. Il'ješi küla rahvausuga seotud kasest vt. ka Alava kirjutist Vir 1901, 81—83 „Iiliää kahči“ (Ariste WS 22 jj.). 1939. aastal on Lehti samast kasest jutustanud veel teinegi kord (tekst 67). — 1. *koivu* 'kask'; Tsvetkovil esineb ka *koivu*. — 2. Lehtil on kõrvu *bābuška* ja *bābuško*. o-lõpulised vormid on sellepoolest huvitavad, et nad on pärit Ingerimaa vene keele okanje-murretest, kus esineb *бабушко*, *бабушко* jne. o ületaotlusena. Samasugust o ületaotlust kohtab ka isikunimedes, nagu *ol'eksei* 'Aleksi'. Vadja keeles olevad vene laensõnad osutavad üldiselt lähtumist okanje-murdeist, ehkküll niihästi Kuzmini kui ka Lehti vene kee-

les valitseb peamiselt akanje. — 3. *aššā* 'asi'. Ka Tsvetkovil on selles sõnas, helitu hõrahtushäälik: *assia*; Kuzminil on *ažšā*. — 4. *tšudesa* 'ime' < vene *чудо*, pl. *чудеса*. — 5. *tšasō-viṇka* 'kabelike' < vene *часовенка*. — 6. *merkid* 'märgid'; Tsvetkovil *merkki* 'märgikene'. — 7. *ilä pātnittsa* 'eeliapäeva eel olev reede' < vene *ильинская пятница*. Eeliapäeva ja eeliareedet tunnevad ka vadjalastele võrdlemisi lähedal asuvad Vaivara eestlased (Kutru küla): *ilepäivä oli sükksüpuole kesä. sis ütelti, vanad ihmized ütliväd: kui ilepäivä mürk kovast müristä, sis tullo paļļo tulekahjozi. ilepātnittsa, sis vene rahvas kävivät sasunaz. sasuna on ikāz vene külās praikogi. nāmāt kävivät sāl jumala palumaz.*

9. 1. *nokkimā* 'nokkima'; Tsvetkovil *nokkima* 'нелкать'.

10. 1. *jāni päivā* 'jaanipäev', *jāni* id., *jāni oxtogo* 'jaaniõhtu', *jāni tuli* ei ole Lehtil isiklik laen eestist, vaid see oskussõna esineb mujalgi Lääne-Ingeris, vt. Salmi n e n TVRA 39 jj-d. — Ariste WS 76.

11. 1. *tševājāl* 'kevadel'; Tsvetkovil on *tševād*, gen. *tševāi* ~ *tševāe*, pl. *tševād*. — 2. *meijē* on eestipärasus. Selle kõrval esineb Daarjal *meḍḍe*. — Tekst on naljajutt naiste laialivalguva kõne pilkeks.

12. 1. *kā* 'ka' kohta vt. märkust 6. 7. — 2. *honkomettsä* 'männimets' ei esine Tsvetkovil. Mustonen Vir I 169 on *honka*. — 3. *fšoravno* 'ikkagi, siiski' < vene *все равно*. — 4. *ūtā* 'ööd'; Tsvetkovil *ū* 'öö'. — 5. *jeuttsi* 'jõudis', *jeutsin* 'jõudsin'. Tsvetkovil on *jeutuma* 'jõudma', *jeutuzin* 'jõudsin'. Lehtil esinevad sisekaolised kujud on kas kuluvormid või laene eesti keelest. — 6. *kaneppi* 'kanep' on laen eesti keelest. Tsvetkovil on *kanevo* 'kanep'. — 7. *voti* 'vaat, ennäe' < vene *вот и*. — 8. *pohmoioittamā* 'pead parandama' < vene *похмелиться, похмеляться*.

13. 1. *eiki* 'õlg'. Ka Tsvetkovil on *eiki* 'солома, соломинна'. — 2. *kūfjoio* 'kutjad' < vene *кутия, кутья* 'каша с сытою, с изюмом, из обдирного ячменя, пшеницы, рису, из толстой крупы, приносимая в церковь при поминках и подаваемая за упокойном столом'. — 3. *pominoitattī* 'mälestati, peeti peiesid' < vene *помянуть*. — 4. *tüter.iahzēv* 'tütarlapsed' on Lehtil vist individuaalne sõna eesti *tütarlaps*-sõna eeskujul. Tsvetkovil esineb *tüttö.iahs* 'devočka'. — 5. *oikāmā* 'õiendama, sirgeks pidama, hoidma'; Tsvetkovil on see sõnatüvi niihästi sõnas *eika* 'õige' kui ka mitmesugustes tuletistes ikka *e*-line. — 6. *küntē.iemā* 'kuulama, kuulatama'. Tavaline kõnekeele kuju on *küntēmā*. Ka Tsvetkovil

on *kāntēma* 'kuulutama'. — 7. *tā.ŕhe* 'tuulde' on luulekeelne illatiiv. — 8. *makson* 'maksa' on Lehtil ingeripärasus. Harilikult esineb tal *mahsv* 'maks'. Tsvetkovil on *mahs* 'maks'. — 9. *sūntūnnēv* 'sündinud' (pluural). Lehtil on harilikult aktiivi mineviku partitsiibi tunnuseks ainsuses *-nnud* ~ *-nnūd* ja mitmuses *-nnēv*, *-nnēv*, *-nnēv* ~ *-nnēv*, *-nnēv*, *-nnēv* jne., kuid seda siiski mitte täiesti järjekindlalt. Kõrvuti nende vormidega esinevad ka ühe-*n*-lised vasted. Lehtil esinevad pluuralid ei ole vadjapärased (Kettunen VKÄH 157, 159), nagu tal esineb ingeri mõju partitsiibi kogu paradigmas. Tsvetkovil on grammatilises ülevaates ЭВЧП teissugune esindus, näit. lk. 35:

миа бын	лаулонну.
сиа быд	„
тәмә он	„
мүү бымм	„
түү бытт	„
нәмәд он, ылла	„

Või:

ән'	лаулонну
эд'	„
эб'	„
эмм'	„
этт'	„
эвәд	лаулотту.

Sama käsikirja 37. ja 38. leheküljel on muuseas eraldigi näidatud, et ka mitmuses on partitsiibitunnuseks *nnūd* ~ *nnijō*. — 10. *sūtāp* 'söödab'; Tsvetkovil *sūttemä* 'toitma'.

Soikkola ingerimurdes oskab Lehti palju itkusid. Toodud itk on ainuke vadjakeelne, mida ta teab. Kui keelejuhiga oli itkudest kõnet, ütles ta neid küll oskavat, kuid ei tahtnud heameelega ühtki esitada, kuigi ta muidu oli alati valmis kõike ütlema. Itkude esitamine nõuab nimelt vastavat meeleolu, mida ei sobi igal ajal esile manada. Itku esitades muutus Daarja üha melanhoolsemaks ja võitles pisaratega itku lõpposas. Lause „*g.ŕttō māma.ita makson a.ita sūntūnnēv*“ retsiteerimisel puhkes ta suure häälega nutma ega rahunenud nõnda pea. Kaks viimast rida on suure vaevaga suudetud ette öelda. Itku võiks ehk veel veidi edasi olla, kuid polnud kuidagi võimalik ega sünnis keelejuhti samale teemale tagasi viia. Itku esitamine oli Lehtile igatahes suureks ning tõsiseks

elamuseks. Sama on allakirjutanu võinud märgata Iisaku nn. poluvertsikute ja Tartus Kolkja külast Peipsi äärest põlvneva vana-usulise vene kerjaja juures. Nii ühel kui teisel juhul on itkejad saanud sellesse rahvakunsti alasse suhtuda üksnes elava elamusega. — Kui Lehti oli tüdrukuna Jõepäral, olid laulud olnud üsna üldiselt ainult soikkola murdes, kuid surnuid oli itketud ikka vadja keeli. Vadja itkude kohta vt. Salminen TVRA 5—14; Haava-mäe Vir 1934, 444; Ariste EK 1935, 147 jj.



7. D. Lehti itku loetlemas. Foto V. Raud 1937.

14. 1. *māmoili* on sama kui *jugetteli*, s. o. itkes kadunud ema, aina korrates *māma*, *māma* 'eideke, emake'. — Ariste WS 11.

15. 1. *jēu.ūd ~ jou.ūd* 'jõulud'; Tsvetkovil on *jou.ū*, nagu üldiselt mujalgi vadja keeles, kus see sõna esineb. Lehti *ē*-line kuju võib ehk eesti keele mõju all tekkinud olla. — 2. *pelata* 'mängida'; ka Tsvetkovil esineb see ingeri murretest laenatud verb: *pe.ama* 'шалить, играть'. Vt. Mustonen Vir I 178 *pelaa*-.

16. 1. *vesiristä* 'kolmekuningapäev' on Lehtil ingeripärane sõna. — 2. *atto* 'eelõhtu' ei näi Tsvetkovil esinevat. — 3. *me.ato* 'kriit' < vene *мел.* — 4. *oporka* 'pätt, suss' < vene *опорок*. — Ariste WS 66, 82; Kettunen-Posti NVK 100.

17. 1. *vahti* 'vahtis'; Tsvetkovil on *vahtima* 'vahti pidama'. — 2. *vanamör* 'vanaeit' (pejoratiivselt tarvitatud sõna) on Lehtil ilmselt laen eesti keelest.

18. 1. *koeruť* 'koerust' on häälikuliselt kas eesti keele (enam usutavalt) või Kattila kandi vadja mõjustatud (vt. Kettunen

VKÄH 69; Kettunen-Posti NVK 72). Tavaliselt on Lehtil ning ka Tsvetkovil *koiruĩ* ~ *koiruttõ*. — 2. *māhā* 'maha' kohta vt. märkust 2. 1. — 3. *rauhā* 'rahu' on laen ingeri murretest, mis esineb aga mujalgi vadja keelealal (vt. muide Kettunen VKÄH 85 jj.; Mustonen Vir I 181). — Ariste WS 21, 61.

19. 1. *selleš* 'sellest, sellepärast' on Lehti keeles estonism, vrd. eesti *sellest*. Tsvetkov ѿВЧИ 52 on сѧ 'see' gen. сѧнѧ, elatiiv сѧнѧс. — 2. *leũtsin* 'leidsin' on ka eestipärasus, mis on arenenud eesti *leidsin*-sõna mõjul. Tsvetkovil on *levvin*. — 3. *tē-hārā* 'teeharu'; Tsvetkovil on vadjapäraselt *tē-ār* 'распутіе, ветка от дороги'. — 4. *špeili* 'peegli'; Tsvetkovil ka *špeili* 'peegel'. — 5. *grēbānĩ* 'kammi' < vene *гребень*. — 6. *sužō'nnqĩ*, *narāžō'nnqĩ* 'määratud' < *суженный*, *наряженный* 'määratud, ehitud (säetud)'. Vadjalaste naabruses olevailt Narva jõe ääres elavailt venelasilt on allakirjutanu pannud kirja sama kombe sama ütlusega. — 7. *ženĩž* 'peigmees' < vene *женѣх*. — 8. *dārom* 'asjata' < vene *даром*. — Ariste WS 20, 65.

20. 1. *strašno nāteli* 'suur nädal' ~ vene *страшная неделя*. On huvitav tähele panna, et vadja keeles on adjektiivselt vene adverbiaalne vorm *страшно*. — 2. *pātnittsa* 'reede' < *пятница*. — 3. *hapo-kapustoi* 'hapukapsaid'; Tsvetkovil *hapo-kapuš* 'hapukapsas'. Lehtil on teises sõnas -st- kas eesti keele või ingeri murrete mõjul. — 4. *sūmātōim-pāivā* 'päev, millal ei süüda'. Esinev kariitiivivorm on arvatavasti ingeri murdeist (Kettunen VKÄH 96). Liitsõnas võiks sõnalõpuline *n* olla küll alles või käesoleval juhul asendatud *m*-ga, kuid diftong ning selles esinev *õ* on täiesti ebadjadjalisi jooni. — 5. *žristo's voskre's* 'Kristus on ülestõusnud' < vene *Христос воскрес*.

21. 1. *i vet i* 'ja vaat -gi' < vene *и вот и*.

22. 1. *šābō* 'kasukas' < vene *шуба*. — 2. *kaužtana* 'kaf-tan' < vene *кафтан*. — 3. *hōkāmā* 'puhkama'. Lehtil esineb ka *ōkāmā*, nagu muide tekst 4 viimane sõna. *h*-line vorm on muidugi hilisem laen ingeri murretest. Vt. Mustonen Vir I 145 *oogata*. — 4. *epeĩ* 'hobune'. Selle kujuga kõrvuti esineb keelejuhil *epeĩn*, *epeĩŋ*. — 5. *prošša.mqĩ vetšer* 'jumalagajātu-õhtu' < *прощальный вечер*. Käesolev vene laen on selle poolest oluline, et siin tuleb eriti ilmekalt esile vadja keele tendents hääldada venegi keelt oma keele hääldusnõuete järgi, nimelt on mõlemas sõnas jäetud ära vene keelele tüüpiline palatalisatsioon. Kuigi vadja keel on olnud tugevasti vene keele mõju all ning peaaegu vist kõik keele-

juhid, kellega uurijad on puutunud kokku, on olnud kahekeelsed, ei ole vadja keele hääldus siiski sarnastunud vene keele hääldusega. See asjaolu on tähtsaks tõestuseks selle kohta, et hääldus on väga konservatiivne muutuma, konservatiivsem kui sõnavara. — 6. *kohe* 'kohe' on eesti laen. — Ariste WS 67, 68.

24. 1. *brūda* 'tiik' < vene *рыбѡ*. Vt. märkust 4. 5. — 2. *verʒod* 'ohvrid'. Vt. märkust 2. 2. — 3. *molbeñā* 'palvus' < vene *молѣбѣнь*. — 4. *doʒtori* 'arst, tohter' on laen vene murdekujust *доктор*, mis rahvakeeles on harilik pro *доктор*. — 5. *pime sõlikod* 'pimesoolikad' on ilmne laen eesti keelest. — 6. *teo.ī* 'teol' on ka laen eesti keelest. Tsvetkovil esineb *tego.ī tšäümä* 'ходить на барщину'. — 7. *ʒu.ikkuvõt* 'hulguvad'; Tsvetkovil *hu.ikkuma* 'hulkuma', mis on laen eestist või ingeri murretest.

25. 1. *ünt voimā* 'ühtelugu'. Ka Tsvetkovil on see sõna o-line: *voim* 'jõud'; Lensu 3ФC 277 *voima*.

28. 1. *nastassiā* < vene *Анастасия*. — 2. *dādälē* 'onule' < vene *дядя*. Näeme taaski, et vadja keeles puudub vene sõnale omane palatalisatsioon (22. 5). — Ariste WS 80; Lensu 3ФC 274; Kettunen-Posti NVK 99; Vir 1941, 102 jj-d.

29. 1. *gulättamā* 'lõbutsema' < vene *гулять*. — 2. *pitun-egta* 'peoõhtu ~ piduõhtu' on moodustatud eesti keele eeskujul. Tsvetkovil esineb *pito* 'шп, утешение, ширование'. *Õhtu*-sõna vaste on Lehtil teatavasti *oxtogo*.

30. 1. *ottši* 'issameie' < vene *оуе* (*нам*). Vene keele rõhutat *ě*-d on vadja keeles ka muudel juhtudel võidud edasi anda *i*-ga. — Ariste WS 64.

31. 1. *räsu* 'roos (haigus)'. See ingeri laen esineb ka muudel vadja keelejuhtudel. Kuzminil on *räso*. — 2. *paperi* 'paber' on üldiselt esinev vadja sõna, mis võib olla laenatud kas eesti keelest või ingeri murretest. — Tekstis esinev *loits* on soikkolakeelne, nagu Lehti ka ise on öelnud. Ingeri murre on aga kohati tugevasti vadjastatud. — Ariste WS 64; Lensu 3ФC 260.

32. 1. *märkkü* 'mürk' on laen ingeri murretest.

33. 1. *krampid* 'krambid', Tsvetkov *kramppi* 'ручка у дверей' on laen eesti keelest, kuhu sõna on tulnud alamsaksast. — 2. *vannitetti* 'vannitati' on moodustatud eesti *vannitama* eeskujul. Tsvetkovil esineb küll *vanni* 'ванна'. — 3. *poškoroivad* 'toherdasid' olevat soikkolamurdeline sõna, nagu Lehti ise arvas.

34. 1. *garmoška* 'löötspill' < vene *гармоника*. — 2. *pillitti-vād* 'mängisid pilli'; Tsvetkovil on *pillittejä* 'музыкант'. — 3. *tunsi* 'tundis' on ingeripärasus ootuspärase *tāsi* asemel.

35. 1. *dēduška* 'vanaisa, vanamees' < vene *дедушка*. — 2. *keritā* 'pügada'; Tsvetkovil *kerittsēmā* 'подрезывать, подстригать', *nāpuris keritsellā nampai(t)*. — 3. *silmāne* 'silmake' on arvata-vasti ingeripärasus. — 4. *sīn* 'siin' on käesoleval juhul usutavasti eesti laen. Selle tavaline vaste on Lehtil *tāzā*. Sõnaga *sīn* on mõeldud Lehti üleaedset Vanakülas.

36. 1. *kujullin* 'kujuline' on laen eesti keelest. — 2. *mūhā* 'hilja' esineb ka Kettunen VKÄH 85. — 3. *rauhaza* 'rahus' kohta vt. märkust 18. 3. — 4. (*be.li.u*) *hīrt ei harakkā* '(ei olnud) hiirt ega harakat' on öeldud soikkolapäraselt. Muidu on keelejuhil ikka *īri* 'hiir' ja *arakkō ~ arakka* 'harakas'.

39. 1. *jānis* 'jānes' on keelejuhil juhuslik ingeripärasus. Hariliku kujuna esineb tal *jānez*. — 2. *kososilmā* 'kõõrdsilm' esime-
mene osis < vene *косой*; vadja sõna otsene vaste on *косоглазый*. — 3. *lensi* on keelejuhil soikkolapärasus. Paralleelselt esineb tal *lenti*. Ka Tsvetkovil on *lenti* (Kettunen-Posti NVK 127). — 4. *turhā* 'asjata' ei esine küll Tsvetkovil, kuid tal on siiski *turh juttu* 'болтовня, напрасниина'. — Ariste WS 63.

40. Vt. Ariste WS 27; vt. ka Kuzmin 13.

41. 1. *stokana* '(tee)klaas' < vene *стакан*. Vadja sõna on laenatud okanjet ületaotlevast vene murdest.

42. 1. Käesolev *tāb*-sõna tähendus on arenenud vene keele mõju all, sest vene *знает* on ka 'ennustab'. — 2. *p.iattsi* esineb ka Tsvetkovil. — Ariste WS 49.

43. 1. Kiirkõnes on Daarjal ohtrasti mitmesuguseid kulu-vorme, mida muudes Jõepära murde allikais ei ole registreeritud. — 2. Kõrvu sõnaga *kōz* 'kui, millal, kuna' esineb keelejuhil ka *kēz*; Tsvetkovil on *kēns* 'millal, когда'; Mustosel Vir I 160 *ei kon-sikka, eb kōōsniit* 'ei kunagi'. — 3. *louwvā* 'luuakse' on Daarjal komistuslik vorm; Tsvetkovil on *lōvva* 'luuakse'.

44. 1. Ka Tsvetkovil on see sõna o-line: *toruma* 'sõimama'. — 2. *risti* 'palu, löö risti ette' on ingeripärasus.

45. 1. *päivükkäin* 'päike' on viimase silbi vokalismi poolest ebavadjapärase. Tsvetkovil on *päivükkēin*. — 2. *ep xōli* 'ei tasu vaeva, ei maksa'; Tsvetkovil on *hōlima* samas tähenduses. — 3. *vīijā* 'viia'; samuti Tsvetkovil *vējje* 'viia', Kettunen-Posti

NVK 37 *vējjä* 'viiakse'; Mustonen Vir I 160 *viiää* 'viiakse'; vt. ka Lensu ЗФС 242, 257.

46. 1. *rījellēd* 'riielnud'; Tsvetkovil *rījēl* 'riielda'. — 2. *tšäütä* 'käia' on Daarjal komistuslik vorm. Tavaliselt on tal see infinitiiv kujul *tšävvä*. Väljasurevais keelis on tavaliseks nähtuseks, et eksitakse õigetes vormides ja moodustatakse vahel üsna eriskummalisi kujundisi, sest keelevaist ei ole alati küllalt kindel. Seda on allakirjutanu pannud tähele leivude ja Hiiumaa rootslaste



8. Ait Jarvigoistšüläs. 1927. Riikliku Etnograafilise Muuseumi pildikogust.

juures. — 3. *lūti* 'löödi'; Tsvetkovil on *lūmä* 'lööma'. — 4. *iva n dura tšok* 'Ivan lollike' < vene Иван Дурочок. — 5. *tunkiseg- noi* 'tuhasõeluja' ei ole vadjapärane sõna; Jõepära vadjas on *sig- nomä* 'sõeluma'. — 6. *kül* 'küll' on vadjas üldiselt esinev ingeri laensõna. — 7. *põlkkü* 'pakk' ei näi Tsvetkovil leiduvat, nõnda et on raske öelda, kuivõrd levinud see sõna on Jõepära murdes. — 8. *lävitellä, pillittä* '(pilli)mängida'. Keelejuht arvas ise, et esimene sõna on rohkem soikkolamurdeline ja teine puhtvadjakeelne. — 9. *veikkon* 'minu veljeke' on possessiivsufiksiga kuju. Vokatiivselt esineb selles murdes esimese isiku possessiivsufiks õigegei tavaliselt. Vt. selleks muuseas Kettunen-Posti NVK 23 vo-

honi, 25 *velleni*. — 10. *sāhu* 'suhu' on ingeripärane kuju, mida siinkohal on juhuslikult tarvitatud. Õige vadja keelendina on Lehtil *suhe*, nagu tal esineb ka *puhe* 'puhu, puusse'. — 11. *dava'i* — kõvendussõna < vene *даваи*, mis võib esineda sama ülesandega. — 12. *muzikā* 'muusika' < vene *музыка*. — 13. *järe* 'juurde' on laen eesti keelest, mis Tsvetkovil ei näi esinevat ja Lehtilgi on ta enam-vähem juhuslik. — 14. *näütäk* 'näita ometi', *pāk* 'pane ometi'. Sõnalõpuline *-k* on tähendust kõvendav element, mida tunneb ka Tsvetkov: *mittäk* 'punnitsepa', *kaṣok* 'katso' (Kettunen-Posti NVK 47; 127); Lensu 3ΦC 224, 278. — 15. *žali* 'kahju' < vene *жаля*. — 16. *neuvvov* 'abinõud'. Tsvetkovil ei esine see sõna käesolevas tähenduses. Daarjal näib tähenduslik külg olevat arenenud eesti keele mõjustusel. — 17. *tere* 'tere' esineb ka Tsvetkovil. See eesti laen on Lääne-Ingeris üldiselt õige laialt levinud. — 18. *itse* 'ise' on täiesti juhuslik laen ingeri murretest. Normaalselt tarvitab keelejuht sõna *ize*. — 19. *korjaz* 'korjas'. Ka mujal vadja keelealal võib see sõna kuulduda *o*-ga esimeses silbis. Vt. Lensu 3ΦC 221 *korjati*, 253 *korjatiin*, 264 *korjati*. — 20. *labit* 'labidas' on laen eesti keelest < *labid*. Tsvetkovil on *lappia* 'лоната'. — 21. *ante* 'andis' on Daarjal haruldasem vorm; üldisemalt on tal *anti*, mida tarvitab Tsvetkovgi.

47. 1. Lehtil esineb läbisegi *naine*, *nainä*, *nain* 'naine'. — 2. *tütökkäin* ei ole vadjapärane deminutiiv. Vt. märkust 45. 1. — 3. *dava'i*-kõvendussõna, vt. 46. 11. — 4. *teretäv* 'teretab' on eesti laensõna, mis aga ei ole Daarja individuaalne joon, vaid on Jõepäral kodunenud. Vt. ka märkust 46. 17. — 5. Keelejuhil on rööbiti kujud *tütär* ja *tüter*. Esimene kuju on siiski harilikum. Tsvetkovil on nom. *tütär*, gen. *tütterè* (Kettunen-Posti NVK 23). — 6. *kaivvõ* 'kaevu'. Lehtil ei ole diftongeerunud ei esimese silbi ega järgsilpide pikad keskkõrged vokaalid, nagu nad on Kuzminil. Siiski on vahel just järgsilpides võimalik kuulda diftongigi. Mõni kord on diftong olnud sedavõrd ilmne, et tahtes-tahtmata on tulnud teda märkida. Teatavasti on Lehti elanud mõned aastad Kattilal. Kas vahest ei ole kõnesolev diftongeerumine Kattila ala mõju? Igatahes võib Lehti keeles märgata mõningaid vadja jooni, mis Tsvetkovil puuduvad, kuid leiduvad Kattilas. — 7. *haub* 'haugub'. *h*-ga algav sõna ei ole Lehtil isikupärasus. Tsvetkovil on sama sõna ka *h*-line. — 8. *meijē* kohta vt. märkust 11. 2. — 9. *kari* 'kari' on Tsvetkovil tundmata, temal esineb *karje* 'kari'. Lehtil esinev vorm on tõenäoliselt estonism. — 10. *sitāvīsi* 'seda-

viisi' ei näi Tsvetkovil esinevat, kuid siiski ei pea tingimata arvama, et Lehtil oleks see sõna tekkinud eesti keele mõjul; vrd. Lensu 3FC 256 *entis viisiä*, 277 *kati visi*. — 11. *kuut-on karppi* = *kuutakarppi on*. Elavas kõnevoolus võib eestigi rahvakeeles kuulda, et teine sõna kiilutakse liitsõna sisse. — 12. *kõühä* ei ole Lehtil isiklik laensõna ingeri murretest, vaid see esineb mujalgi vadja keelealal, vt. muide Kettunen VKÄH 86.

48. 1. *kabakka* 'kõrts' < vene *кабак*. — 2. *mikolai tšudotvorčsa* 'Nikolai Imetegija' < vene rahvakeelne *Миколай Чудотворец*. — 3. *rublä* 'rubla' < vene *рубль*. — 4. *ivan duračšok* 'Ivan Lollike' < vene *Иван Лупачок*. — 5. *mau.matab* 'matab, peab matusetalitust', Tsvetkov *tšerikkos_pappi mau.matti* (Kettunen-Posti NVK 115) on tähenduslikult arenenud vene sõna *омнѣсати* mõjul. — 6. *tormi* 'torm' on arvatavasti eesti laensõna, mis aga esineb ka Tsvetkovil: *tormi* 'torm', *tormikez* 'tormiline', *tormama* 'tormama'. — 7. *mašti* 'mast', Tsvetkovil samuti *mašti* on laen vene keelest < *мачма* (häälдатud *maštʲv*) või kontaminatsioon vene sõnast ning eesti vastest *mast*, gen. *masti*. — 8. *botška* 'vaat' < *бочка*. — 9. *kirpičša* 'telliskivi' < vene *капучи*. — 10. *tšudotvorčsa* 'imetegija' on selle poolest tähelepandav, et selles sõnas on Daarja käinud vene keele akanjemurrete järgi. Nagu on juba öeldud ülalpool (7. 2.), on vadja keeles olevad vene laensõnad harilikult ikka okanjemurdeist. — 11. *hääliüb* 'kiigub, hõljub'; ka Tsvetkovil *hääliümä* 'шататься, качаться, расхаживаться'. — 12. *linnä* 'linna' on Lehtil eestipärasus. Tsvetkovil esineb *lidn* 'linn'. Vt. ka Mustonen Vir I 151 *lidnaz*; Lensu 3FC 303 *lidnas*. — 13. *lasti* 'last, laadung'; Tsvetkovil ka *lasti* 'last'. — 14. *tēnin-nēd* 'teeninud', Tsvetkov *tēnimä* 'teenima' on arvatavasti eesti keele kaudu tulnud laensõna < *teenima*. — 15. *lõvvetti* 'leiti'; Tsvetkovil on vajapärasemalt *leütemä* 'leidma', *levvett* 'leitud', kuid Mustosel Vir I 151 siiski *lõvvettii*. — 16. *sünni* 'patt'. Lehtil on nõrk aste üldistunud kogu sõnna. Tsvetkovil on *sünti*, gen. *sünni*. — 17. *nōra* 'nöör' ei näi Tsvetkovil esinevat. — 18. *seom* 'seome' on häälenduslikult eestipärane kuju, mis Daarjal on esinenud juhuslikult. — 19. *āžbukki* 'pootshaak' < ? < vene. — 20. *toukkām* 'tõukame'; Tsvetkovil ka *toukkama* 'толкнуть, двинуть', Mustosel Vir I 159 aga *tõukkaan*. — 21. *küñküläin* 'tuvike' on Lehtil ingeri murretest saadud laensõna. — 22. *prosvora* 'armulaualeib' < vene *просвора* id., rahvakeeles ka *просвора*. — 23. *skripka* 'viul' < vene *скрипка*. — 24. *p.mäntti* 'kavatseti'; Tsvet-

kov tunneb substantiivi *p.lāni* 'plaan, kava' jne. — 25. Inessiiv *igez* on ehk Lehtil individuaalne kuju. — 26. Ka Tsvetkovil on *rākā*, gen. *rāgā* 'tatt'; Mustonen Vir I 160 tunneb ka *tš*-list vastet.

49. 1. *itki* 'nuttis'; ka Tsvetkovil esineb *itki*. — 2. *korjāmā* 'korjama' ei ole Lehtil usutavasti eestipärasus (vt. 46. 19). — 3. *onni* 'õnn' on keelejuhil juhuslik ingeri laen, muidu on tal see sõna *e*-line. Ka Tsvetkovil on *enni* 'saatus, õnn, liisk'. — 4. *hulku* 'hulkus', vt. 24. 7.

50. 1. *ato* 'muidu' < vene *a mo*.

52. 1. *laski* 'laskis' on Lehtil juhuslik kuju; tavaliselt on tal *laskemā*-verbi imperfekti singulari kolmas isik *laski*. *laski* esineb Tsvetkovilgi (Kettunen-Posti NVK 121). — 2. *jumalā* *kītoz* 'jumal tänatud' on keelejuhil ingeripärane kõnekäänd. — 3. *minā* 'mina' ei ole Lehtil harilik vadja pärane vorm, vaid selle asemel esineb tal *mie*, *mie*, *miä*. — 4. Lehtil esineb kõrvu *inimin* ja *inemin* 'inimene'.

53. 1. *saunaz* *e.lia* tähendab eufemistlikult 'sünnitada' ka siis, kui sünnitamine ei toimugi saunas. Niisugune tähenduslik areng on olnud selle tõttu võimalik, et normaalselt läks vadja naine teiste inimeste silmade eest ikka ära soojaks köetud sauna, kus sündis laps ja kuhu jäadi nõnda kauaks, kuni ema toibus vähekesse. — 2. *bābuška* siin 'ämmamoor' < vene *бабушка*. — 3. *siunatko* 'õnnistagu'; üherdi *-tk-* kohta vt. Kettunen VKÄH 30. — 4. *iitā* 'õhtut' on ingeripärasus. On tähelepandav, et Lehtil on viisakusväljendid üldse tugevasti ingeri murrete või eesti keele mõju all. Käesoleval juhul ei ole ingeripärasus vist mitte individuaalne, vaid üldjõepäraline. Lehti järgi olnud Jõepäral järgmised tervitussõnad: *terpäivā* — päeval, *teriitā* — õhtul ja *terōmista* — hommikul. — 4. *pälle* 'peale'. See sõna esineb keelejuhil mitmel erineval kujul: *pälle* ~ *pälle* ~ *pälē* ~ *pāle*, selle järgi, kuidas sõna on rõhutatud. — Ariste WS 52.

54. 1. *ammetti* 'amet' on vadja keeles mujalgi esinev laensõna, vt. muide Lensu 3ФС 238 *amati*. — 2. *humalaz* on Lehtil ingeripärasus. Tsvetkovil on *umalā(se)* *sāma* 'напиваться, напиться', *umalikaz* 'пьяный, напившийся'. — 3. *jūrez* 'juures' on Lehtil eestipärasus. — 4. *petti* 'silmus' < vene *nem.ia*. — 5. *šotaki* 'siiski' < vene *сечмаки*. — 6. *tappān* *žāhuški* 'sul on ah ja oh' < vene *ахушки*. — 7. *kāskō* 'jutt', Tsvetkov *kāsk* id. < vene *сказка*.

55. 1. *borana* 'oinas' < vene *бапан*. Taaski näeme selles sõnas, et laen põlvneb vene murdest, kus on okanje ületaotlust. — 2. *pidana* 'and, ohver' < vene *приданое*. — Ariste WS 80; Kettunen-Posti NVK 99.

56. 1. *santti* 'vigane, tõbine, sant' on Lehtil eesti laen, mis Tsvetkovil ei näi esinevat. — 2. *keräläin* 'kerjaja' on ingeri murretest saadud laensõna, mis esineb aga ka Tsvetkovil kujul *keräi* 'kerjaja' ning mujalgi vadja keelealal (Kettunen VKÄH 17). — 3. *sokkei* 'pimedaid' on Lehtil ingeripärasus. Tsvetkovil on *sekka* 'pime, sõge'. — Ariste WS 80; vt. ka märkust 28.

57. 1. *-edä- ~ -ēda*-noomenite harilik kõnekeelne kuju on Lehtil teissugune, nimelt *tšippä ~ tšippa* 'haige', *eppä ~ eppa* 'hõbe' jne. — Seda loitsu loeti lapsele haige koha peale.

58. 1. *tükkü* 'tükk' on ingeri murretest või eesti keelest saadud laensõna, mis esineb mujalgi vadja keelealal. — 2. *happä* 'hapu', vt. 20. 3. — Vt. ka Kuzmin 6.

59. 1. *äijäd* 'taadid' on häälikuliselt ingeri-(või eesti-)pärane. Tsvetkovil on vadjapäraselt *äddē* jne. (vt. ka Kettunen-Posti NVK 11).

60. Loits on soikkolamurdeline, kuid mõningate vadjapärasustega.

61. 1. *trenki* 'sulane' on vadja keelealal mujalgi esinev ingeri murretest saadud laensõna (Kettunen VKÄH 20). — 2. *tšainikkv* 'teekann' < vene *чайник*. — 3. *auto* 'veealune kivi', puudub Tsvetkovil, peab olema laen ingeri murdeist, kuhu see omakord on tulnud soome-rootsist (vt. muide Ariste ERL 44). — 4. *paluvõd* 'paluvad' on estonism. Tsvetkovil esineb *palvoma* 'paluma'; Mustosel Vir I 154 *palvõmaa*; Lensu ЗФС 277 *palvomizet*. — 5. *matrossi* 'madrus' < vene *матрос*. — 6. *opišikka* 'tollirevident, piirivalvur' < vene *обыщик*.

63. 1. *hullu* 'hull'; Tsvetkovil *huluu* 'hull'. — 2. *ostoufka* 'armuleib, eru' < vene *отставка*. — 3. *kataipeuko* 'kadakapõõsas'. 'Kadakas' on Lehtil aga *katagõ*. — 4. *tširvē hamara* 'kirvepea' on laen ingeri murretest, mis näib Tsvetkovil puuduvat. — 5. *voli* 'luba, õigus' < vene *воля*. — 6. *gäroļšova* oli Tsvetkovite isa sõimunimi.

64. 1. *frouva* 'proua'; Tsvetkov *frovvē* 'proua' on laen ingeri murretest. — 2. *kohta* 'koht' on Lehti keeles eestipärasus (~ ? ingeripärasus). — 3. *usti* 'ilus, kaunis'; Tsvetkovil *usti*

id. < ingeri murded. — 4. *petäjikko* 'pedastik, männik' on ingeripärasus. Tsvetkovil esineb *petäzikko* 'pedastik'.

65. 1. Lehtil esineb kõrvu *tehä* ja *težjä* 'teha'. Samuti on Tsvetkovil *tehä*, *tehihē*, *tehä* 'teha', vrd. ka *nähhā* 'näevad' (Kettunen-Posti NVK 63). — 2. *urokkō* 'ülesanne' < vene *урок*. — 3. *līttoi* 'liiku' on arvatavasti eesti keele kaudu vatja tunginud alamsaksa laensõna (EK 1937, 134 jj.). — 4. *ottsōz* 'otsas' on eesti- või ingeripärasus. Samas tekstis esineb ka ootuspärane



9. D. Lehti töölt tulles oma õueväravas. Foto V. Raud 1937.

vadja kuhu *ettsōz*. — 5. *zakuska* 'viinakõrvane' < vene *закуска*. — 6. *vešoio* 'lõbus, rõõmus' < vene *веселый*. — 7. *ja lautib* ja *tantsip* 'laulab ning tantsib' on vene keelt järeleaimav konstruktsioon, vrd. vene *и поет и танцует*. — 8. *plakutap* 'plakutab'; Tsvetkovil *plakuttēma* 'laksutama'. — 9. *stārīnkei* 'vanake' < *старенький* (= *stārēnkii*). — 10. Lause on öeldud vene keeles, et anda edasi täpset miljööd. Mõisnikud rääkisid vadjalastega ikka vene keeli. Allpool näeme, kuidas keelejuht tarvitab ingeri murret, kui tuleb edasi anda kõnet ingerlasega, soikkolasega. — 11. *tšetvertnoi* 'neljandik pange (viina)' < vene *четвертой*. — 12. *lāntō*, gen. *lāhō* 'minek' ei ole Lehti keeles individuaalne in-

geripärasus. Vt. Tsvetkovi keeles esinevaid *tšüntö i tšültvö* (Kettunen-Posti NVK 3), kus ka esineb sõna lõpus *ö*. — 13. *kirpišnoi* 'savikoda, telliskivitehas' < vene rahvakeelne *кирпичной* (*kirpišnoi*) *завод* id. — 14. *garmoška* 'löötspill' < vene *гармоника*. — 15. *pelehteleṁ* 'mängleme, teeme tükke'; Tsvetkovil *pelehtemä* 'дурачиться, притворяться сумасшедшим'. — 16. *tšüdimṁö* 'teeme tükke v. nalja' < vene *чудить*. Vt. märkust Kuzmin 10. 1. — 17. *molotša* 'tubli, vahva' < vene *молодец*, gen. *молодца*. — 18. *süän* 'süda'. Tsvetkovil on *süä* 'süda', kuid Lensu 3ФС 228 tunneb ka kuju *süän*. — 19. *hülkä* 'jätta järele, loobu'. Ka Tsvetkovil (Kettunen-Posti NVK 15) on *hülkä*. Mustonen Vir I 154 tunneb aga kuju *ültsäsi*, 155 *üllättii*. Lehtil esineb vadjapärasemaidki kujusid, näit. tekstis 48, kus on *ülätka*. — 20. *dabušnikka* 'hobusekarjane' < vene *мабушник* eeskujul. — 21. *trubitas* 'puhub pasunat' < vene *трубить*. — 22. Lause on öeldud ingeri murdes, kuid häälduslikult kohati vadjapäraselt. — 23. *jeuṁsim* 'jõudsiime' võib olla eestipärasus, kuid niisuguseid kulu- või sisekaolisi vorme tuntakse mujalgi vadja keelealal. Vt. näiteks Lensu 3ФС 278 *tahtsin*. — 24. *vanames* 'vana mees, abikaas' < eesti *vanamees*. — 25. *rintõie* 'rinnule' ei ole vadja keele seisukohalt ootuspärane (Kettunen VKÄH 161 jj-d), vaid meil on tegemist usutavasti ingerimurdelise vormiga.

66. 1. *zako.rüsä* 'sääsrüsa'; Tsvetkov *zako.i* 'sääs' < vene *зако.и*. — 2. *si.mu* 'silm' esineb ka Tsvetkovil samal kujul: *si.mu* 'миного'. — 3. *petäjä* 'mänd' esineb ka Tsvetkovil: *petäje ~ petäje* 'mänd'. — 4. *pletitettü* 'põimitud, punutud' < vene *плетити*, *плетеный*. — 5. *šuppu* 'sopp'. Sõnaalgulise *š* kohta vt. Kettunen VKÄH 73. Eesti-Ingeri murdes esineb *suppu* 'peerust silmumõrra tohust sopp'. — 6. *toṁvi* 'tõu, köis'; Tsvetkovil ka *toṁvi* 'переметная бечевка'. — 7. *stakanṁ* 'anum' < vene *стакан*, millel on mitme anuma tähendus. — 8. *astraga* 'väster' < vene *острога* (Kettunen VKÄH 29). — 9. *uistēie* 'landile, vedelale' on ingeri laensõna. Eesti-Ingeri murdes esineb *uisse*, gen. *uistēn* 'lant'. — 10. *väkkärä* 'väike landinööri pill või hark' < ingeri; eesti-ingeri *väkker(ä)* 'вертушка, трещерка'. — 11. *avanto* 'avandus, lahvand'; Tsvetkovil ka *avanto* 'пропыбь'. — 12. *riuvud* 'ridvad' on häälikulised ingeripärane. Tsvetkovil esineb *riuku*, gen. *riugü*. — 13. *vorotta* 'pill, vänt', Tsvetkovil *vorot* 'pill, ворот', *meri-nõttä* *temmetä* *vorotakä* < vene *ворот*. — 14. *rässgli* 'kaupmees, kala-kaupmees, ülesostja' < ingeri murded, vrd. soome *raaseli*, *raassali*

'byhandlande, landthandlande, månglare'. — 15. *mitä jorvoki?* on ingeripärane lause. — 16. *unnikod* 'hunnikud'. Tsvetkov tunneb *unni* 'куча, толпа'. — 17. *puakka* 'sai' < vene *была*. Sõnaalguline *p-* peaks osutama, et tegemist on vana laensõnaga. — 18. *riṅkeli* 'kringel', Tsvetkovil *kringeli* 'kringel', mis mõlemad on laenusid eesti keelest või ingeri murdeist. — 19. *hēno* 'peen, väike'; Tsvetkovil *hēno* 'тонкий, мелкий'. — 20. *ostošši* 'ülesostja', ingeripärane sõna, mis on samasugune tuletis, nagu *karjušši*.

67. 1. *tšudesa* 'ime', vt. 7. 4. — 2. *meneisin* 'läheksin'. Lehtil on konditsionaali tunnus harilikult *s-*line, mida võib kohata mujalgi vadja keelealal (Kettunen VKÄH 40). Tsvetkovil on aga *-z-*. Vt. ЭВЧГ 39:

mnä лаулойзин
 snä лаулойзинд
 tämä лаулойз
 müü лаулойзинм
 tyy лаулойзинт
 nämäд лаулойттаз (лаулойзинвал).

— 3. *pästämmä* 'päästma' on ingeripärane. Tsvetkovil on *pässemä* 'päästma, освободить, развязывать'. — 4. *pätnittsa paras-kovja* on võetud isikuna või pühikuna, ilma et oleks venekeelsete terminite tõelisest tähendusest õieti aru saadud. Vadjalaste kiriklik usund on üldiselt piirdunud peamiselt väliste rituaalidega ning sisuliselt arusaamatute pühikute ja pühaste kummardamisega. Daarja Lehti on kõelnud, et tema vanaema palunud ikka: *Господи, не помни. уйю* 'Issand, ära heida armu'. Nagu Tsvetkov jutustab oma Jõepära külaelu kirjelduses, õpetanud üks poisike oma vanaemale vene keeles selgeks muinasjutu, kuidas taati-eite kiskusid naerist. Vanaema lugenud seda muinasjuttu siis aiva palve pähe (EK 1931, 63). — 5. *miēn* = *mie_ē_ēn* 'mina olen'.

68. 1. *piṛoda* 'kihelkond' < vene *природ*. — 2. *paškoftsa* 'lahkusuline' < vene *пашковец*. — 3. *sūto* 'kohus' < vene *суд*. Nagu osutab sõna häälikuline külg, peab ta olema vanemaid vene laenusid, kuid siiski mitte nõnda vana, nagu eesti *sundi* ja soome *suntio* (Mikkola BWS 165 jj.). — 4. *māmez* 'sinu ema'. Possessiivsufiks on Lehti keeles haruldased. Peamiselt esineb singulari esimese persooni sufiks vokatiivses tähenduses.

69. 1. *kuristi* 'kägistas' on ingeripärane. Tsvetkovil on *kurissema* 'душить, задушить'. — 2. *iṭšä* 'iga'. Harilikult on

Lehtil selles tähenduses sõna *ikä*, nagu on ka Tsvetkovil. Lensu 3ФC 277 tunneb siiski kuju *itsä*. — 3. *häviz* 'kadus'; Tsvetkovil on see sõna *h*-ta (vt. muide ka Kettunen-Posti NVK 3), kuid mujal vadja keelealal siiski ka *h*-line (Kettunen VKÄH 83; Lensu 3ФC 213). — 4. Lehtil esineb kõrvu *leütännüo* ja *lõütännüo*. Vt. selle kohta 48. 15. — 5. *kleitti* 'kleit' on laen eesti keelest.

70. 1. *rikki* 'riik' esineb Tsvetkovilgi samal kujul ning on tuntud muudeski vadja külades (Lensu 3ФC 259). — 2. *potuška*



10. D. Lehti vadja rahvarõivais. Foto I. Kaldmaa 1940.

'padi' < vene *нодышка*. Intervokaalne *-t-* pro *-d-* osutab, et laen ei ole vadja keeles väga noor. — 3. *jaššikka* 'kast' < vene *ящик* (= *jaššik*). — 4. Imperatiivid *veřtaka* 'võtke', *elka tappoka* 'ärge tapke' ei ole juhuslikult. Allakirjutanu on Lehtilt kirja pannud ka *tširjottõkõ* 'kirjutage', *tšüsüka* 'küsi', *elka tšüsüka* 'ärge küsi', *pillittäka* 'mängige pilli', nagu tal on ka *tu.ika* 'tulge', *antka* 'andke', *vasatka* 'vastake', *üpätkä* 'hüpake'. Imperatiivitunnuse vokaalharmonia suhtes pandagu tähele sõnu *sūkä* ~ *süka* 'sööge', *vēkā* ~ *vēka* 'viige', *menkā* ~ *menka* 'minge', kus tunnus võib olla ka eesvokaalne. Tsvetkovil on käsikirjas ЭВЧГ 41 *пай.юга, элка*

layloza. — 5. *mittömä* — *sittömä* puudub Tsvetkovil ja näikse Lehtil olevat ingeri laene. — 6. *leiksin* 'lõikasin', *leiksin* 'lõikasinid'. Niisuguste sisekaoliste vormide kohta vt. märget 65. 23.

71. 1. *prāznikka* 'pidu, püha' < vene *праздник* (= *prāžnik*). — 2. Sõna *üfs* tarvitamine käesolevas konstruktsioonis võib ehk olla mõjustatud eesti keele poolt. Vrd. eesti lauset: *üks kakssada kilomeetrit on Tartust Tallinna*. — Ariste WS 57.

72. 1. *šnōrid* — 'nöörid'. Tsvetkovil on *šnūr* 'сборы, складки'. Sõna on arvatavasti eesti keele kaudu vatja tunginud alamsaksa laen, mida on sõnaalgulise š-i suhtes mõjustanud vene sõna *шнур*. — 2. *vokki* 'vokk' on arvatavasti samuti eesti keele kaudu alamsaksast vadja keelde tulnud.

73. 1. *prosto* 'lihtsalt' < vene *просто*. — 2. *vot_i* 'oligi' < *вот и*. — Ariste WS 21, 48, 78.

74. 1. *epä-üvä* 'halb' on moodustatud vene *нехороший* 'halb' eeskujul. — Ariste WS 63.

76. 1. Sõna *kō.uud* gen. *kō.üē* 'kohta' vt. märkust 13. 9. — 2. *senumī* 'sõnumeid' on Lehti keeles ehk estonism. Tsvetkovil ei näi sõna esinevat. — Ariste WS 62; Kuzmin 15.

77. 1. *happa* 'hapu' ja *happeneb* — 'hapneb' on ka Tsvetkovil *h*-algulised sõnad.

1. Lause on vadja keele pilkeks või matkimiseks. Ingeri lapsed öelnud nõnda, kui keelejuht olnud ingeri koolis õpetajaks. Luužitsa külast pärit olev vadjalane Maria Nabel, kes oma keelt ei osanud enam kõnelda (elas Narva-Jõesuu Madalal), ütles, et ingerlased matkinuvad vadja keelt lausega: *tšälü tšäü tšerikkō, kei-ua lüväs* 'käli käi kiriku, kella lüüakse'.

Juba O. A. F. Mustonen võis omal ajal Jõepära murdest öelda: „Karjalaisuutta on kielessä samoin kuin tavoissa ja vaateparressa erittäin paljon“ (Virittäjä I 163). Ingeri soikkola murde mõju on üha suurenenud Jõepära vadjas peale Mustose sealkäimist. Kui tema ajal keel jättis teatud määral segakeele mulje, siis seda enam jätab ta Tsvetkovi ja Lehti keeleuusus. Ometi ei pea arvama, et ingeripärasused oleksid Tsvetkovil ja Lehtil suurenenud individuaalselt. Jõepära vadja keel näikse olevat üldiselt üha enam lähenenud ümbruskonna ingeri murdele. Raske on öelda, kas Lehti keel on palju suurema ingeri keele mõju all kui Tsvetkovi oma. Kohati on Lehtil küll seal ingeri sõna või vorm, kus Tsvetkov tarvitab ehtsat vadja keelendit, kuid kohtab

ka vastupidist nähtust, et Lehti on vadjapärasemal tasemel. Eeltoodud märkmetes on eriti rõhutatud neid juhte, kus Lehtil on arvatav ingeripärasus või eestipärasus. Vene laenudest on minud mööda pealiskaudsemalt, sest need näivad Lehtil olevat samad kui Tsvetkovil. Ainult erandjuhtudel on Lehti põiminud oma kõnesse mõne individuaalselt tarvitatud vene sõna või lause.

D. Tsvetkovi ja Lehti vadjä keel ei ühti teineteisega mitmetes üksikasjades. D. Tsvetkovi venna Pavo Tsvetkovi keel on mõnes suhtes Lehti omale lähemal. Lehti keel erineb Tsvetkovite omast peamiselt selle poolest, et temal ei ole lõppkadu nõnda üldine, nagu viimastel, ja järgsilpide vokaalide reduktsiooni esineb vähem.

R E F E R A T.

Wotische Sprachproben.

Der Unterzeichnete hat im J. 1935 in den Sitzungsberichten der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1933, S. 1—85, eine Sammlung wotischer Texte aus Pummala bei Kattila veröffentlicht. In der vorliegenden Sammlung werden zuerst einige neue Texte von demselben Gewährsman gebracht (S. 7—19). Die meisten Texte stammen aber von einer alten Wotin aus dem Dorfe Jõgõperä (estnisch Jõepära, russisch Krakolje), die jetzt in Eesti-Ingeri wohnt. Alle Texte sind von 1937 bis 1939 aufgezeichnet worden. Die Sprache der Wotin aus Jõgõperä weist manche Züge auf, welche dem Wotischen nicht eigen sind und aus den ingrischen Mundarten herkommen. Die meisten ingrischen Elemente sind jedoch nicht individuell, sondern kommen auch bei anderen Woten dieses Dorfes vor.

Die angeführten Texte sind ethnologischen Inhalts und beleuchten das alltägliche Leben der Woten vor 30—50 Jahren.

ПЕРЕВОД РЕФЕРАТА.

Материалы по водьскому языку.

Уже в 1935 году, в Докладах Научного Эстонского Общества 1933, стр. 1—85 автором сего сборника опубликован выбор водьских текстов из говора деревни Пуммала при Котлах. В данном сборнике даются прежде всего некоторые тек-

сты, записанные от того же самого рассказчика (стр. 7—19). Большинство же текстов рассказано одной старой вожанкой из деревни Краколья, которая теперь живет в Эстонской Пигрии. Все тексты записаны в гг. 1937—1939. В языке вожанки из Краколья встречаются некоторые черты, которые не свойственны водьскому языку, но характерны ижорским говорам. Однако большинство ижорских элементов в речи этой рассказчицы не индивидуального характера, но встречаются также у других вожан этой деревни.

Предлагаемые тексты по своему содержанию относятся к этнологии и освещают нам быт води 30—50 лет тому назад.

Tarvitatud kirjandust.

ACUT = Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) B I —. Tartu 1921. —.

EK = Eesti Keel. Akadeemilise Emakeele Seltsi ajakiri. Tartu I (1922) —.

ERL = Paul Ariste, Eesti-rootsi laensõnad eesti keeles (ACUT B XXIX. 5). Tartu 1933.

ЭВЧГ = Д. Цветков, Эстонейн валля чээлэ грамаатикк. Первая грамматика водьского языка. AES 197. Käsikiri Eesti ja Sugukeelte Arhiivis.

BWS = Joos. J. Mikkola, Berührungen zwischen den westfinnischen und slavischen Sprachen. I. Helsingfors 1894.

NVK = Lauri Kettunen-Lauri Posti, Näytteitä vatjan kielestä. Helsinki 1932.

SRS = Elias Lönnrot, Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja. Helsingissä 1874—1880. — A. H. Kallio, Lisäviikko Elias Lönnrotin Suomalais-Ruotsalaiseen Sanakirjaan. Helsingissä 1886.

SSRE = J. Manninen, Soome sugu rahvaste etnograafia. Tartu 1929.

TVRA = Väinö Salminen, Tutkimus vatjalaisten runojen alkuperästä. Helsinki 1929.

Vir = Virittäjä. Uusi jakso. Kotikielen Seuran aikakauslehti. Helsingissä 1897 —.

Vir I = Virittäjä, kieli- ja kansatieteellisiä lehtiä. I. Porvoossa 1883.

VKÄH = Lauri Kettunen, Vatjan kielen äännehistoria. Toinen, uusittu painos. Helsinki 1930.

WGr = A. Ahlqvist, Wotisk grammatik jemte språkprof och ordförteckning (Acta Societatis Scientiarum Fennicae V₁). Helsingforsia 1856.

WS = Paul Ariste, Wotische Sprachproben (Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 1933. Ilmunud ka eriraamatuna Eesti Keele Arhiivi Toimetised IV). Tartu 1935.

ЗФО = Запднофинский сборник (Академия Наук Союза Советских Социалистических Республик. Труды комиссии по изучению племенного состава населения СССР и сопредельных стран 16). Ленинград 1930.
ÕESA = Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat. — Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. Tartu 1861—.

Peale selle on kasutatud D. Tsvetkovi suurt käsikirjalist vadja sõnastikku ja A. Angere Eesti-Ingeri sõnavara, mis on talletatud Eesti ja Sugukeelte Arhiivi. Vene keele vasted on võetud Dal'i sõnaraamatust „Толковый словарь живого великорусского языка“, IV пзд.